

**Frágreiðing
um
barnaforsorg**

**Almanna- og heilsumálastýrið
november 2000**

Innihaldsvirlit

Inngangur	5
2. Lógarokið	9
2.1. Bústaðartreytir.	9
2.2. Aldursmark.	10
2.3. Børn við serligum tørvi, brekað børn og almenn umsjón við børnum.	11
2.4. Frípláss vegna fíggjarliga inntøku ella sosial viðurskipti .	12
3. Rættartrygd hjá børnum og foreldrum.	14
3.1. Rættartrygdin hjá barninum.	15
3.2. Rættartrygdin hjá foreldrunum.	16
3.3. Rætturin til lögfrøðiliga hjálp.	16
3.4. Samtykki.	17
3.5. Samverurætturin.	17
3.6. Málsviðgerðarreglur	18
3.6.1. Kanning av málinum.	19
3.6.2. Tíðarfreistir.	20
3.6.3. Serligt um læknávátan.	20
3.7. Tagnarskylda.	21
3.8. Kærummyndugleiki.	21
3.8.1. Føroyum.	21
3.8.3. Noregi.	23
3.8.4. Ísland.	24
3.8.5. Niðurstøða viðvíkjandi kærummyndugleikanum.	25
4. Fráboðanarskyldan.	27
4.1. Trupulleikar við fráboðanarskyldu í Føroyum.	27
4.2. Fráboðanarskyldan í Danmark, Noregi og Íslandi.	28
4.3. Niðurstøða viðvíkjandi fráboðanarskylduni.	30
5. Tvørfakligt samstarv	31
5.1. Lóggeva um tvørfakligt samstarv.	31
5.1.1. Føroyar	31
5.1.2. Danmark.	32
5.1.3. Noreg.	33
5.1.4. Ísland.	34
5.1.5. Niðurstøða viðvíkjandi tvørfakligum samstarvi	35
6. Barnaverndarumsitingin.	36
6.1. Barnaverndarumsitingin í Føroyum.	36
6.1.1. Trupulleikar við verandi skipan.	36
6.2. Barnaverndarumsitingin í Danmark.	39

6.2.1. Barnaverndarumsitingin í kommununum.	39
6.2.2. Børn- og ungueudvalget.	40
6.2.3. Umsitingin í Gladsakse kommunu.	40
6.3. Barnaverndarumsitingin í Noregi.	42
6.3.1. Barnaverndarskipanin í kommununum.	43
6.3.2. Skipanin við Fylkisnevndum.	43
6.4. Barnaverndarumsitingini Íslandi.	45
6.4.1. Barnaverndarnevndirnar.	46
6.4.2. Umsitingin í Reykjavík.	46
6.4.3. Barnaverndarstovan.	48
6.4.4. Uppgávubýti ímillum barnaverndarstovuna og barnaverndarnevndir.	48
6.4.5. Broyting viðvíkjandi lóggávu og barnaverndarskipan.	48
6.5. Samandráttur av barnaverndarumsitingunum.	49
6.6. Uppskot til nýggja barnaverndarumsitingin.	51
6.6.1. Landsuppgáva.	51
6.6.2. Høvuðsbarnaverndarnevndin.	51
6.6.3. Høvuðsumsitingin	52
6.6.4. Økisbarnaverndarnevndir.	54
6.6.5. Økisumsitingin.	54
7. Fyrbyrgjandi hjálpartiltøk.	57
7.1 Fyrbyrgjandi tiltøk í heiminum.	57
7.1.1. Føroyar	57
7.1.2. Danmark.	58
7.1.3. Noreg.	59
7.1.4. Ísland.	60
7.2. Samandráttur viðvíkjandi tiltøkum í heiminum	60
7.3. Hjálpartiltøk uttanfyri heimið.	61
7.3.1. Føroyar.	61
7.3.2. Ísland.	65
7.3.3. Danmark.	69
7.3.4. Noreg.	70
7.4. Samandráttur viðvíkjandi tiltøkum uttanfyri heimið	73
7.5. Uppskot til skipan av fyrbyrgjandi tiltøkum.	73
7.5.1. Tiltøk uttanfyri heimið.	74
7.5.2. Fosturfamiljuskipan.	74
7.5.3. Stuðulsfólkaskipan.	75
8. Yvirtøka av umsorganini móttvegis tvangsadoptión.	77
8.1. Hugtøk	77
8.2. Lóggávan í Føroyum, Danmark, Íslandi og Noregi.	77
8.3. Munur á skipanum í Danmark og Noregi.	79
8.4. Fyrimunir og vansar við tvangsadoptión.	80
8.5. Alternativ til tvangsadoptión.	80
8.5.1. Adoptión við samverurætti.	80
8.5.2. Yvirtøka av foreldramyndugleikanum.	81
8.5.3. Setan varandi til fosturs.	81
8.5.4. Setan heiman í longri tíð	81

8.6. Niðurstøða viðvíkjandi tvangadoptión	82
<i>Samandráttur</i>	83
<i>Kelduyirlit</i>	91

Inngangur

Stutt um verandi skipan

Í 1960 var danska fólkatingslógin um barnavernd sett í gildi í Føroyum, tí mett varð ták, at somu reglur skuldu vera í øllum pørtum av ríkinum. Í Danmark varð henda lóg avtíkin í 1976, ták ið “Bistandslógin” varð sett í gildi, men sama lóg er framvegis galdandi í Føroyum. Tað er tí einki ivamál, at tørvur er á nýggjari lóggávu í Føroyum.

Hesi seinastu árin er talið av barnaverndarmálum voksið nógv í Føroyum, og alt fleiri sera trupul mál koma í ljósmála, til dømis nógv inestmál, og stór krøv eru sett til barnaverndirnar í hesum sambandi. Men eisini onnur álvarsmál eru reist, og hava lagt stórar uppgávur til barnaverndirnar at loysa. Nú so stórir vøkstur hevur verið á barnaforsorgarøkinum hava m.a. Havnar kommuna og Klaksvíkar kommuna sett fakfólk í starv at leiðbeina barnaverndirnar. Tað er greitt, at alt hetta sæst aftur í nógv øktum útreiðslum til barnaforsorgina, og vit eiga við ábyrgd at spyrja, um nóg gott úrslit spyrst burturúr.

Tað hevur eisini verið neyðugt at spyrja, um verandi lóggáva er nóg dygg, og nóg gjølla ásetur tey krøv og tær fyrisetingar, sum tryggja góða málsviðgerð, nóg holla fakligheit, og neyðuga skjótleikan, ták ið avgerðir skulu takast, barninum at frama.

Vit hava sæð, at bæði fakfólk og onnur hava kjakast um hesar spurningar m.a. í fjølmiðlunum. Og samanumtikið eru flest øll samd um, at skipanin er ikki nóg góð, tó at semja ikki hevur verið um, hvussu økið skal skipast frameftir.

Fólk við fakligum kunnleika á økinum hava ført fram, at tað er ein trupulleiki, at barnaverndirnar, ið hava ábyrgdina av lógini, eru mannaðar av leikfólkum. Aðrar røddir hava ført fram, at trupulleikin er ikki, at barnaverndir eru mannaðar av leikfólki. Tvørtur ímóti verður mett, at tað er ein skilagóð skipan, at hava leikfólk til at taka avgerðir. Men vandamálið er, at myndugleikarnir ikki hevur raðfest barnaforsorgarøkið á nøktandi hátt. Limir í barnaverndum hava gjørt vart við, at trupulleikin hjá teimum ofta er vantandi fakførleiki, ógegni og vantandi viðgerðarmøguleikar.

Víst verður á, at ansast má eftir, at verja tær menniskjasligu dygdir í barnaverndarskipanini, har børn og ung í truplari støðu, eiga at verða tikin ímóti við virðing og varma. Samstundis sum tað er av allarstørsta týðningi fyri rættartrygdina, at hava so gott fakligt grundarlag sum til ber í málsviðgerðini.

Hetta eru alt grundleggjandi sjónarmið, sum skulu sjóðast saman í eina góða og tryggja lóggávu.

Uppgávu og ábyrgdarbýti

Barnaforsorgarøkið er sambært verandi lóggávu ábyrgdarøki hjá kommununum, og eru tað bý- og bygdaráðini, sum skipa fyri, at barnaverndarnevndirnar hava

høli, ráðgevar og annað, sum skal til fyri at røkja uppgávuna, sum barnaverndarnevndin hevur sambært lógini.

Hóast tað er kommunan, sum hevur ábyrgdina av barnaforsorgarøkinum, er tað landið sum rindar allar útreiðslur av tiltøkum, sum verða sett í verk sambært barnaforsorgarlógávuini. Harafturat er landið ella Almannastovan ráðgevandi fyri tær barnaverndarnevndir, har kommunum hevur færri enn 2.000 íbúgvarar. Hesar barnaverndarnevndir gera tilmæli til Almannastovuna áðrenn fyribýrgjandi tiltøk eftir § 22, stk. 2 og 3 verða sett í verk. Almannastovan tekur í hesum førum endaliga avgerð.

Av teimum 49 kommununum í Føroyum, hava 28 kommunur færri enn 500 íbúgvar, 11 hava færri enn 100, og tann minsta kommunan hevur bert 9 íbúgvar. Greitt er at eitt so trupult økið, sum barnaforsorgarøkið, er ikki lætt hjá hesum kommunum at røkja til fulnar.

Vantandi tilboð

Eitt sum eyðkennir barnaforsorgarøkið í dag er, at tá eitt barnaverndarmál verður sjónligt, og tiltøk skulu setast í verk, tá eru samskipaðar loysnir ikki tøkar. Sum oftast má serstøk loysn finnast í hvørjum einstakum máli. Avleiðingarnar av hesum eru, at tað í fleiri førum gongur ov long tíð áðrenn ein loysn verður funnin, og ov nógvir trupulleikar verða als ikki loystir.

Verður barnaforsorgarøkið í Føroyum samanbórið við barnaforsorgarøkið í londunum rundan um okkum, vísir tað seg, at tey mál sum koma til barnaverndirnar líkjast rættiliga nógv í hesum londum, men vit hava ikki somu móguleikar fyri at loysa trupulleikarnar. Tí er avgerandi neyðugt, at gera broytingar innan barnaforsorgarøkið, og avgjört er at byrja við at gera eina nýggja barnaforsorgarlóg.

Meginspurningar

Í arbeiðinum við nýggjari lóg hava nógv viðurskifti verið umrødd. Meginspurningar, sum hava verið reistir, og sum verða umrøddir í hesari frágreiðing eru millum annað:

- hvussu skal barnaverndarnevndin samansetast?
- skulu økisbarnaverndarnevndir stovnst?
- hvussu tryggja vit at fráboðanarskyldan verður hildin?
- hvussu tryggja við tvørfakligt samstarvi?
- hvørji hjálpartiltøk eru neyðug?
- rættatrygd barnsins og familjunar hvørji

Kanningarháttur

Í samband við gerð av nýggjari lóg, hevur gjølla verið umhugsa, hvussu arbeiðið við lógini skal skipast, soleiðis at lógarfyrirreikingin verður so fullfíggið sum tilber.

Øll fakfólk, sum í sínum dagliga arbeiði hava við børn at gera, eru samdir um, at broytingar skulu til á økinum, fyri at børn við serligum tørvi fáa neyðuga hjálp. Semja er kortini ikki um hvørjar broytingar skulu til innan barnaforsorgarøkið.

Fyri at kunna lýsa barnaforsorgarøkið til fulnar varð avgjørt, at allir viðkomandi partar innan barnaforsorgarøkið skuldu í so stóran mun sum tilber verða við í fyrireikingini av lógararbeiðinum frá byrjan av, soleiðis at lógaruppskotið og avleiðingarnar av hesum vóru væl og virðiliga gjøgnumhugsadar. Á henda hátt verður tryggjað, at møguleiki er hjá teimum, sum dagliga arbeiða innan barnaforsorgarøkið, at ávirka lógaruppskotið, áðrenn uppskotið verður lagt fyri løgtingið.

Fundir hava verið við barnaverndarnevndir, fakfólk og stovnar, har hesi hava fingið høvi til at lýsa teirra royndir og trupulleikar við galdandi lóggávu, og sagt sín hugsan um eina nýggja lóggávu og eina betur virkandi skipan.

Farið var til norðurlond fyri at kanna, hvussu lóggávur og skipanir eru uppbygdar har og hvussu tær virka. Av norðurlondum var valt at fara til Danmarkar, Noregs og Ísland og hava fundir verið við ráðharrastovur, kommunur og stovnar fyri at fáa eitt innlit í, hvussu barnaforsorgarøkið virkar, frá tí at lóggávan verður gjørd, og til hon verður útint av stovnunum.

Útgreiningararbeiðið í Føroyum

Útgreinandi arbeiðið í Føroyum er skipað við at halda fundir við:

1. Fýra barnaverndarnevndir, ið eru valdar eftir tí leysti, at tvær hava eina umsiting knýtta at nevndunum og virka á teimum størstu plássunum, meðan hinar onga umsiting hava og virka í miðal stórum bygdum.
2. Umboð fyri Almannastovuna.
3. Samdøgurstovnarnar (Føroya Barnaheim og Rókin á Argjum).
4. Umboð fyri Heilsusustrarnar.
5. Kommunulæknar.
6. Fosturfamiljufelag.
7. Løgregluna.
8. Formannin í ”Færøernes nævn for børneforsorg”.
9. Umboð fyri lærarar.
10. Umboð fyri pedagogar.
11. Umboð fyri sálarfrøðingar
12. Løgfrøðingin hjá Barnaverndarnevndunum

Kunningarferð til Danmarkar, Noregs og Ísland

Sum sagt varð hildið at mest fekst burtur úr at fara til Danmarkar, Noregs og Ísland.

Danmark hevur sum sagt havt somu barnaforsorgarlóg, sum er galdandi í Føroyum í dag, og hevur gjøgnum tíðina gjørt fleiri lógarbroytingar til hesa lóg, fyri síðani at seta eina nýggja lóg í gildi á økinum í 1997. Ætlanin var at kanna, hvussu hesar broytingar hava eydnast, og hvat vit kunnu læra av teimum.

Í Danmark var fundur við umboð fyri Sosialmálaráðið, har tosað varð um ta nýggju dansku lógina á barnaforsorgarøkinum. Síðani varð tosað við umboð fyri Gladsakse kommunu, sum hevur gjørt stórar broytingar innan teirra umsiting av barna- og ungdómsøkinum við atliti til eina betri umsiting og betri viðgerð av

barnaforsorgarmálum. Tosað varð eisini við umboð fyri ein sjálvsognarstovn sum kallast "Udviklings- og formidlingscenter" , sum arbeiðir við at kanna viðurskiftini hjá børnum og barnafamiljum.

Í Noregi var fundur við umboð fyri Barne- og Familiedepartementet, sum í lötuni arbeiðir við stórum broytingum innan barnaforsorgarøkið. Eitt stórt og ítøkiligt útgreiningararbeiði er gjørt, sum er skrivað í einum áliti. Fundur var eisini við umboð fyri Fylkesnæmnet, sum er ein tann stovnur, sum viðger tvangsadoptiónir, og sum er uppbygður sum ein dómsstólur. Noreg hevur av øllum norðanlondum eina øðrvísi lóggávu, tá tosað verður um tvangsadoptión og ikki minst eina aðra skipan, tá avgerðir um tvangsadoptión skulu takast.

Ísland er tað landið, sum Føroyar best kunnu sammetast við, tá hugsað verður um demografisku viðurskiftini. Ísland hevur somu skipan, sum vit í Føroyum hava við barnaverndarnevndum í hvørjari kommunu, har politiskt vald leikfólk sita í barnaverndarnevndunum. Men í Íslandi eru nógvar broytingar farnar fram hesi seinastu árin. Tveir nýggir stovnar eru stovnaðir, sum báðir gera arbeiði við barnaforsorgarmálum meira professjonelt, bæði tá viðvíkur ráðgeving og vegleiðing til barnaverndarnevndirnar, og tá viðvíkur kanningum av málum og viðgerðum av børnum, sum hava serligan tørv.

Í Íslandi var fundur við umboð fyri Sosialmálaráðið, sum umsitur barnaforsorgarøkið, og við sosialumsitingina í Reykjavíkar kommunu. Somuleiðis var fundur við Barnaverndarstovuna, sum er ein nýggjur landsstovnur, sum bæði er ráðgevandi og vegleiðandi fyri allar barnaverndarnevndir í Íslandi. At enda var fundur við Barnahúsið, sum er ein nýggjur stovnur og einasti av sínum slag í norðurlondum, sum viðger og kannar barnaforsorgarmál og har allir myndugleikar innan økið samstarva á einum staði.

2. Lógarøkið

Galdandi barnaforsorgarlóg hefur eina sera víttfevnandi útgreining av, hvørji børn lógin skal fevna um, men lógin ásetur at barnaverndarnevndin skal taka um endan, tá foreldur ella foreldramyndugleiki barnsins svíkur, og sambært lógini hefur barnaverndarnevndin til uppgávu at:

1. hava eftirlit við øllum børnum,
2. seta hjálpartiltøk í verk,
3. uppala og forsyrgja øll børn, sum eru tikin heimanífrá.

Sambært uppgávuni hjá barnaverndarnevndunum sæst aftur hvussu vítt og veikt orðað lógin er. Tørvur er á eini avmarking, sum greitt staðfestir, hvønn lógin viðvíkur.

Støða má takast til um lógin bert skal fevna um børn, ið upphalda sær í Føroyum, ella eisini um børn uttanfyri Føroyar. Somuleiðis skal støða takast til, um lógin skal fevna um børn við serligum tørvi, um aldursmarkið á børnunum, um brekað børn, frípláss og um vanlig áhugamál hjá øllum børnum skulu vera fevnd av lógini.

2.1. Bústaðartreytir.

Sambært verandi lóg er ásett, at lógin er galdandi fyri børn, ið upphalda sær í Føroyum. Tað vil siga at lógin eisini er galdandi fyri børn, sum fyri eitt tíðarbíl upphalda sær í Føroyum óansæð nationalitet. Hetta kunnu vera ferðafólk, flóttafólk ella onnur.

Lógin er tó í serligum førum galdandi fyri alt ríkið. Hetta vil siga, at ein føroysk barnaverndarnevnd kann taka avgerð viðvíkjandi einum barni, sum uppheldur sær í Føroyum:

1. um foreldrini ikki hava fastan bústað í ríkinum, men upphalda sær í ríkinum og
2. um sambandið millum barn og foreldur verður mett at vera slitið.

Barnaverndarnevndin í Føroyum kann harumframt seta fyríbils tiltøk í verk, sjálvt um foreldramyndugleikin býr aðrastaðni í ríkinum. Tá barnaverndarnevndin tekur tílíka avgerð yvirfyri barninum, skal hon kunna barnaverndarmyndugleikarnar í tí kommununi, har foreldramyndugleikin býr.

Í Føroyum hefur verið trupult at umsitið hesar reglur, tí tilsvarandi reglur í Danmark eru ikki samsvarandi við tær føroysku reglurnar á økinum.

Í Danmark, Noregi og Íslandi eru lóggávarnar galdandi fyri børn, ið upphalda sær lógliga í londunum. Tað er t.d. ikki ásett í donsku lóggávuni, at lógin í serligum førum skal vera galdandi í øllum ríkinum. Hetta hefur elvt til trupulleikar hjá føroysku barnaverndarmyndugleikunum.

Dømi eru um, at føroyingar í Danmark senda børn síni til Føroyar at búgva hjá familju í styttri ella longri tíðarskeið, av tí at foreldramyndugleikin ikki megnar uppgávuna sum foreldur. Um foreldramyndugleikin verður búgvandi í Danmark, og almennur myndugleiki í Føroyum skal taka um endan yvirfyri barninum, er tað tann danska lóggávan, sum er galdandi í hesum føri, tí foreldramyndugleikin býr í Danmark.

Hesin trupulleiki kann verða loystur við eini avtalu ímillum norðurlond viðvíkjandi skipan av barnaverndararbeiðinum. Avtalan skal tryggja, at samsvar er ímillum lógirnar í teimum ymisku londunum. Neyðugt er at avtalan eisini er galdandi í viðurskiftunum ímillum Danmark, Føroyar og Grønland.

Mælt verður til, at orðingin í galdandi barnaforsorgarlóg viðvíkjandi geografisku avmarkingini, verður tann sama í nýggju lógini t.v.s at lógin verður galdandi fyri børn, sum upphalda sær í Føroyum.

2.2. Aldursmark.

Føroyska barnaforsorgarlógin fevnur um børn og ung frá tí tey eru fødd til tey gerast 18 ár. Er ein fyriskipan sett í verk, innan tann ungi er fyltur 18 ár, kann aldursmarkið í serligum førum leingjast til persónurin er fyltur 20 ár.

Í Danmark hevur aldursmarkið eisini verið ímillum 0 og 18 ár. Men sambært broytingar-uppskotinum “Lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område” er soljóðandi broyting sett inn sum § 35, stk. 3:

“Socialministeren kan fastsætte regler, hvorefter personer, der udøver offentlig tjeneste eller hverv, skal underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af deres tjeneste eller hverv får kendskab til en gravid kvinde med alvorlige misbrugsproblemer, der giver formodning om, at der er behov for støtte. Socialministeren kan fastfætte tilsvarende regler for andre grupper, der under udøvelsen af deres erhverv får kendskab til sådanne forhold.”

Tað vil siga, at donsku reglurnar nú eisini eru galdandi fyri tað ófødða barnið.

Sambært viðmerkingunum til lógina er endamálið við hesum, at kommunurnar fáa móguleika fyri at hjálpa kvinnum, ið eru við barn, við teirra rúsevnistrupulleikum, og harvið minka um vandan fyri at børn verða fødd við skaða vegna rúsmisnýtslu hjá mammuni. Ætlanin við broytingini er at betra um móguleikarnar fyri “en tidlig indsats”.

Við lógarbroytingini kunnu myndugleikarnir longu hava eina ætlan við ófødða barninum, og seta fyriskipanir í verk, beinanvegin barnið er føtt. Um ein fráboðan fyrst kemur, eftir at barnið er føtt, verður fyriskipanin ofta ikki sett í verk fyrr enn langt aftaná.

Danir hava avmarkað hesa fráboðanarskyldu til “alvorligt alkohol og/eller stofmisbrug”. Tað vil siga, at talan skal verða um eina misnýtslu av antin

rúsdrekka ella rúsandi evnum, og at misnýtslan skal verða mett sum sera álvarsom.

Í Noregi er ein áseting í lógini, ið gevur móguleika fyri, í serligum førum, at leingja eitt tiltak, ið er sett í verk, áðrenn tann ungi er fylltur 18 ár, til viðkomandi fyllir 23 ár. Hetta er fyri at tryggja framhald í tilboðnum, sum er sett í verk.

Í Íslandi er tað sama galdandi, men har er orðingin ein onnur, tí í Íslandi er móguligt at leingja slíkt tiltak, tá ið tørvur er á tí. Í Íslandi kann í prinsippinum eitt barn ella ein ungur sostatt verða undir barnaverndarskipanini í óavmarkaða tíð, men orðingin í hesi grein verður vanliga praktiserað soleiðis, at ein fyriskipan kann leingjast til tann ungi er fylltur uml. 20 til 21 ár.

Í Føroyum verður hesin trupulleiki loystur við at tann ungi, sum hevur brúk fyri einum tilboði frá samfelagnum, fær stuðul eftir forsorgarlógini, um hann ikki longur er undir barnaforsorgarlógini.

Mett verður at aldursmarkið í Føroyum, í serligum førum, kann vera 21 ár. Tá persónurin fer úr skipanini eigur at verða ásett, at barnaverndarmyndugleikarnir skulu kunna Almannastovuna, Heimarøktina og Serforsorgina um, hvørji tilboð tann ungi hevur fingið frá barnaverndini, og hvørjum tann ungi hevur tørv á í lötuni, soleiðis at tilboðið, um neyðugt, kundi hildið fram eftir forsorgarlógini.

Mælt verður til, at nýggja barnaverndarlógin á sama hátt, sum galdandi, skal viðvíkja børnum og ungum millum 0-18 ár, og at ein fyriskipan, ið er sett í verk, áðrenn barnið er fyllt 18 ár, eigur at kunna verða longd til barnið fyllur 21 ár.

Skotið verður upp, at lógin eisini verður galdandi fyri ófødða barnið, um mamman hevur álvarsligar trupulleikar, meðan hon er við barn. Endamálið við hesum er, at mamman kemur í viðgerð meðan hon er við barn, og at barnið kann fáa hjálp frá barnaverndarmyndugleikunum, beinanvegin tað er føtt.

2.3. Børn við serligum tørv, brekað børn og almenn umsjón við børnum.

Barnaforsorgarlógin ásetur, at trupulleikar hjá øllum børnum eru umfataðir av lógini, og at barnaverndarnevndin eisini skal hava almenna umsjón við børnum og korum teirra í kommununi.

Henda orðing hevur verið tulkað soleiðis, at barnaverndarnevndirnar eisini skulu taka sær av trivnaðinum hjá børnum yvirhøvur, t.d. at spælipláss eru til taks í bygdini, at vatnið er reint, og at umstøðurnar yvirhøvur, hjá børnum at vaksa upp eru í lagi í kommununi.

Í Danmark er tað kommunan, sum hevur ábyrgdina av, at børn hava tað gott í kommununi, meðan reglurnar um barnavernd eru ásettar í “lov om social service”, og áseta bert reglur um børn við serligum tørv. Somuleiðis er lóggávan í Noregi og Íslandi. Mett verður tí, at tann almenni trivnaðurin hjá børnum ikki hoyrir heima í eini barnaverndarlóg.

Tulkingin av núverandi lóg hefur m.a. viðfært, at trupulleikarnir hjá brekaðum børnum verða loystir eftir barnaforsorgarlógini, og ikki bara trupulleikarnir hjá børnum og ungum, har foreldramyndugleikin svíkur.

Í norsku lógini eru brekað børn ikki nevnd í barnaverndarlógini, men í forsorgarlógini. Í Danmark eru brekað børn nevnd í tí partinum av lóg um social service, sum snýr seg um brekaðar persónar. Í Íslandi er serlig lóg galdandi fyri brekað børn og brekaðar persónar.

Tulkingin av brekaðum í Noregi er soleiðis: “ Funksjonshemmet er den som på grunn av varig sykdom, skade eller lyte, eller på grunn av avvik av sosial art, er vesentlig hemmet i sin praktiske livsførsel i forhold til det samfunn som omgir ham. Dette kan blant annet gjelde utdanning, yrkesvalg og yrke, fysisk og kulturell aktivitet.”

Barnaverndarlógin í Noregi snýr seg sostatt um børn, sum vegna umstøðurnar rundan um tey, ikki hava tað gott, meðan forsorgarlógin snýr seg um tey børn og vaksin, sum vegna egið brek ikki kunnu klára seg sjálvi. Tað er sjálvsagt dømi um, at ein trupulleiki hjá einum barni bæði kann verða eitt fysiskt brek og umstøðurnar, sum barnið livir undir.

Hetta verður í royndum loyst við at avvarðandi myndugleikar, tvs. barnaverndin og sosiala umsitingin samstarva um at loysa trupulleikan.

Mett verður, at ásetingarnar viðvíkjandi brekaðum børnum skulu vera í forsorgarlógini, soleiðis sum bæði er galdandi í Danmark og Noregi, heldur enn í eini barnaverndarlóg. Orsøkin til hetta er, at børn, ið eru fødd brekað koma at hava tørv á ymiskum fyriskipanum, og ikki sum í barnaforsorgarlógini, har ásetingin einans er frá 0 til 18 ár.

Tørvurin hjá børnum við breki og børnum, ið av ymiskum orsøkum liva undir vánaligum umstøðum, er sera ymiskur. Brekað børn hava tørv á stuðlum, hjálpitólum, stovnum, og øðrum fyriskipanum, sum lætta um teirra brek, meðan børn við serligum tørvi hava tørv á umsorgan og øðrum, sum kann betra teirra umstøður at vaksa upp .

Skotið verður tí upp, at nýggja barnaverndarlógin skal viðvíkja børnum, ið liva undir viðurskiftum, ið skaða teirra heilsu og menning og ikki trivnaðurin hjá børnum yvirhøvur.

Havast má í huga, at tá ið nýggja lógin um barnavernd verður sett í gildi er neyðugt at víðka § 17 í forsorgarlógini við serligum reglum um brekað børn.

2.4. Frípláss vegna figgjarliga inntøku ella sosial viðurskifti .

Ein og hvør borgari kann søkja um at fáa frípláss á dagstovni ella í dagrøkt. Hetta merkir at viðkomandi ikki skal gjalda heilt ella partvíst fyri at hava barnið á dagstovni ella í dagrøkt.

Fíggjarligt frípláss verður givið foreldrum, sum hava eina ov lága inntøku til at gjalda dagstovna- ella dagrøktarpláss, meðan sosialt frípláss verður givið, tá ið uppihald í dagstovni/dagrøkt verður mett av myndugleikunum serliga neyðugt av sosialum og pedagogiskum orsøkum, og foreldrini samstundis ikki eru før fyri at gjalda fyri pláss á dagstovni ella dagrøkt.

Sambært donsku “Lov om social service” verður frípláss vegna fíggjarligan tørv latið eftir reglunum um forsorg, ímeðan frípláss vegna sosialan tørv verður latið eftir reglunum um barnavernd. Í Noregi er heimild fyri at veita sosialt frípláss eftir “Lov om barneverntjenester”. Frípláss vegna fíggjarligan tørv verður latið sambært norsku barnaansingarlógini. Í Íslandi verða frípláss vegna sosialan tørv somuleiðis latin sambært barnaverndarlógini, ímeðan frípláss vegna fíggjarligan tørv verða latin sambært barnagarðslógini.

Mett verður ikki, at tað er rætt, at frípláss vegna fíggjarligan tørv verður regulerað í barnaforsorgarlógini. Frípláss vegna fíggjarligan tørv er ein stuðul til foreldur, ið ikki klára seg fíggjarliga, og fíggjarligt frípláss merkir sostatt ikki, at foreldrini ikki megna uppgávuna sum foreldur.

Fíggjarligt frípláss átti at verið ein partur av barnaansingarøkinum, og mett verður tí at hetta økið skal leggjast til kommunurnar at umsita. Sum nevnt omanfyri hava tey skipað seg soleiðis í Noregi og Danmark. Skotið verður upp, at broyting verður gjørd í lögtingslóg um dagstovnar og dagrøktir, soleiðis at fíggjarligt frípláss verður við í hesi lóg.

Harafturímóti eigur sosialt frípláss at vera ásett í tí nýggju barnaverndarlógini. Frípláss vegna sosialan tørv eigur at verða ein partur av barnaverndarlógini, tí talan er um eitt fyriryrgjandi hjálpartiltak, ið myndugleikin settur í verk tá ið mett verður, at barninum tørvar at verða í barnagarði, av tí at tað t.d. ikki verður nóg væl stimbrað í heiminum.

Møguleiki er fyri at veita frípláss vegna sosialan tørv eftir barnaverndarlóggávuunum í Danmark, Íslandi og Noregi. Í summum førum er tað ivi um, um talan er um frípláss vegna fíggjarligan tørv ella frípláss vegna sosialan tørv. Um sosialt frípláss verður latið, skal barnið fyri tað fyrsta hava serligan tørv á einum dagstovna/dagrøktarpláss, og fyri tað næsta skulu foreldrini ikki hava ráð at gjalda fyri pláss. Báðar hesar treytir skulu verða uppfyltar.

3. Rættartrygd hjá börnum og foreldrum.

Foreldur hava rætt og skyldu til at forsyrgja og uppala sínum börnum, og tað er bert, tá ið foreldrini ikki megna hesa uppgávu, at tað almenna yvirtekur hesa uppgávu.

Tað at taka børn frá foreldrum ella at seta tiltøk í verk yvirfyri börnum uttan foreldranna samtykki, er eitt álvarsligt inntriv í persónliga frælsið hjá bæði börnum og foreldrum. Tað er tí sera umráðandi at rættartrygdin verður sett í háseti í eini nýggjari barnaverndarlóg.

Hugtakið rættartrygd í sambandi við barnavernd, er verja ímóti skeivum ella óhóskandi tiltøkum frá myndugleikanna síðu.

Rættartrygdin hjá foreldrunum er:

- at foreldrini hava eitt krav um lógarheimild, tá ið avgerð verður tikin,
- at málsviðgerðin er soleiðis, at foreldrini verða hoyrd, áðrenn tiltakið verður sett í verk,
- at høvuðsreglan er, at foreldrini geva samtykki,
- at tað almenna hevur próvbyrðuna, tá ið neyðug tiltøk skulu setast í verk,
- at treytirnar fyri tiltakinum eru greitt orðaðar, soleiðis at foreldrini í størst móguligan mun vita hvat tey kunnu vænta sær,
- at tiltakið verður grundgivið,
- at tagnarskyldan verður hildin,
- at móguleiki er fyri at kæra, antin við umsitingarligum kærmyndugleika ella at avgerðin kann leggjast fyri dómstólarnar,
- og at foreldrini hava rætt til hjálp frá lögfrøðingi.

Høvuðsendamálið við barnaverndini (barnaverndin skal skiljast sum umsitingin og barnaverndarnevndin) er, at bert tey tiltøk, sum verða mett neyðug, verða sett í verk til røttu tíð yvirfyri teimum börnum, sum hava tiltøk fyri neyðini. Reglurnar um foreldranna rættartrygd eru viðvirkandi til, at skeivar avgerðir ikki verða tiknar, og soleiðis eru reglurnar í samsvar við høvuðsendamálið hjá barnaverndini.

Rættartrygdin hjá barninum verður nýtt, tá myndugleikarnir verja áhugamálini hjá barninum og verja barnið ímóti ágangi og óhepnum uppvakstrarkorum. Børn hava rætt til hjálp og umsorgan í røttu tíð, áðrenn tað er ov seint. Harumframt kann barnið eisini hava tørv á rættartrygd, tvs. á sama hátt sum foreldrini, verða vard ímóti almennum myndugleikum ("betænkning om de retlige rammer for indsatsen for børn og unge").

Sum oftast hava foreldur og børn samanfallandi áhugamál, tá ið talan er um at eitt tiltak verður sett í verk. Men børn og foreldur kunnu eisini hava mótstríðandi áhugamál. Barnið kann t.d. hava áhuga í at vaksa upp í einari aðrari familju, ímeðan foreldrini ynskja at varðveita familjuna uttan tiltøk frá tí almenna.

3.1. Rættartrygðin hjá barninum.

Í feroysku lógini er eingin áseting um, at barnaverndarnevndin skal hoyra eitt barn áðrenn avgerð verður tikin. Ein ungur kann gerast partur í einum barnaforsorgarmáli, tá ið hann er fyltur 18 ár, og reglur eru ikki ásettar um, at hann í slíkum førum hevur rætt til fría saksfórahjálp.

Sambært donsku reglunum skal samrøða verða við eitt barn, ið er fylt 12 ár, áðrenn avgerð verður tikin í einum barnaverndarmáli. Um barnið er undir 12 ár verður eingin samrøða við barnið, men upplýsingar fáast til vega um støðu barnsins í málinum, áðrenn avgerð verður tikin. Um hoyringin verður mett at verða til skaða fyri barnið, kunnu myndugleikarnir í serligum førum lata vera við at hoyra barnið. Tá ið talan er um mál viðvíkjandi tvingsil, skal ein ungur, ið er fyltur 15 ár, fáa tilboð um lögfrøðiliga hjálp og vegleiðing sum ta almenna rindar.

Sambært norsku lógini skal eitt barn kunnast og takast við upp á ráð, tá ið talan er um barnsins menning, búning og tá ið málið er hóskandi til tess. Er barnið fylt 12 ár, skal tað altíð fáa høvi at siga sína hugsan, áðrenn ein avgerð verður tikin um bústað í fosturheimi, á stovni, ella um seinni flyting. Dentur eigur at verða lagdur á útsøgnina hjá barninum.

Eitt barn í Noregi kann føra seg fram sum partur í einum máli og gera partsrættindi síni galdandi, um barnið er fylt 15 ár og skilir, hvat málið snýr seg um. Fylkisnevndin kann geva loyvi til, at barn undir 15 ár fær partsrættindi í serstøkum førum. Viðvíkjandi málum um tiltøk fyri børn við atferðartrupulleikum, skal barnið altíð roknast sum ein partur. Í norsku lógini er eisini ásett, at Fylkisnevndin kann seta ein talsmann til barnið.

Sambært íslenskari lóg skulu bæði foreldur og børn verða kunnað, áðrenn ein avgerð verður tikin. Børnini skulu eisini hava móguleika fyri at úttala seg munnliga ella skrivliga, tó er tað eitt krav, at børn yvir 12 ár skulu verða hoyrd. Í serligum førum kann barnaverndarnevndin tilnevna ein talsmann fyri barnið.

Ein móguleiki kundi verið at ásett í feroyskari lóg, at børn undir 15 ár kunnu verða partar í málinum, men at hesi tá lata seg umboða av einum talsmanni. Hetta kann tó verða óheppið, tá talsmaðurin í summum førum kann hugsast at umboða síni egnu áhugamál og ikki áhugamálini hjá barninum.

Fyri at styrkja um rættartrygdina hjá børnum í barnaverndarmálum, verður mælt til, at tað verður lógarásett, at børn á sama hátt sum foreldrini, skulu verða hoyrd í málinum. Tað kann verða trupult at seta eitt aldursmark á, nær eitt barn er nóg búgvíð til at siga sína egnu meining, men mett verður at aldursmarkið eigur at verða sett til 12 ár, á sama hátt sum tað verður gjørt í Danmark og Noregi.

Málsviðgerin, ið hevur málið um hendi, eigur at kenna søguna hjá barninum, óansæð hvussu gamalt barnið er, og taka hetta við í metingini, tá ið avgerð skal takast. Tað eigur eisini at verða móguleiki fyri, at børn undir 12 ár, ið verða mett at verða nóg búgvín til at hava sína egnu meining, verða hoyrd í málinum, áðrenn ein avgerð verður tikin.

Eisini verður mælt til, at ung, tá ið tey eru fylt 15 ár, kunnu verða partar í málinum. Tá ið talan er um tvingsilsmál, eiga ung, sum eru partar í málinum, at hava rætt til lögfrøðiliga hjálp og vegleiðing sum ta almenna rindar.

3.2. Rættartrygðin hjá foreldrunum.

Foreldrini, ella onnur í teirra stað, skulu sambært galdandi lóg stuðlast til at úttala seg fyri barnaverndarnevndini, áðrenn avgerð verður tikin.

Foreldrini skulu hava hesi boð skrivliga við hóskaði tíðarbili. Avgerandi fyri, hvat eitt hóskaði tíðarbil er, eigur fyrst og fremst at vera treytað av álvarseminum í málinum, og hvussu skjótt neyðugt er at handla.

Sambært leiðbeining Almennastovunar um barnaforsorgarlóg, skal nevndin í sama skrivi, har tíð og stað fyri fundin er ásett, upplýsa foreldrini um, at tey hava rætt til at hava ein hjásitara, um tey ynskja onkran at stuðla seg til persónliga, fakliga ella á annan hátt. Upplýsast skal eisini í skrivinum, at limirnir í nevndini og møgulig fakkøn hjálp hjá nevndini, ið eru við til fundin, hava tagnarskyldu, og at fundurin verður hildin fyri afturlatnum hurðum. Fráboðanin til foreldrini skal sendast sum innskrivað bræv. Um foreldrini ikki lata við seg koma, ikki koma til fundin ella á annan hátt ikki lata hoyra frá sær, kann avgerð verða tikin.

Tá ið nevndin hevur tikið avgerð í einum máli, skal hon skrivliga boða foreldrunum frá avgerðini og upplýsa teimum at avgerðin kann kærast. Tilskilast skal, hvør kærummyndugleikin er, og hvar hann heldur til.

Fráboðanin skal latast foreldrunum skrivliga uttan mun til, um tey hava úttalað seg ella ikki.

Mælt verður til, at omanfyrinevndu rættindi hjá foreldrunum verða staðfest í nýggjari barnaverndarlóg.

3.3. Rætturin til lögfrøðiliga hjálp.

Í føroysku lógini eru ongar ásetingar um, at foreldur hava rætt til lögfrøðiliga hjálp sum ta almenna rindar, tá ið ein barnaverndarnevnd hevur ætlanir um at seta tiltak í verk yvirfyri børnum teirra. Foreldrini standa í hesum førum einsamøll ímóti tí almenna.

Barnaverndarnevndirnar hava rætt til lögfrøðisliga hjálp í málum viðvíkjandi setan av børnum heiman uttan foreldranna samtykki, tá ið søkt verður um at fáa børn, ið eru sett úr heiminum, heimaftur, og tá ið roynt verður at flyta eitt barn úr einum fosturheimi. Foreldrini kunnu í slíkum málum lata ein lögfrøðing umboða seg, men tá verður tað fyri egnu rokning.

Sambært donsku og norsku lógunum, hava foreldrini rætt til lögfrøðiliga hjálp, sum tað almenna rindar, tá ið talan er um barnaforsorgarmál, har foreldrini ikki hava givið sítt samtykki, tað vil siga mál viðvíkjandi tvang.

Orsøkin til, at lögfrøðilig hjálp er avmarkað til mál viðvíkjandi tvang er, at slík mál verður mettt sum eitt stórt inntriv í ta persónliga frælsi hjá foreldrunum og skal rættartrygðin hjá foreldrunum tí tryggjast við lögfrøðiligari hjálp og vegleiðing.

Mælt verður til, at foreldur í Føroyum, á sama hátt sum í Danmark og Noregi fáa tilnevndan lögfrøðing, tá ið talan er um barnaverndarmál viðvíkjandi tvingsil og mælt verður somuleiðis til, at børn gerast partar í málinum og fáa eisini lögfrøðiliga hjálp sum ta almenna rindar.

3.4. Samtykki.

Sambært galdandi lóg er tað ein høvuðsregla, at tiltøk kunnu setast í verk eftir at samtykki er fingið frá foreldramyndugleikanum. Barnaverndarnevndin skal í flestu førum fyrst hava roynt at fingið samtykki til vega frá foreldramyndugleikanum, áðrenn avgerð verður tikin.

Um samtykki ikki fæst til vega, kann barnaverndarnevndin kortini í ávísnum førum taka avgerð, t.d. í samband við setan av børnum heiman, j.b. § 25 í barnaforsorgarlógini.

Líknandi reglur um avgerðir við og uttan samtykki finnast eisini í donsku, norsku og íslensku lóggávuunum.

Mett verður, at krøvini til samtykki eigur at herðast í nýggju lógini. Áðrenn eitt tiltak verður sett í verk, eigur eitt samtykki at fyriliggja. Tað vil siga, at barnaverndin skal hava kunnað foreldrini um møguligar avleiðingar av tiltakinum, áðrenn foreldrini geva sítt samtykki. Barnaverndin eigur eisini at boða foreldrunum frá, hví barnaverndin metir tað verða neyðugt, at tiltak skal setast í verk, hvat endamálið við tiltakinum er, og hvussu leingi tiltakið væntast at vara. Tað vil siga at foreldranna samtykki fyriliggur, tá ið ætlanin fyri barnið er fastløgð.

Eitt av endamáluunum við at styrkja krøvini til foreldranna samtykki er, at foreldrini skulu kenna at tey eru við til at velja bestu loysnina fyri barni. Hetta kann minka um vandan fyri, at foreldrini vilja hava barnið heimaftur, eftir at barnið sjálvboðið er sett úr heiminum, og um samstarvið millum foreldrini og myndugleikarnar er gott, verður málsgongdin meira støðug og rólígg fyri barnið.

Mælt verður til at reglur um at kunna foreldrini, áðrenn eitt samtykki verður givið, verður ásett í nýggjari barnaverndarlóg.

3.5. Samverurætturin.

Í barnaforsorgarlógini eru ongar ásetingar um, at foreldur og børn hava rætt til samveru og samband, ímeðan barnið er heimanífrá.

Sambært donsku lógini skal sosiala umsitingin í kommununi syrgja fyri, at sambandið millum foreldur og børn verður viðlíkahildið og verður minst einaferð um mánaðin. Um neyðugt kann umsitingin áseta nærri treytir fyri samverurættinum. Í avgerðini verður serligur dentur lagdur á atlitid til barnið. Í serligum førum kann avgerast, at foreldrini og barnið bert kunnu síggjast ímeðan

eitt umboð frá kommununi er til staðar, at foreldrini og barnið als ikki skulu síggjast, og/ella at barnið skal hava duldan bústað.

Sambært norsku lógini hava børn og foreldur, um ikki annað er avrátt, rætt til samveru hvør við annan. Tá ið ein avgerð er tikin um yvirtøku av umsorganini, skal fylkisnevndin taka støðu til vavið av samverurættinum; men við atliti til barnsins besta, kann tað verða avrátt, at eingin samvera skal verða ímillum barn og foreldur. Fylkisnevndin kann eisini avgera at foreldrini ikki skulu hava rætt til at vita, hvar barnið búleikast, og at onnur enn foreldrini skulu hava rætt til samveru við barnið.

Mett verður at tað í flestu førum er av stórum týðningi bæði fyri barnið og foreldrini, at varðveita eitt samband. Mælt verður tí til at reglur viðvíkjandi samverurætti verða ásettar í nýggju barnaverndarlógini. Meginreglan má verða at foreldrini hava samverurætt við barnið. Samverurætturin eigur at verða galdandi fyri bæði foreldrini, og ikki bert tað av foreldrinum, ið hevur foreldramyndugleikan. Bæði foreldrini kunnu hava líka tætt tilknýti til barnið.

Kravið má tó verða, at barnaverndin kann seta treytir fyri samveruni, t.d. at barnaverndin kann krevja at foreldrini ikki eru ávirkaði av rúsevni, ella at samveran skal finna stað á døgnstovninum ella heima hjá fosturfamiljuni undir uppsýni.

Tað eigur eisini at verða ásett í lógini, at barnið kann hava duldan bústað. Treytirnar fyri nær tað er møguligt at hava duldan bústað, eiga at verða tær somu, sum tá ið samvera við foreldrini verður sýtt.

Mett verður, at tað í fleiri førum er týðningarmikið fyri barnið, at tað varðveitur sambandið við onnur, ið standa tí nær, til dømis við ommur og abbar. Mælt verður tí til, at hesin møguleiki verður ásettur í lóggávuni, á sama hátt, sum tað verður gjørt í Noregi.

3.6. Málsviðgerðarreglur

Stór krøv eiga at verða sett til málsviðgerðina í barnaforsorgarmálum, tí talan er um eitt sera viðkvæmt øki, har málini ofta innihalda persónligar upplýsingar. Hesi mál kunnu innihalda avgerðir, sum undir ávísnum treytum, eru tiknar yvirfyri foreldramyndugleikanum og barninum undir tvingsil. Hetta setur enn størri krøv til málsviðgerðina.

Umframt tað, ið er ásett viðvíkjandi skylduni hjá foreldramyndugleikanum at úttala seg, áðrenn ein avgerð verður tikin, og at fráboða avgerðina skrivliga til foreldramyndugleikan, kann tørvur verða á, at barnaverndarnevndin aktivt virkar til, at foreldrini eru kunnað um tey rættindi, tey hava sambært fyrisingarlógini.

Við atliti til rættartrygd foreldranna er tað av týðningi, at tey verða væl og virðiliga kunnað um teir upplýsingar, sum liggja í málinum, og hvat nevndin umhugsar viðvíkjandi innheintan av upplýsingum frá øðrum myndugleikum v.m. og hvat fyriskipanum viðvíkur.

Ein nágreinilig kunning er eisini ein fyritleyrt fyri at skapa samstarv millum familjuna og barnaverndarnevndina um at finna tær loysnir, sum best tryggja familjuni at koma burtur úr teimum trupulleikum, hon er í.

Tá ið avgerð er tikin skulu foreldrini fáa skrivlig boð, har grundgivið verður fyri avgerðini. Avgerðin skal verða soleiðis orðað, at foreldrini vita, hvat tey kunnu væntað sær.

Málsviðgerðarreglur eru ásettar í barnaforsorgarlógini og í fyrisitingarlógini, men neyðugt er at vegleiða foreldrini um, hvussu fyrisitingarlógin skal nýtast í barnaverndarmálum og at áseta í lógini, hvørjar reglur skulu leggjast afturat viðvíkjandi málsviðgerð í barnaverndarmálum.

3.6.1. Kanning av málinum.

Barnaforsorgarlógin áleggur barnaverndarnevndini at kanna málið, áðrenn avgerð verður tikin viðvíkjandi einum barni. Barnaverndarnevndin skal vitja í heiminum og kunna seg um umstøðurnar. Frágreiðing skal fáast frá skúlanum, um møguligt frá einum skúlasálarfrøðingi e.l., frá presti, arbeiðsgevara hjá barninum ella tí unga og frá læknanum hjá barninum.

Í galdandi barnaforsorgarlóg kann avgerð um at seta barnið heiman ikki takast, uttan at barnið er kannað av lækna og hesin hevur givið eina læknaváttan. Kommunulæknin hevur skyldu til at veita barnaverndarnevndini ta hjálp, sum er neyðug viðvíkjandi læknaligari meting av málinum.

Um tað er neyðugt eigur barnaverndarnevndin at gera eina sálarfrøðisliga ella pedagogiska kanning av barninum.

Barnaverndarnevndin hevur heimild til at innheinta skrivliga ella munnliga frágreiðing frá einum og hvørjum persóni og einum og hvørjum almennum myndugleika, sum verður settur at hava kunnleika til málið.

Foreldrini skulu hoyrast av barnaverndarnevndini, áðrenn avgerð verður tikin í málinum.

Líknandi ásetingar um kanningar av málinum finnast í donsku, norsku og íslensku barnaverndarlóggávuni.

Atfinningarnar í Føroyum viðvíkjandi kanning av barnaforsorgarmálum eru ikki nógv rættaðar ímóti lógarásetingunum, men meira ímóti myndugleikunum, ið eiga at gera tær neyðugu kanningarnar sum ikki verða gjørdar.

Tað eru tær smáu barnaverndarnevndirnar, sum ikki hava møguleika fyri at kanna málið nóg væl, áðrenn avgerð verður tikin. Orsøkin til hetta er fyrst og fremst, at hesar barnaverndarnevndir ikki hava nakra umsiting, sum kann lýsa málini fyri nevndina. Málini verða sostatt ikki fyrireikaði nóg væl, og tiltøk kunnu verða sett í verk, sum ikki eru umhugsaði. Tilílk støða kann aftur geva trupulleikar fyri familjuna, um familjan ferð eftir ferð upplivir, at tey tiltøk, ið verða sett í verk, ikki hjálpa.

3.6.2. Tíðarfreistir.

Sera týðningarmikið er at áseta tíðarfreistir fyri málsviðgerðina. Tíðarfreist skal t.d. ásetast fyri, hvussu long tíð skal ganga, til barnaverndin svarar eini fráboðan, nær barnaverndin skal hava tikið avgerð í málinum, nær tiltakið skal verða sett í verk, nær tiltakið skal endurskoðast o.s.fr.. Tilíkar tíðarfreistir eru ikki ásettar í galdandi barnaforsorgarlóg.

Í norsku lógini eru tíðarfreistir lógarásettar. Sambært lógini skal ein kanning av einum barnaverndarmáli gerast sum skjótast og í seinasta lagi innan tríggjar mánaðir eftir at fráboðanin er givin. Í serstøkum førum kann freistin leingjast til seks mánaðir.

Tá ið talan er um at seta barnið úr heiminum, skulu tiltøkini skjótast møguligt setast í verk, og í seinasta lagi innan seks vikur frá tí degi avgerðin er tikin. Um tíðarfreistirnar ikki verða hildnar, kann Fylkismaðurin áleggja kommununi sekt. Nærri reglur um fremjan av málinum og um støddina av sektarbótini, verða ásettar av almannamálaráðharranum.

Tað eru ikki ásettar serstakar reglur um tíðarfreistir í donsku ella íslensku lóggávunum, men harafturímóti eru nágreiniligar reglur um tíðarfreistir ásettar í teimum vegleiðingum, sum umsitingin hevur at halda seg til í sínum arbeiði. Almannamálaráðið tilevnar vegleiðingarnar.

Mælt verður til, at reglur um tíðarfreistir verða ásettar í barnaverndarlógina, í kunngerð ella við vegleiðing, sum hevur heimild í barnaverndarlógini.

3.6.3. Serligt um læknávátan.

Ein atfinning ímóti føroysku lógini er, at læknávátan krevst fyri at ein barnaverndarnevnd kann taka avgerð um, at eitt barn verður sett úr heiminum. Hetta viðførir tíðum at málini steðga upp, tí læknar ikki vilja samstarva við barnaverndarnevndirnar.

Tað er ikki eitt krav í Danmark, Noregi og Íslandi at ein læknávátan skal fyriliggja, áðrenn avgerð kann takast í einum barnaverndarmáli. Í hesum londum er tað barnaverndin sum ger eina meting av, um tað er neyðugt at seta barnið úr heiminum, út frá tí støðu, sum barnið er í. Barnaverndin skal hava eina frágreiðing frá ymiskum fakfólkum, sum liggur til grund fyri avgerðini, men tað er ikki avgerandi neyðugt at frágreiðingarnar fyriliggja, áðrenn avgerð verður tikin.

Mett verður at barnaverndin eigur at hava endaliga orðið at siga í málum sambært barnaforsorgarlógini. Ein læknávátan kann leggjast til grund fyri at ein avgerð verður tikin, saman við frágreiðingum frá øðrum heilsustarvsfólki, ið hava við barnið at gera. Men tað eigur ikki at verða avgerandi, um ein læknávátan er fingin til vega ella ikki.

Mælt verður til, at tað sum í Danmark, Noregi og Íslandi verður ásett í føroysku barnaverndarlógini, at barnaverndin ger eina meting av, um tað er neyðugt at seta barnið úr heiminum, og at tað sostatt ikki er eitt krav, at ein ávís læknávátan krevst, fyri at eitt barn kann verða sett úr heiminum.

3.7. Tagnarskylda.

Eftir barnaforsorgarlógini hava limirnir í barnaverndarnevndini og teirra starvsfólk tagnarskyldu. Tað hava øll starvsfólk í almennu umsitingini ella í almennum starvi eisini eftir fyrisitingarlógini og revsilógini. Somuleiðis eru øll í almennari tænastu innan lands- og kommunufyrising umfataði av tagnarskylduni, herundir limir í ráðum og nevndum, starvsfólk á almennum ella alment góðkendum dag- og døgnstovnum, heilsusysstrar, fosturfamiljur, eftirlitsverjar, umsjónarfólk o.o.

Sambært barnaforsorgarlógini er tað tó ikki brot á tagnarskylduna, tá viðkomandi, sum hevur upplýsingar, hevur skyldu til at geva tær víðari, ella tá viðkomandi lógliga røkir klár almenn áhugamál ella lógliga handlar fyri at verja egnan ella annan tørv. Tagnarskyldan stendur við, hóast viðkomandi fer úr almennari tænastu.

Mælt verður til at reglurnar um tagnarskyldu í galdandi barnaforsorgarlóg verða staðfestar í nýggju lógini.

3.8. Kærumyndugleiki.

Ein partur av rættartrygdini hjá foreldrunum og børnunum er, at móguleiki er fyri at kera avgerðina til annan umsitingarlígan myndugleika ella til dómstólarnar. Soleiðis fáa partarnir móguleika fyri at royna um avgerðin, ið myndugleikarnir hava tikið, er røtt.

Ein spurningur, ið stingur seg upp í samband við nýggja barnaverndarlóg er, um vit í føroysku lóggávuni skulu hava ein umsitingarlígan kærumyndugleika, ella um partarnir í øllum førum skulu leggja málið fyri dómstólarnar.

Í slíkum førum er spurningurin, um málið skal leggjast fyri Føroya Rætt, ella um tað skal verða lógarásett, at avgerðir sambært lógini skulu leggjast beinleiðis fyri Landsrættin.

Niðanfyrir er ein gjøgnumgongd av, hvussu kærumyndugleikin er samansettur, og hvussu hann virkar í Føroyum, Danmark, Noregi og Íslandi.

3.8.1. Føroyum.

Tá ein barnaverndarnevnd tekur avgerð í einum barnaforsorgarmáli við foreldranna samtykki, kann avgerðin kærast av foreldrunum til Almennastovuna, og hareftir til Kærunevndina í Almennamálum sambært barnaforsorgarlógini.

Í Kærunevndini í Almennamálum eru 3 limir: ein lækni, ein lögfrøðingur og ein sosialráðgevi. Limirnir verða valdir av landsstýrismanninum og sita í 4 ár í senn. Kærunevndin í Almennamálum hevur eina umsiting, Kærustovnur Føroya, sum viðgerð og fyrirskar tey mál, ið verða lögð fyri nevndina sambært lóg um kærunevnd í almennamálum.

Viðvíkjandi meira álvarsomum avgerðum, ið barnaverndarnevndin tekur, er tað “Færøernes nævn for børneforsorg”, sum er kærumyndugleiki. “Færøernes nævn

for børneforsorg” viðger og tekur avgerð í kærnum sum koma frá teimum ið eru partar í málinum, viðvíkjandi málum, har eitt barn verður tikið heiman uttan foreldranna samtykki, har umsókn um at senda barnið heimaftur verður sýtt, har barnaverndarnevndin leggur barn inn á sálardeild ella sálarsjúkrahús, har sýtt verður at steðga slíkum tiltaki ella har barnaverndarnevnd sýtir fyri, at barn verður tikið frá umsorgarheimi, um ikki nevndin samtykkir tað.

“Færøernes nævn for børneforsorg” er samansett av dómáranum, sum samstundis er formaður, landslæknanum og einum serkønnum, sum landsstýrismaðurin hevur sett sambært barnaforsorgarlógini.

Rætt til at kæra avgerð hjá barnaverndarnevndini hevur tann, sum hevur foreldramyndugleikan ella fremur hann í verki, og tann ungi sjálvur, um hann er fyltur 18 ár. Fosturforeldur hava eisini rætt til at kæra avgerðina hjá barnaverndarnevndini.

“Færøernes nævn for børneforsorg” er endaligi umsitingarligi myndugleiki á økinum. Partarnir kunnu velja at leggja málið fyri dómstólarnar, sum er Føroya Rættur. Um partarnir ynskja at kæra avgerðina hjá Føroya Rætti, kann málið leggjast fyri Landsrættin. Føroya Rættur og Landsrætturin eru ikki samansettir av serkønnum í barnaforsorgarmálum sambært føroyskari lóggávu.

3.8.2. Danmark.

Fyrisitingarlig viðgerð av kærnumálum.

Avgerðir í barnaverndarmálum tiknar av kommununi ella amtskommununi (sí hvørjar avgerðir í kap. 6 um Danmark) kunnu kærast til ”Det Sociale Nævn”. ”Det Sociale Nævn” er ein nevnd, ið er í hvørjum amti, har statsamtsmaðurin er formaður. Nevndin er harumframt samansett av 5 limum sum Sosialmálaráðharrin velur eftir tilmæli frá kommunufeløgum í amtinum, amtskommununi, Landsorganisationen i Danmark, Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Invalideorganisationer. Nevndin virkar í 4 ár svarandi til kommunala valskeiðið.

Avgerðir tiknar av “Børne- og ungeudvalget”, kunnu kærast til Den Sociale Ankestyrelse. (sí um hvørjar avgerðir børn- og ungeudvalget tekur í kap. 6 um Danmark). Den Sociale Ankestyrelse er samansett av umboðum fyri: Dansk Arbejdsgiverforening, Landsorganisationen i Danmark, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Amtsrådsforeningen i Danmark, Kommunernes Landsforening, De Samvirkende Invalideorganisationer, Keypmannahavnar Kommunu og Frederiksberg Kommunu.

Umsitingin í Den Sociale Ankestyrelse tekur, saman við nevndini, avgerðir í teimum málum, ið verða lögð fyri nevndina.

Hóast mál verður kært til Den Sociale Ankestyrelse, støðgar málið ikki, tað vil siga, at avgerðin hjá barnaverndarnevndini verður førd út í lívið, meðan málið verður viðgjørt av Den Sociale Ankestyrelse.

Rætt til at kæra hefur foreldramyndugleikin ella barnið, ið er fyllt 15 ár. Í summum fòrum (sí lov om social service) kann tað foreldur, ið ikki hefur foreldramyndugleikan, kæra sambært “lov om social service”.

Rættarroynd av málunum.

Ein avgerð tikin av Den Sociale Ankestyrelse kann verða lögð fyri Landsrættin til rættarroynd (domsstolsprøvelse) sambært ”Lov om social service”. Tá talan er um rættarroynd, skal landsrætturin verða serliga samansettur í barnaverndarmálum. Landsrætturin er samansettur av einum dómara, ið er serkønur innan barnavernd, og einum dómara, ið er serkønur í barna- og ungdómsspsykiatri ella sálarfrøði.

Málini verða viðgjørð sambært reglum í rættargangslógini um borgarlig mál.

I “Lov om social service” verður ásett, at tey mál, ið eru lögð fyri landsrættin til rættarroynd, ikki kunnu kærast til Hægstarætt. Rættargangsloyvisnevndin kann tó geva loyvi til at kæra avgerð hjá Landsrættinum til Hægstarætt, um málið er av prinsipiellum slagi. Umsókn um loyvi at kæra má sendast ávikavist innan 6 og 3 mánaðir aftaná at avgerðin er tikin.

Dómararnir verða tilnevndir av lögmláráðharranum í samráð við almennaráðharran. Lögmláráðharrin ásetir talið av dómarnum og tekur avgerð um samsýning og ferðaútreiðslur. Teir tilnevndu skulu vera myndugir, mugu ikki vera undir vernd ella undir samverjumáli. Harumframt skulu teir hava gott orð á sær og vera álítandi. Tilnevningin er galdandi í 4 ár. Úttøkan fyri tað einstaka málið millum tilnevndu dómarnar, verður gjørð av forsetanum fyri avvarðandi landsrætt. Sambært rættargangslógini, verður eingin tilnevndur, sum annars hevði verið útihýstir frá at virka sum dómari í málinum sambært “Lov om social service”.

Den Sociale Ankestyrelse er endaligi umsitingarligi myndugleiki í barnaverndarmálum. Partarnir kunnu velja at leggja avgerðina fyri dómastólarnar. Fyrsta rættarstig er Býarrætturin og næsta rættarstig er Landsrætturin. Býarrætturin og Landsrætturin eru ikki serliga samansettir í barnaverndarmálum.

Rættarviðgerð.

Eftir vanligum reglum hava partarnir rætt til at leggja málið fyri dómssvaldið, tá ið tað ikki eru fleiri móguleikar at kæra fyrisitingarliga. Fyrsta rættarstig er býarrætturin og næsta rættarstig er landsrætturin. Býarrætturin og landsrætturin eru ikki serliga samansettur í barnaverndarmálum.

3.8.3. Noregi.

Avgerðir tiknar av barnaverndarnevndini, undantikið tey mál, sum sambært lógini skulu leggjast fyri Fylkisnevndina, kunnu kærast til Fylkesmannen. (sí nærri um Fylkisnevndina og Fylkesmannen).

Fylkesmannen er ovasti embætismaður í Fylkinum (svarar til amt í Danmark). Staturin setur Fylkesmannen í starv, og hann hefur sína egnu umsiting í Fylkinum. Uppgávan hjá Fylkesmannen er m.a. at verða kærmyndugleiki í avgerðum í barnaverndmálum, sum eru tiknar av kommununi.

Fylkesmannen hefur heimild til at royna allar partar av avgerðini. Um ein avgerð hjá Fylkesmannen, ið gevur kæraranum viðhald, ikki verður sett í verk beinanvegin, kann Fylkesmannen taka avgerð um, at tað beinanvegin verða sett tiltøk í verk, sum fevna um bráfeingis tørvin hjá kæraranum.

Rætt til at kæra eina avgerð, tikna av barnaverndarnevndini, hefur tann, ið er partur í málinum. Børn kunnu verða partar í málinum, tá ið tey eru fylt 15 ár. Í málum, har talan er um atferðartrupul børn og ung, skal barnið ella tann ungi altíð roknast sum partur í málinum, sambært “Lov om barneverntjenester”.

Mál, sum Fylkisnevndin hefur tikið avgerð í, kunnu ikki kærast víðari til ein umsitingarligan myndugleika. Fylkisnevndin er endaligur umsitingarligur myndugleiki. Avgerðir hjá Fylkisnevndini kunnu leggjast fyri dómstólarnar til dómsavgerð. Fyrsta rættarstig er Herredsretten, ið er tað sama sum Býrætturin í Danmark, og næsta rættarstig er Lagmansretten, ið er tað sama sum Landsrætturin í Danmark.

Í álitinum “Barnevernet i Norge”, ið kom út í maj 2000, verður tó mælt til at avgerðir, ið eru tiknar av Fylkisnevndini, skulu kunna leggjast beinleiðis fyri Lagmansretten, soleiðis at Herredsretten verður lopin um. Mett verður, at hetta kann tryggja størri gjøgnumskygni fyri barnið og foreldrini. Viðgerðin av málinum í umsitingini og dómstólunum vildi eisini á henda hátt tikið styttri tíð, og hetta vildi viðført størri frið í tilveruni hjá barninum. Nevndin metir ikki, at tað fer at viðføra stórvegis avmarkingar í rættartrygdina hjá foreldrunum, tí hagtøl vísa, at avgerðin frá Herredsret til Lagmansret sjálvdan verður broytt. Hinvegin leingir viðgerðin við dómstólarnar málið so nógv, at hetta kann sigast at ganga út yvir rættartrygdina hjá bæði barninum og foreldrunum.

3.8.4. Ísland.

Ein avgerð tikin av eini barnaverndarnevnd, kann kærast til Barnaverndarráðið, sambært lógini “Children and Youth Protection Act”.

Tað er eitt Barnaverndarráð fyri alt Ísland. Sosialmálaráðharrin velur 3 limir og 3 tiltakslimir til at sita í ráðnum fyri eitt 4 ára tíðarskeið. Formaðurin í ráðnum skal lúka treytirnar fyri at kunna verða dómari. Limirnir í ráðnum skulu verða vællýddir borgarar, við høgum morali og skulu hava serkunnleika til børn og ung.

Í Íslandi verður ikki gjørdur munur á, um foreldrini hava givið ella ikki hava givið samtykki til at tiltøk kunnu setast í verk, soleiðis sum tað verður gjørt í Danmark,

Noregi og í Føroyum. Í Íslandi kunnu allar avgerðir viðvíkjandi barnaverndarmálum kærast til Barnaverndarráðið.

Barnaverndarráðið kann viðgera tað lögfrøðisliga í málinum og próvførsluna. Ráðið kann staðfesta avgerðina hjá barnaverndarnevndini ella broyta hana partvíst ella heilt. Ráðið kann eisini senda málið til barnaverndarnevndina til nýggja viðgerð. Um nýggir upplýsingar koma í ljósmála kann Barnaverndarráðið taka málið upp aftur sambært “Children and Youth Protection Act”.

Hóast málið verður lagt fyri Barnaverndarráðið, støðgar tað ikki. Hetta merkir, at avgerðin, sum barnaverndarnevndin hevur tikið, verður førd út í lívið, ímeðan Barnaverndarráðið viðger málið.

Rætt til at kæra hevur foreldramyndugleikin, verji at barninum ella onnur, ið standa barninum nær.

Barnaverndarráðið er endaliga umsitingarliga dómstig. Um partarnir ynskja málið víðari til dómstólarnar, gongur leiðin fyrst til Herredsretten, sum er tað sama sum býarrætturin í Danmark. Næsta rættarstig er hægstirættur í Íslandi. Íslendingar hava ikki landsrætt.

Herredsretten og hægstirættur eru ikki samansettir við serkønum í barnaverndarmálum.

3.8.5. Niðurstøða viðvíkjandi kærummyndugleikanum.

Sambært uppskoti til nýggja umsiting innan barnaforsorg, (sí part 6) verður skotið upp, at umsitingin skal verða samansett av fleiri økisumsitingum og økisbarnaverndarnevndum og eini høvuðsumsiting við eini høvuðsbarnaverndarnevnd. Økisumsitingarnar skulu taka sær av teimum málum, har foreldrini samtykkja at avgerð verður tikin yvirfyri børnum teirra, ímeðan høvuðsumsitingin skal taka sær av øllum málum viðvíkjandi tvingsil og málum viðvíkjandi umsorganaryvirtøku.

Sambært galdandi barnaforsorgarlóg er tað ”Færøernes Nævn for Børneforsorg” sum viðger og tekur avgerð í kærummyndugleikanum viðvíkjandi barnaforsorgarmálum, sum viðvíkja tvang og umsorganaryvirtøku. Kærunevndin í Almannamálum tekur avgerð í kærummyndum, har foreldrini samtykkja í at avgerð verður tikin. Sambært upplýsingum frá føroysku myndugleikunum virkar hendan skipan gott, sum hon er í dag.

Sama uppbytið viðvíkjandi kærummyndugleikanum verður eisini gjørt í Danmark. Har verða mál viðvíkjandi tvang og umsorganaryvirtøku kærð til ”Den Sociale Ankestyrelse”, meðan onnur mál, har foreldrini samtykkja í, at avgerð verður tikin, verður lögð fyri ”Det sociale nævn”.

Í Noregi kunnu øll mál, har foreldrini samtykkja at avgerð verður tikin, kærast til Fylkismanninum. Mál, ið viðvíkja umsorganaryvirtøku og tvang verða viðgjørd og avgjørd av Fylkisnevndini, sum er fyrsti og endaligi fyrisitingarligi myndugleiki, sí nærri um Fylkisnevndina og Fylkismannin í kap. 6. Um slík mál

verða kærð, verða tey lögð beinleiðis fyri dómsvaldi. Í Íslandi er sami kærustovnur til øll barnaforsorgarmál. Men hendan skipan verður endurskoðað, og ætlanin er at fáa eina líknandi skipan sum tann í Noregi.

Mælt verður til at avgerðir hjá økisumsitingini skulu kunna kærast til Kærunevndina í Almannamálum. Tað vil siga at reglurnar í galdandi barnaforsorgarlóg viðvíkjandi kærmyndugleika verða staðfestar í hesi lóggávu.

Mett verður, at tað er sera týðningarmikið, at mál viðvíkjandi tvingsil og umsorganaryvirtøku fáa eina viðgerð, sum kann samanlíknast við dómsviðgerð. Hetta tí at avgerðin er sera víðfevnd fyri bæði foreldur og børn. Hesi mál kunnu ikki samanlíknast við mál, har foreldrini samtykkja at avgerð verður tikin. Tá eru foreldrini við í avgerðini, og avgerðin er tí ikki inntriv í teirra persónliga frælsi á sama hátt.

Mælt verður tí til, at Høvuðsbarnaverndarnevndin verður endaligi fyrisitingarligi myndugleiki viðvíkjandi málum um umsorganaryvirtøku og tvang. Tað vil siga, at hesi mál verða lögð beinleiðis fyri dómsvaldið, um partarnir ynskja at kæra. Í hesum málum hava foreldrini rætt til sakførarahjálp sum ta almenna skal rinda. Hetta er sama skipan, sum er í Noregi. Ein av fyrimununum við skipanini er, at foreldur og børn ikki skulu bíða so leingi eftir, at endalig avgerð verður tikin um støðu teirra. (sí nærri um Høvuðsbarnaverndarnevndina í kap. 6.)

Ein spurningur í samband við kærmyndugleikan í hesum sambandi er, um málini skulu leggjast fyri Føroya Rætt, ella um Føroya Rættur átti at verðið lopin um, og málini lögð beinleiðis fyri landsrættin, soleiðis sum tankar eru frammi um í Noregi.

Tað er ein partur av rættartrygdini hjá foreldrunum, at tey kunnu leggja málið fyri Føroya Rætt, landsrættin og møguliga eisini hægstarætt. Men samstundis vil tann tíðin, sum ein dómsviðgerð av málinum tekur, verða ein vansi fyri rættartrygdina hjá barninum. Barnið hevur tørv á hjálpi til røttu tíð. Støða má takast til, um tað er til størri fyrimun fyri foreldur og børn, at endalig støða verður tikin skjótt í einum máli, ella um tað er til størri fyrimun, at foreldrini hava rætt til at royna málið tvær ferðir, eftir at endalig umsitingarlig avgerð er tikin.

Mælt verður til, at um eitt mál verður kært til hægri myndugleika, skal hetta ikki steðga gongdini í málinum. Tað vil siga at avgerðin, sum barnaverndarmyndugleikarnir hava tikið, skal verða førd út í lívið, hóast málið er kært til hægri myndugleika.

Sambært føroysku lógini kunnu børn, sum eru vorðin 18 ár verða partur í málinum, og kunnu tey kæra avgerð, ið tikin er av barnaverndarmyndugleikunum. Avgerðir sambært barnaverndarlógini kunnu víðføra stór inntriv í lívið hjá einum barni, og mett verður tí at aldursmarkið hjá børnum at gerast partur í málinum, eigur at verða sett niður til 15 ár, soleiðis sum tað er í Danmark og Noregi.

4. Fráboðanarskyldan.

Sera umráðandi er at fráboðanarskyldan verður hildin. Fráboðanarskyldan er fyrirtreytin fyri, at barnaverndarmyndugleikar gerast varugir við ein trupulleika so skjótt sum gjørligt, og kunnu seta tiltøk í verk yvirfyri barninum og familjuni so tíðliga sum gjørligt. Á henda hátt kann eitt barn verða hjálpt í so ungum aldri sum gjørligt, og áðrenn ov stórir skaði er hendur.

Niðanfyrri verður greitt frá trupulleikunum viðvíkjandi fráboðanarskylduni í Føroyum og hugt verður eftir, hvussu líknandi trupulleikar verða loystir í Danmark, Noregi og Íslandi. Í hesum parti verður bert komið inn á fráboðanarskylduna hjá fakfólki, og hvussu hon kann betrast, tá tað tíðum er fráboðanarskyldan hjá fakfólkunum, sum ikki verður hildin.

4.1. Trupulleikar við fráboðanarskyldu í Føroyum.

Sambært barnaforsorgarlógini hava tænastrumenn og fólk í almennum álitissstørvum, sum í starvi sínum varnast viðurskifti, sum eftir teirra tykki krevja, at almennur myndugleikar taka um endan, skyldu til at boða barnaverndini frá.

Harumframt hevur hvør einstakur borgari í Føroyum skyldu til at boða barnaverndarnevndini frá, um tey meta, at eitt barn livir undir viðurskiftum, ið kann skaða teirra heilsu og menning.

Sambært teimum samrøðum og fundum ið umboð fyri Almanna- og heilsumálastýrið hevur gjørt, stava trupulleikarnir viðvíkjandi fráboðanarskylduni í høvuðsheitum frá, at fakfólk ikki halda fráboðanarskylduna. Fráboðanin kemur ofta frá einum granna ella familjuni. Um fráboðanin kemur frá einum fakfólki, er tað sum oftast frá eini heilsusystir verður upplýst.

Sambært heilsusustrunum fráboða tær, tá ið tær síggja, at eitt barn er fyri misrøkt. Í arbeiði teirra koma tær tætt uppá barnið og familjuna, og eru tær tí væl førar fyri at kanna og síggja, um eitt barn verður misrøkt. Men heilsusustrarnar eru ónøgdar við tað viðgerð, sum eitt barnaverndarmál aloftast fær í verandi skipan. Heilsusustrarnar eru av tí fatan, at barnaverndarnevndirnar ofta ikki eru førar fyri at taka avgerðir, tí limirnir eru ógegnigir í málunum. Hetta ger tað trupult hjá heilsusustrunum at fráboða til barnaverndarnevndirnar, tí royndirnar tær hava er, at eingin viðgerð fer fram í málinum, og tí kann ein fráboðan skaða barnið meira enn tað hjálpir, halda heilsusustrar.

Námsfrøðingur sum Almanna- og heilsumálastýrið hevur tosað við sigur, at starvsfólkið á dagstovnunum royna at fráboða, tá ið tey síggja, at eitt barn er misrøkt. Men námsfrøðingurin heldur ikki at starvsfólkini hava tann neyðuga førleikan at síggja, nær eitt barn verður misrøkt, tí dagstovnunum vanta vegleiðing frá serkønnum, hvussu ein skal leggja til merkis, um eitt barn er úti fyri misrøkt. Um dagstovnurin hevði ein persón, sum starvsfólkini kundu vent sær til í ivamálum, hevði barnið verið betri tryggjað, og trupulleikar kundu verið loystir, áðrenn alt ov ógvuslig stig verða tikin.

Starvsfólkini á dagstovnunum eftirlýsa, at barnaverndarnevndin fylgir málinum upp, og hefur eftirlit við barninum, tá tað almenna er komið inn í málið. Harumframt ynskja starvsfólkini á dagstovnum ein kontaktpersón, sum dagstovnurin kundi sett seg í samband við í hesum málum.

Øðrvísi er við kommunulæknunum. Tær barnaverndarnevndir, ið Almanna- og heilsumálastýrið hefur verið í sambandi við, høvdu ongantíð fingið nakra fráboðan frá kommunulæknum.

Sambært teimum kommunulæknum, sum tosað hefur verið við, kemur fram, at tað er sjáldan at ein kommunulækni gerst varugur við vanrøkt, blóðskemd ella annað viðvíkjandi børnunum. Tí tá børnini koma til læknan, er sera trupult hjá læknanum at skilja millum, um børnini eru ótrygg við støðuna, at verða kannaði, ella um ótryggleikin skildast nakað annað. Kommunulæknaheðlini kunnu eisini virka ótrygg hjá børnunum at koma til, tí børnini eru frammanundan bangin fyri at koma til læknan. Hinvegin eru børnini altíð gjørd í stand t.v.s. eru rein tá tey koma til læknan.

Um kommunulæknin skuldi sæð dømi um vanrøkt, blóðskemd, harðskap ella annað, so fráboðar hann til barnaverndarnevndina, tí tað skal hann gera sambært læknalógini. Men sambært kommunulæknanum er spurningurin, hvar markið gongur ímillum vanrøkt og ikki vanrøkt.

Sambært kommunulæknanum, skal viðtalan hjá einum kommunulækna verða eitt stað, har øll fólk kunnu koma og føla seg trygg við at greiða frá sínum trupulleikum, og víta at læknin hefur tagnarskyldu.

Kommunulæknar halda ikki, trupulleikar verða loystir við at gera eina stranga fráboðanarskyldu fyri fakfólk. Tað vil føra við sær, at tær familjur sum hava trupulleikar, sum kunnu loysast sambært barnaforsorgarlógini, halda seg burtur frá kanningum hjá kommunulæknanum.

Tá er tað betur, at hesar familjur fáa ta hjálp, sum fáast kann frá kommunulæknanum, sjálvt um hesin ikki fráboðar víðari til barnaverndarnevndina.

Sambært lærarum, ið Almanna- og heilsumálastýrið hefur tosað við, er tað trupult hjá lærarum at varnast, um børn ikki hava tað gott, tí børn eru sera loyal yvirfyri foreldrunum. Tað nyttar tí sjáldan hjá læraranum at tosa við børnini. Lærarir fráboða heldur aldrin til barnaverndarnevndirnar, uttan at tað eru heilt álvarslig tekin um misrøkt. Lærarar eru eisini av tí fatan, at barnaverndarskipanin ikki virkar nóg væl, og at tað tekur ov langa tíð, áðrenn nakað hendir í málum.

4.2. Fráboðanarskyldan í Danmark, Noregi og Íslandi.

Í Danmark, Noregi og Íslandi eru ásettar reglur í sosiallóggevuni um fráboðanarskyldu hjá fakfólki.

Í Noregi er dentur lagdur á, at áseta reglur um fráboðanarskyldu hjá fakkfólki í autorisatiónslógunum, tvs. t.d. í læknaológini, sjúkrasystralóginu o.s.fr., fyri at fáa fakkfólkinu at verða meira ansin viðvíkjandi fráboðanarskylduni. Hildið verður at fakkfólkinu kenna betur sína autorisatiónslóg og fylgja henni nágreiniliga.

Í íslendsku lógini er, umframt vanligu regluna um fráboðanarskyldu fyri fakkfólk, ásettar reglur um, at lögreglan og dómstólurin hava fráboðanarskyldu.

Í Danmark er júst gjørd ein lógarbroying viðvíkjandi eini viðkaðari fráboðanarskyldu í “Lov om social service”. Sambært hesi lógarbroying hava fakkfólk fráboðanarskyldu viðvíkjandi kvinnum, við álvarsomum rúsevnistrupulleikum, ið eru við barn. Tað vil siga, at fráboðanarskyldan nú eisini í summum førum viðvíkur ófødða barninum.

Í dag er næstan eingin munur á orðingunum í teimum ymsu barnaverndarlógunum viðvíkjandi fráboðanarskyldu fyri fakkfólk. Men sjálvst um lógarásetingin í føroysku lógini er lík orðingini í hinum norðurlondum, virkar fráboðanarskyldan ikki nóg væl í Føroyum.

Hesar trupulleikar hevr tann sosiala umsitingin í Danmark eisini, og eisini har eru tað lærarar og læknar, ið ikki halda fráboðanarskylduna.

Í Danmark er eitt ”Udviklings- og Formidlingscenter” sett á stovn í 1988. Stovnurin arbeiðir við trupulleikum hjá børnum og familjum tess. Stovnurin arbeiðir við at gera vegleiðingar við uppskotum til loysnir innan børn og familjur. Stovnurin hevr m.a. kannað, hvussu bótast kann um fráboðanarskylduna, soleiðis at fakkfólk betur eru før fyri at halda hana.

Tá ið kommunur t.d. hava trupulleikar við fráboðanarskylduni, verður boð sent eftir “Udviklings- og Formidlingscentret”, sum kannar hví fakkfólkinu ikki fráboða ella fráboða ov seint. Skipað verður síðani fyri skeiðum ella temadøgum fyri starvsfólkunum í kommununi og fakkfólkum. Skipað hevr eisini verið fyri skeiðvirksemi serliga fyri kommunulæknum. Ætlanin við hesum skeiðum er, at kommunulæknanir skulu broyta hugsunarhátt og arbeiða meira saman við barnaverndarnevndunum.

Hesir trupulleikar viðvíkjandi fráboðanarskylduni kunnu ikki broytast við nýggjari lóggávu, men bert við eini hugburðsbroying sum t.d. undirvísing og vegleiðing av fakkfólkum kunnu verða við til at fremja.

Í Íslandi eru eisini trupulleikar við fráboðanarskylduni. Eisini har eru tað serliga læknarnir, ið ikki fráboða til barnaverndarnevndina. Sambært teimum myndugleikum, sum Almanna- og heilsumálastýrið hevr verið í samband við í Íslandi, hava læknar raðfest tagnarskyldu fremri enn fráboðanarskyldu. Hetta broyttist eftir ráðstevnu, sum varð hildin fyri 2 árum síðani í Reykjavík, har ein serfrøðingur úr USA helt ein fyrilestur um, hvussu umráðandi tað er, at fráboðanarskyldan varð hildin, soleiðis at læknarnir nú oftari boða frá.

4.3. Niðurstøða viðvíkjandi fráboðanarskylduni.

Trupulleikarnir viðvíkjandi fráboðanarskylduni í Føroyum stava ikki frá manglandi ásetingum í barnaforsorgarlóggávuni, tí har er orðingin nóg greið, men stava harafturímóti frá, at fakfólk ikki hava nóg stóra vitan ella vilja til at síggja og gera nakað við tað, at børn eru misrøkt. Tað krevur stóra vitan, opinleika og serligt ansni yvirfyri børnum og familjum at kunna fráboða so tíðliga sum gjørligt.

Vantandi fráboðan stavar eisini frá, at fakfólk innan økið hava tær royndir, at tá mál verða fráboðað hendir einki, soleiðis at fráboðanin var úrslitaleys. Víst verður á, at stórir mangel er á einum staði, har fakfólk kunnu møtast og tosa saman áðrenn fráboða verður til myndugleikan. Vónandi verður hesin trupulleiki loystur við eini nýggjari barnaverndarskipan.

Mælt verður til, at fakfólk í Føroyum eins og í Danmark, fáa tilboð um skeið, har tey læra at síggja, nær børn eru misrøkt, og hvussu tað einkulta fakfólkið kann hjálpa hesum børnum, møguliga í samstarvi við barnaverndarmyndugleikarnar. Harafturat eiga støðugar vegleiðingar at verða til taks hjá fakfólkum, sum dagliga arbeiða við børnum.

Mælt verður eisini til, at víðka fráboðanarskylduna í føroysku lóggávuni til eisini at verða galdandi fyri kvinnur við álvarsomum rúsevnistrupulleikum, ið eru við barn, fyri á henda hátt at seta í verk eitt tiltak so skjótt sum gjørligt.

5. Tvørfakligt samstarv

Hugtakið ”tvørfakligt samstarv” verður nógv nýtt í londunum rundan um okkum, bæði sum ein arbeiðsháttur og sum ein áseting í lógum.

Tvørfakligt samstarv merkir, at arbeiða saman yvirum faklig mørk og yvirum faklig øki. Hóast líkheit við hugtakið ”at samstarva”, er eitt tvørfakligt samstarv eitt meira skipað samstarv, og sostatt meira enn bara fundarvirksemi.

Á fundi sum Almanna- og heilsumálastýrið skipaði fyri fakfólkum innan almannaheilsu- og skúlaverkið, har nýggja barnaforsorgarlógin var til viðgerðar, var spurningurin um tvørfakligt samstarv eisini umrøtt. Fundarluttakaramir vóru á einum máli um, at neyðugt er við einum tvørfakligum samstarvi í Føroyum millum sosialar myndugleikar, lækna, heilsusystar, stovnar osfr..

Spurningurin er um eitt tvørfakligt samstarv skal staðfestast í lógini, ella um samstarvið skal verða av einum meira óformiligum slag.

5.1. Lóggeva um tvørfakligt samstarv.

5.1.1. Føroyar

Í galdandi lógum, bæði heilsulóggávu og sosiallógávu, er einki ásett um tvørfakligt samstarv ímillum fakfólk, men sambært teimum fakfólkum og barnaverndarlimum kring landið, ið Almanna- og heilsumálastýrið hevur verið í samband við, er stórir tørvur á tvørfakligum samstarvi.

Tað tvørfakliga samstarvið, sum er í Føroyum, fyrigongur næstan alt í Tórshavn. Barnaverndarnevndin í Tórshavn hevur nógv samstarv við ymiskar fakbólkar. Samstarvið er skipað sum regluligir fundir, har næstan allir partar sum arbeiða við barnaforsorgarmálum í kommununi mótast.

Eina ferð um mánaðin er fundur við Almánastovuna um øll felagsmál, og eina ferð um mánaðin við heilsusystarar í Tórshavn, har trupulleikar við smærri børnum verða umrøddir.

Eina ferð um vikuna er fundur við stuðulsfólkaskipanina, sum Tórshavnar kommuna hevur, og regluligir fundir eru við Føroya Barnaheim, tá tørvur er fyri tí. Regluligir fundir eru eisini við umboð fyri Undirvísingar- og mentamálastýrið, Tórshavnar kommunu og Sernámsdepilin, og er eisini eitt samstarv við at koma við Landssjúkrahúsið, soleiðis at arbeiðið viðvíkjandi barnaforsorgini kann byrja áðrenn børnini eru fødd.

Barnaverndarnevndin í Tórshavn hevur eitt gott samstarv við lögregluna um konkret mál, men hevur ikki regluligir fundir. Sambært lögregluna í Tórshavn, so hevur lögreglan kring landið eitt gott samstarv við allar barnaverndarnevndir. Lögreglan hevur gjørt nógv við at fara út á skúlar og til foreldrafundir at undirvísa. Hetta er í sambandi við SSP nevndina, sum er eitt skipað samstarv

millum lögregluna, sosial- og skúlamyndugleikarnir, har almenn viðurskipti hjá börnum vera umrødd.

Barnaverndarnevndin í Tórshavnar kommunu hevur ikki nakað samstarv við lækna, lærara og pedagoga, men tørvur er eisini á slíkum samstarvi.

Felagið Barnabati hevur í juni 2000 sett ein arbeiðsbólk, ið skal arbeiða við at betra samstarvið ímillum teir fakkbólkar, ið arbeiða til dagligt við börnum. Í hesum bólki sita umboð fyri barnaverndarnevndir, heilsusystarar, kommunulækna, lærara, lögreglu, Almanna- og Almanna- og heilsumálastýrið.

5.1.2. Danmark.

Í øllum kommunum í Danmark eru tvørfakligar samstarvsnevndir settar. Hesar nevndir eru samansettar av heilsusysturum, dagstovnaleiðarum, lærarum, sálarfrøðingum, skúlastjórum og kommunulæknum. Samstarvsnevndin verður sett av kommununi. Í flestu kommunum er skúlastjórin formaður í samstarvsnevndini. Hetta verður gjørt fyri at seta lærarafunktiðina í fokus í barnaverndararbeiðinum. Nevndirnar eru settar sambært "lov om forbyggende sundhedsforanstaltninger for børn og unge". Greinin er soleiðis orðað:

“For at tilgodese børn og unge med særlige behov opretter kommunalbestyrelsen en tværfaglig gruppe, der skal sikre, at den enkeltes udvikling, sundhed og trivsel fremmes, og at der i tilstrækkeligt omfang formidles kontakt til lægelig, social, pædagogisk, psykologisk og anden sagkundskab. En af gruppens medlemmer udpeges som ansvarlig for at koordinere indsatsen over for det enkelte barn og den enkelte unge”.

Í teimum ymisku kommunum hava hesar tvørfakligu nevndir ymiskar uppgávur. Í summum kommunum eru nevndirnar bert ráðgevandi og taka sær ikki av einkultmálum. Í øðrum kommunum eru nevndirnar bæði ráðgevandi og málsviðgerandi, meðan í summum kommunum eru nevndirnar settar ad hoc, t.v.s. tær hava fyrst og fremst til endamáls at virka ráðgevandi, men tá ið tær varnast ein barnaverndartrupulleika, skal tann sum fyrst varnast trupulleikan syrgja fyri, at trupulleikin verður beindur á rætta stað og loystur.

Hesar tvørfakligu nevndir virka tó ikki undir barnaverndarskipanini, men undir fyrirbyggjandi heilsutænastuni í kommununum, tí lógin verður umsitin av danska Heilsumálastýrinum og ikki av danska Almanna- og Almanna- og heilsumálastýrinum. Hetta er ikki uttan trupulleikar. Tað tvørfakliga arbeiðið verður ikki nóg væl samskipað, tá tvey ráðharrastýri eru íblandaði.

Fyri at menna um eitt heildartilboð til tey veikastu í samfelagnum, nevnliga börnini og tey ungu, samtykti Fólkatíngið tann 26. mai 2000 eitt broytingaruppskot til “Lov om social service” viðvíkjandi tvørfakligum samstarvi. Í broytingaruppskotinum verður ásett, ístaðin fyri at leggja dent á heilsustøðuna hjá börnum við serligum tørvi, at dentur eigur at verða lagdur á, at stuðulin til børn við serligum tørvi, skal verða veittur tíðliga og samanhangi.

Tað er ekki ætlanin við broytingaruppskotinum, at kommunurnar skulu gera nýggjar tvørfakligar samstarvsnevndir. Kommunurnar kunnu áleggja teimum tvørfakligu samstarvsnevndum, sum eru sambært “lov om forebyggende sundhedsforanstaltninger for børn og unge” eykauppgávur, sum standast av broytingaruppskotinum til “Lov om social service”. Tað er upp til hvørja einstaka kommunu at skipa arbeiðið í samstarvsnevndini og at samanseta tvørfakligu samstarvsnevndina.

Endamálið við at áseta reglur um tvørfakligt samstarv í sosiallóggevuni er, at staðfesta týðningin av, at kommunurnar leggja arbeiðið til rættis í málum um serligan stuðul til børn og ung soleiðis, at tann tvørfakligi serkunneikin kann dragast inn í málsviðgerðina. Tá ið talan er um børn við serligum tørvi, vil málsviðgerin aloftast verða høvuðspersónurin í málinum. Málsviðgerin má tí altíð verða ein partur av tvørfakliga bólkinum

Leiðandi skúlasálarfrøðingur Kresten Kortbæk sigur um tvørfakliga samstarvið í Danmark:

“Det har forbedret samarbejdet betydeligt. Inden for hvert distrikt er man kommet til at kende hinanden bedre. Selvom det nok fungerer forskelligt fra distrikt til distrikt. Men jeg synes helt klart, at det har givet en bedre og bredere vurdering af sagerne. Og der er kommet mere kvalitet i det, samtidig med at det giver mere klarhed i brugernes øjne. Det er blevet til at se, hvem der har den enkelte sag. Og der er måske noget af det allervigtigste i det her. At man har fundet ud af, hvem er det egentlig, der har ansvaret for den enkelte sag. Hvem det er, der koordinerer. Og hvem det er, der gør hvad”.

Kanningar av tvørfakliga samstarvinum í Danmark vísa, at ávísir fakkbólkar luttaka ógvuliga lítið í tí tvørfakliga samstarvinum. Hetta eru fyrst og fremst læknar og dagrøktarmammur. Praktiserandi læknar eru, saman við heilsusustrunum, tann fakkbólkur, sum kemur mest í samband við smábarnafamiljur, og er tað tí sera umráðandi, tá ið talan er um ein skjótan og fyrirbyrgjandi innsats, at hava hesar fakkbólkar við í einum samstarvi.

Umframt hesar tvørfakligu samstarvsnevndir eru eisini SSP-nevndir á amtsniveau. SSP-nevndir eru nevndir, har sosial-, skúla- og politimyndugleikar samstarva um trupulleikar hjá børnum og ungum. Hesar nevndir taka sær av fyrirbyrgjandi arbeiðinum í amtunum. SSP- nevndirnar eru ikki settar sambært lóg. Nevndir byrjaðu at virka fyri umleið 25 árum síðani.

PPR-ráðgeving, sum stendur fyri: “psykologisk, pædagogisk rådgivning” sum heldur ikki er sett sambært lóg, virka í nærnum øllum kommunum. Barnaverndarumsitingarnar fáa stóra hjálp í sínum arbeiði frá PPR-ráðgevingini, sambært leiðaranum fyri Børn- og ungekontoret i Gladsaxe kommune.

5.1.3. Noreg.

Reglur um tvørfakligt samstarv eru ásettar í norsku lógini um barnavernd. Greinin ljóðar soleiðis: “Barneverntjenesten skal medvirke til at barns interesser ivaretas

ogsá av andre offentlige organer. Barneverntjenesten skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgaver, som den er pålagt etter denne loven. Som ledd i disse oppgavene skal barneverntjenesten gi uttalelser og råd, og delta i den kommunale og fylkeskommunal planleggingsvirksomhet og i de samarbeidsorganer som bliver opprettet”.

Harumframt eru eisini ásettar reglur um samstarv við áhugafeløg í lógini. Greinin er soljóðandi: “Barneverntjenesten bør også samarbeide med frivillige organisasjoner, som arbeider med børn og unge”.

Í álitinum til norsku barnaverndarlógina verður sagt, at stórir tørvur er fyri, at sosialu myndugleikarnir samstarva við aðrar myndugleikar, sum skúla-, heilsu-, arbeiðsmarknaðar- og bústaðarmyndugleikar, og harumframt við teir myndugleikar, ið hava ábyrgd fyri fysiskari ráðlegging. Sosialu myndugleikarnir eiga at taka stig til slíkt samstarv, tá tað er hesin myndugleiki, sum hevur størsta innlit í orsökirnar til trupulleikarnar hjá børnum og ungum.

Í norska álitinum verður harumframt sagt, at broytingar í samstarvsviðurskiftunum saman við styrking av sosialtænastuni viðvíkjandi børnum og ungum, er tann mest týðningarmikla broytingin viðvíkjandi barnavernd í Noregi. Barnaverndin er lítið virkisfús uttan samstarv við aðrar myndugleikar. Trupulleikarnir viðvíkjandi børnum og ungum í dag verða meira og meira fjøltáttaðir, og verða tí viðgjørdir av fleiri ymiskum myndugleikum. Hetta er ein avbjóðing viðvíkjandi stýring, samstarvi og hvussu orkan at loysa trupulleikarnar verður gagnnýttir í mestan mun.

5.1.4. Ísland.

Tann íslenska barnaverndarlógin hevur ítøkiligar reglur um tvørfakligt samstarv. Greinin ljóðar soleiðis í svenskari týðing: “Det åligger alla som genom sit arbete er verksamma med barn- och ungdomsfrågor, såsom personal inom hälsovårdssektor, skola, barns dagomsorg och polisvesende, att verka for att barnavårdsverksamheten utnyttjas i största möjliga utstreckning och de skall samarbeta med barnomsorgsmyndigheter i den avsikten. Barnomsorgsmyndigheter skall på samme måte samarbeta med dem som p.g.a. sin stelling har kennedom om barn- och ungdomsfrågor. Det åligger skolor och daghem, att ha ett nära samarbete med barnavårdsnemnd angående bistand till de barn och deras familjer som har sociala problem. Institutioner inom social- och hälsovårdssektor, såsom behandlingshem for alkoholister och psykiatriska kliniker, skall organisera sin service till barnens foreldrar sålunda att hensyn tas till barnens intressen. Det åligger polisvesende, domstolar och fängelsemyndigheter att samarbeta med barnavårdsnämder och bistå dem vid beslut i barnavårdserenden”.

Umframt hesar reglur, er tað í lógini heimilað Almannamálaráðharranum, at áseta nærri reglur um samstarv ímillum barnaverndarmyndugleikar og aðrar stovnar, í samráð við tey aðalstýrir, sum stovnarnir hoyra til.

Í Íslandi virkar samstarvið ímillum myndugleikar gott. Sosialumsitingin í Reykjavík hevur t.d. regluligar fundir við heilsusustrarnar í býnum, har trupulleikarnar viðvíkjandi børnum verða umrøddir. Somuleiðis hevur umsitingin

fund við lögregluna, skúlan og umboð fyri frítíðarvirksemi hjá børnunum. Á hesum fundum verður umrøtt, hvat myndugleikarnir kunnu gera fyri børnini í økinum, og hvussu trupulleikarnir við børnunum kunnu fyrbyggjast.

5.1.5. Niðurstøða viðvíkjandi tvørfakligum samstarvi

Sum tað framgongur, hava londini rundan um okkum ásannað hvussu umráðandi tað er at hava eitt gott samstarv ímillum teir stovnar og tey fakkfólk, ið arbeiða við børnum og ungum við serligum tørvi. Nakað av hesum samstarvi er ásett við lóg og hevur virkað í nøkur ár. Royndirnar vísa, at eitt gott samstarv tryggjar ein ”tidlig indsats” og eina fyrbyggjing sum hevur við sær, at børnini og tey ungu so tíðliga sum gjørligt kunnu hjálpast á rætta leið, áðrenn ov seint er.

Einki er ásett um tvørfakligt samstarv í føroysku barnaforsorgarlógini, men mælt verður til, at líknandi ásetingar, sum í dansku, íslensku og norsku lógunum, verða ásettar í nýggju føroysku lóggávuna um barnavernd.

6. Barnaverndarumsitingin.

Í hesum parti verður komið inn á trupulleikarnar sum eru við umsitingini av barnaforsorgarøkinum í Føroyum, og gjørd verður ein lýsing av, hvussu barnaverndarumsitingarnar virka í Danmark, Noregi og Íslandi. Mett verður, at hesar umsitingar kunnu geva okkum íblástur til, hvussu vit kunnu skipa eina betri barnaverndarumsiting í Føroyum, sum loysir trupulleikarnar, ið vit hava í dag, og sum nøktar tørvin bæði hjá foreldrum og børnum.

6.1. Barnaverndarumsitingin í Føroyum.

Í Føroyum er tað barnaverndarnevndurnar í kommununum, sum umsita barnaforsorgarøkið. Sambært lógini verða barnaverndarnevndirnar valdar av bý/bygdaráðnum 4. hvørt ár aftaná hvørt kommunuval. Í nevndirnar verða vald í minsta lagi 5 og í mesta lagi 7 limir. Veljast kunnu fólk, sum annars lúka treytirnar fyri at stilla upp til bý/bygdaráð. Ein barnaverndarnevnd verður vald í hvørjari kommunu.

Barnaverndarnevndirnar taka avgerðir í øllum barnaverndarmálum t.v.s. bæði í teimum málum har foreldrini samarbeiða við myndugleikan, og í teimum málum, har foreldrini ikki hava givið samtykki, teimum sokallaðu tvangsmálunum.

Flestu nevndir hava ikki skrivara ella málsviðgera tilknýttan, men nevndirnar hava tó rætt til lögfrøðisliga hjálp viðvíkjandi teimum málum um setan av børnum heiman uttan foreldranna samtykki.

6.1.1. Trupulleikar við verandi skipan.

Niðurstøðan hjá flest øllum, sum Almanna- og heilsumálastýrið hevur tosað við er, at bygnaðurin av barnaverndarumsitingini krevur eina broyting. Bæði barnaverndarnevndir og fakfólk halda, at virkseimið hjá barnaverndarnevndunum virkar ikki nøktandi í dag, og skildast hetta fyrst og fremst barnaverndarskipanina.

a) Politiskt valdar barnaverndarnevndir móti fakligt valdar.

Tað er ikki krav sambært lógini, at barnaverndarnevndir skulu vera samansettar av fólki, ið hevur serkunnleika til børn. Barnaverndarnevndirnar eru politiskt settar, og tí eru flestu nevndir samansettar av leikfólki. Sambært teimum barnaverndarnevndunum, ið Almanna- og heilsumálastýrið hevur tosað við, sakna limirnir sjálvir eina fakligheit í nevndini.

Fakfólk og onnur, ið samstarva við barnaverndarnevndirnar, føra fram, at tey ikki altíð hava álit á limunum í barnaverndarnevndini, tvs. hava ikki álit á, at nevndin heldur tagnarskylduna ella viðger málið á nøktandi hátt. Hetta viðførir, at fakfólkini ikki eru serliga áhugaði í at fráboða ein trupulleika, tí at tey vænta at kunnu skaða barnið heldur enn hjálpa tí við at geva neyva frágreiðing.

Bæði fakfólk og aðrir myndugleikar eru samd um, at um limirnir í barnaverndarnevndunum í staðin fyri verða vald út frá fakligum kriterium, vil tað viðføra at barnaverndarnevndin fær størri virðing og viðurkenning, og at fakfólk og onnur fara at kenna seg tryggari við at fráboða til barnaverndarnevndina.

b) Ógegni.

Av tí at tað er ein barnaverndarnevnd í hvørjari kommunu í Føroyum, er vandin stórusur fyri at limirnir eru ógegnigir í málum, sum nevndin hevur til viðgerðar.

Hetta er eisini komið fram á teimum fundum sum Almanna- og heilsumálstýrið hevur havt við fleiri barnaverndarnevndir. Limir í nevndunum kenna seg í heilum ógegnigar, tí limirnir eru í familju, eru vinir ella grannar við tey, sum málið snýr seg um. Trupulleikin er størstur í teimum smáu kommununum

c) Barnaverndarnevndirnar valdar av kommununi.

Ein trupulleiki er, at barnaverndarnevndirnar verða valdar av bý/bygdaráðnum, tí komið er fyri at kommunalpolitikkarar blanda seg uppí málsviðgerðina hjá nevndini fyri at ávirka avgerðina.

Ein barnaverndarnevnd greiddi frá, at kommunan í einum máli setti seg ímóti arbeiðinum hjá barnaverndarnevndini við at sýta at rinda barnaverndarútreiðslur og við at sýta at útvega høli til fundir hjá barnaverndarnevndini. Hetta fyri at vísa sína ónøgd við avgerðir, ið nevndin hevði tikið.

Ein onnur barnaverndarnevnd greiddi frá, at í einum álvarsligum barnaforsorgarmáli hevði ein kommunustýrislimur hótt við at koyra nevndina frá, um barnaverndarnevndin ikki gjørði eftir boðum hansara.

d) Trýst frá borgarum í bygdini.

Sambært nevndarlimum er tað ein trupulleiki, at allir limirnir í eini barnaverndarnevnd búa í somu bygd sum familjan, ið skal viðgerast í nevndini. Limirnir kenna øll fólk í bygdini, og komið er fyri, at limir fáa ókvæmisorð frá bygdarfólki og nógvar ótespiligar uppringingar. Eisini kemur tað fyri, at fólk í bygdini mæta upp í heiminum hjá limunum at skelda, ímeðan øll familjan hjá liminum er til staðar.

Hesir trupulleikar við bygdarfólkið, sum tekur støðu í barnaforsorgarmálum, er størri um familjan, sum avgerðin gongur útyvir, er av høgum sosialum status. Er familjan av lágum sosialum status, er ikki tann sami áhugi hjá bygdarfólkinum, tí tá stendur bygdin sum oftast saman um málið. Dømi er um, at ein heil bygd í einum máli vendir sær ímóti barnaverndarnevndini, og hvørki skúla- ella heilsumyndugleikarnar í bygdini stuðlaðu barnaverndarnevndini.

Tað krevur nógv persónligt av hvørjum einstaka limi í nevndini at taka avgerðir, tá ið flest fólk í bygdini eru ímóti avgerðini. Vandi er fyri, at limirnir lata seg ávirka av áskoðanini hjá bygdarfólkinum, heldur enn av eini fakligari avgerð. Limirnir í nevndini skulu eisini liva í bygdini eftir at avgerðin er tikin. Um ein barnaverndarnevnd er ov veik, kann hetta viðføra, at hon ikki torir at taka røttu avgerðina.

e) Kommunumarkið.

Harumframt er sjálvt kommunumarkið eisini ein trupulleiki fyri virkseimið hjá barnaverndarnevndunum.

Ein barnaverndarnevnd greiddi frá, at tað kemur fyri, at familjan flytir til eina aðra kommunu, um barnaverndarnevndin ætlar at seta tiltøk í verk sambært lógini. Barnaverndarnevndin boðar í slíkum førum barnaverndarnevndini í hinari kommununi frá, at familjan hevur ein trupulleika. Í ringasta føri kann tað eydnast fólki at sleppa undan einum barnaforsorgarmáli við at flyta frá eini kommunu til aðra, tá trupulleikin uppstendur.

f) Virkseimið hjá barnaverndarnevndunum.

Barnaverndarnevndirnar eiga at taka mál upp av sínum eintingum og eftir fráboðan frá heilsustarvsfólki ella øðrum. Flestu barnaverndarnevndir taka tó bert mál upp til viðgerðar, tá ið nevndin hevur fingið fráboðan um ein trupulleika. Tað er skyldan hjá nevndini at fylgja teimum tiltøkum upp, sum eru sett í verk. Um eitt tiltak ikki verður fylgt upp, kann tað hava við sær, at tiltakið ikki virkar eftir ætlan, og tað er í fleiri førum, at barnaverndarnevndin setur tiltøk í verk, sambært lógini, men fylgja síðani ikki málinum upp við eftirliti og øðrum.

Tey fakfólk sum arbeiða saman við barnaverndarnevndunum meta, at nevndirnar ikki hava orku til at loysa tær uppgávur, sum eru álagdar sambært barnaforsorgarlógini, millum annað tí tær ikki hava málsviðgera tilknýttan. Hetta er orsøkin til at nevndirnar ikki taka mál upp av sínum eintingum og ikki fylgja tiltøkunum upp, sum tær hava sett í verk.

Døgnstovnanir hava tær royndir, at barnaverndarnevndirnar kunnu avgera at taka eitt barn úr heiminum, og skriva tað inn á døgnstovnin, og síðani hoyrir døgnstovnurin ikki aftur frá Barnaverndarnevndini. Tá ið barnið hevur verið innskrivað tað tíðarskeið, ið barnið kann verða innskrivað og viðgerðin er liðug, eru dømi um, at barnaverndarnevndin setur seg upp ímóti at taka barnið heimaftur til bygdina, tí barnaverndarnevndin ikki megnar at loysa trupulleikan við barninum, og einki tilboð hevur til barnið í heimbygdini.

Nevnast skal tó, at barnaverndarnevndirnar í Havn og Klaksvík nýta stóran part av teirra arbeiðsorku at fara á heimavitjan og hava uppfylging og eftirlit við málunum.

Tað er ábyrgdin hjá barnaverndarnevndini at gera eina ætlan fyri, hvussu barnið skal takast inn aftur í familjuna við tilboðum um hjálp, heimavitjanir o.a. Í fleiri førum verður hendan uppgávan ikki loyst av barnaverndarnevndunum. Starvsfólkini hava verið noydd til at seta eitt barn innaftur í somu familju við somu trupulleikum, eftir at barnið er liðugt viðgjørt á døgnstovninum. Soleiðis endar barnið aftur í somu støðu, sum tað var í, áðrenn tað kom inn á døgnstovnin.

g) Viðvíkjandi skrivara.

Barnaforsorgarmál eru í flestu førum sera umfangandi og torfør at loysa. Tí eru stór krøv til málsviðgerð í hesum málum, og harafturat setir fyrisingarlógin eisini stór krøv til rætta málsviðgerð.

Lögfrøðingurinn hjá barnaverndarnevndunum metir, at tann størsti trupulleikin viðvíkjandi barnaverndarnevndunum er, at tær ikki hava skrivara/málsviðgera tilknýttan. Teir flestu av teimum spurningum sum barnaverndarnevndirnar venda sær til sakføraran um, kundi ein sosialráðgevi loyst.

Mett verður, at um virkseimið í eini barnaverndarnevnd skal verða nøktandi, er neyðugt at hava ein skrivara, sum er sosialráðgevi. Skrivarin skal fyrireika málini fyri barnaverndarnevndina, og ráðgeva nevndini í spurningum viðvíkjandi barnaforsorgarlóggávuni og sosiallóggávu yvirhøvur, umframt at ráðgeva viðvíkjandi fyrisingarlógini.

Tað eru bert barnaverndarnevndirnar í Havn, Klaksvík og Tvøroyri, sum hava sosialráðgeva sum skrivara. Á Tvøroyri arbeiðir sosialráðgevin bert partvíst við barnaforsorgarmálum, ímeðan sosialráðgevarnir í Havn og Klaksvík arbeiða burtarav við hesum málum.

h) Samstarvið hjá Almannastovuni við barnaverndarnevndir

Almannastovan førir fram, at tað er ein stórir trupulleiki fyri stovnin, at stovnurin bert er ráðgevandi og sostatt ikki hevur ábyrgd og heimildir sambært barnaforsorgarlógini. Um ein barnaverndarnevnd vendir sær til Almannastovuna og biður um hjálp í einum barnaforsorgarmáli, fer Almannastovan inn í málið, viðger málið og gevur barnaverndarnevndini eitt fakligt grundað tilmæli um, hvat barnaverndarnevndin skal gera.

Barnaverndarnevndin hevur tá fullan rætt til at kolldøma tilmælið ella ta fakligu vegleiðingina hjá Almannastovuni, og kortini avgera málið á tann hátt, sum nevndin sjálv ynskir. Í fleiri førum verður rætta avgerðin ikki tikin, tí barnaverndarnevndin ikki torir at taka hesa avgerð.

i) Ov nógvir myndugleikar í málinum.

Yvirhøvur verður tað nevnt sum ein stórir trupulleiki, at ov nógvir myndugleikar eru inni í einum barnaverndarmáli. Ofta eru bæði barnaverndarlímir, sosialráðgevar, tilnevndi lögfrøðingurinn og Almannastovan inni í málinum. Hetta ger at málsviðgerðartíðin ofta verður sera long og vandi er fyri, at barnið kemur at sviða fyri, at ymsar tulkingar eru um, hvussu eitt mál skal handfarast.

6.2. Barnaverndarumsitingin í Danmark.

Ovasti umsitingarligi myndugleiki í Danmark er Almannamálaráðharrin við sínari umsiting. Almannamálaráðið ger lóggávu og ráðgevir ráðharranum á økinum. Í Danmark eru 14 amt og 275 kommunur.

Kommunan umsitir barnaverndarmál, tó verður ein partur umsitin av amtunum. Uppgávurnar eru deildar soleiðis, at kommunurnar umsita barnaverndarøkikið generelt, ímeðan amtið umsitir døgnstovnar.

6.2.1. Barnaverndarumsitingin í kommununum.

Sambært donsku lógini um “social service” er tað ikki barnaverndarnevndin, sum tekur avgerðir í barnaforsorgarmálum, men tann sosiala umsitingin í kommununi sum bæði viðger og tekur avgerð í øllum málum, har samtykki er fingið frá

foreldrunum. Sosiala nevndin (politiska nevndin) tekur sær bert av yvirorðnaðum politiskum málum og ikki av einkultmálum.

Størsti parturin av barnaverndarmálum er, at tiltøk verða sett í verk fyri barnið við samtykki frá foreldramyndugleikanum. Tað er tí tað er tann sosiala umsitingin í kommununi, sum tekur sær av flestu barnaverndarmálum.

6.2.2. *Børn- og ungeudvalget.*

Um samtykki ikki er fingið til vega frá foreldramyndugleikanum, verður málið lagt til børn- og ungeudvalget í kommununi til avgerðar. Málið verður upplýst til fulnar, áðrenn tað verður lagt fyri børn- og ungeudvalget. Børn- og ungeudvalget fylgir nærum altíð tilmælinum frá umsitingini.

Tað er eitt børn- og ungeudvalg í hvørjari kommunu. Nevndin er samansett av trimum kommunustýrslimum, einum dómara valdur av “domstolsstyrelsen” og einum pedagogisk/sálarfrøðisliga serkønum valdur av amtsráðnum.

Børn- og ungeudvalget tekur, sum sagt, avgerðir í málum, har talan er um avgerðir uttan foreldranna samtykki viðvíkjandi:

- læknakanningum,
- setan heiman av børnum,
- fyribils avgerðum í bráfeingisstøðum, tiknar av formanni/næstformanni,
- flyting av barni,
- noktan av samverurætti,
- heimtøka av barni,
- bræv- ella telefonavlurting.

6.2.3. *Umsitingin í Gladsakse kommunu.*

Barnaverndararbeiðið í Danmark verður, sum omanfyri lýst, umsitið í kommununum. Áhugavert er at síggja, hvussu barnaverndararbeiðið í kommununum virkar í verunleikanum, og verður hetta gjørt við dømi úr Gladsakse kommunu.

a) *Umsitingin.*

Í 1987 legði Gladsakse kommuna barna- og ungdómsumsitingina út í 6 øki fyri at desentralisera. Barna- og ungdómsøkið lá tá saman við aðrari sosialumsiting í kommununi.

Men "Lov om social service" viðførði størri krøv til barna- og ungdómsøkið, og kommununar vóru tí noyddar til at menna seg tilsvarendi teimum nýggju krøvinum til rættartrygd og málsviðgerðarreglur. Kravið var eisini at umsitingin skuldi spara pengar og hava eina betri málsviðgerð.

Í Gladsakse kommunu varð hildið, at fakligheitin var ov spjadd runt í teimum 6 økjum í kommununi. Avgjört varð tí at samla barna- og ungdómsøkið á einum stað í kommununi og í einari umsiting.

Í dag arbeiða 34 fólk á barna- og ungdómsumsitingini í Gladsakse kommunu. Hetta eru sosialráðgevar, málsviðgerar, familjuráðgevar, SSP konsulentar, barna-

og ungdómskonsulentar, kanningarkonsulentar, fakligir samskiparar, kuratorar, fyrisingarbólkur og leiðslubólkur.

Kuratorar eru persónar, sum leita fram fosturfamiljur og hava eftirlit við teimum. Tað er ein stórir búskaparligur vinningur hjá kommununi, at hava hesar kuratorar í starvi. Áðrenn kommunan setti kuratorarnar í starv, keypti kommunan hesa uppgávuna frá privatum fosturfamiljufeløgum. Fosturfamiljufeløgini taka stórar upphæddir fyri at fáa hetta arbeiði gjørt. Sambært leiðaranum fyri Børn- og ungeafdelingen sparir kommunan umleið 50.000 kr. um mánaðin við at hava kuratorarnar í starvi.

b) Samstarvið ímillum umsitingina og sosialu nevnd í kommununi.

Tær sosialu (politisku) nevndirnar í kommununi viðgera ikki einkultmál. Í Gladsakse kommunu verða einkultmál viðgjørd av barna- og ungdómsumsitingini, og avgerð verður tikin í samráð við foreldrini. Umsitingin hevur fundir við sosialu nevndina 2 ferðir um mánaðin. Sosiala nevndin viðger sum høvuðsregla bert yvirornaðar, almennar, sosialpolitiskar trupulleikar. Í summum førum hevur sosiala nevndin tó ynskt at fáa einkultmál til viðgerðar. Hetta hevur sum oftast verið, tá ið talan er um principmál.

Eitt tíðarskeið vóru barnaverndaútreiðslurnar í Gladsakse kommunu sera høggar. Politikkarir funnust at hesum, og sosiala nevndin í kommununi kravdi tí at fáa øll einkultmál fyriløgd nevndini, áðrenn avgerð varð tikin.

Tað sum tann sosiala nevndin vildi við hesum var, at eftirkanna um útreiðslurnar kundu minka. Men eftir at politikkararnir høvdu sett seg inn í, hvussu barnaforsorgarútreiðslurnar í kommununi vórðu nýttar, vuku útreiðslurnar meira enn áður, tí politikkararnir vildi nú játta meira pening til tiltøk, enn umsitingin helt verða ráðiligt.

Sambært leiðaranum fyri barna- og ungdómsumsitingina segði hetta eitt sindur um barnaverndarútreiðslur sum heild. Tað er trupult hjá almenninginum at síggja, hví barnaverndarútreiðslurnar eru høggar, men verður farið niður í hvørt einkultmál, eru tey flestu ivaleyst samd um, at børnini, sum talan er um, mugu hjálpast.

c) Málsviðgerðin.

Eitt mál byrjar við eini fráboðan frá heilsustarvsfólki, lærara ella øðrum. Umsitingin sendir eina kvittan fyri móttøkuna har sagt verður, at umsitingin arbeiðir víðari við málinum, og at fráboðarin skal hoyra nærri seinni. Eina vika eftir, at fráboðanin er móttikin, skal málsviðgerðin verða byrjað. Ein málsviðgeri leggur nú eina ætlan fyri barnið og ger tær neyðugu kanningar, og málið verður síðan viðgjørt á fundi.

Til hesar viðgerðarfundir hevur kommunan skipað seg í tveir bólkar, 7 málsviðgerar eru í hvørjum bólki. Málsviðgerarnir gera skrivlig tilmæli til viðgerðarfundin. Á fundinum luttekur ein sálarfrøðingur og aðrir konsulentar. Um grundarlagið fyri at taka avgerð er í lagi, verður avgerð tikin á fundinum.

Sálarfrøðingurinn, sum luttekur á viðgerðarfundinum, kemur frá sokallaða PPR samstarvinum, sum hevur eina ráðgeving, har tað arbeiða skúlasálarfrøðingar, kliniskir sálarfrøðingar o.a. sálarfrøðingar. Barna- og ungdómsumsitingin í kommununi hevur fingið tillutað nakrar tímar um vikuna av tíðini hjá hesum sálarfrøðingum. Í Gladsakse kommunu eru 15 til 20 sálarfrøðingar settir í starv sum PPR konsulentar og starvast á ráðhúsinum.

Tá ið málið hevur verið til umrøðu á fundi, tekur málsviðgerin avgerð í málinum í samráð við foreldrini. Málviðgerin hevur ábyrgd av at avgerðin verður førd út í lívið, og at málið verður fylgt upp, soleiðis at tiltakið virkar eftir ætlan.

Um foreldrini ikki samtykkja, skal málsviðgerin leggja málið fyri Børn- og ungeudvalget til støðutakan.

6.3. Barnaverndarumsitingin í Noregi.

Noreg er umsitingarlíga skipað á annan hátt enn Danmark. Fyrst er umsitingin skipað í trimum umsitingarlíggum stigum við kommunum, fylkeskommunum og statinum. Síðan er eitt fylke við einum fylkesmanni ovast, sum er statsins forlongdi armur.

Ovasti myndugleiki er ráðharrin við Barne- og familjdepartementet undir sær. Í Noregi eru 19 fylkir og 435 kommunur. Harumframt er Noreg eisini skipað í økir/landspartar, sum eru 5 heilsuøkir/landspartar.

Sjálv umsitingin av barnaverndini (barnaforsorgini) liggur bæði hjá fylkiskommununum og kommununum. Uppgáurnar eru býttar soleiðis upp, at kommunurnar umsita og hava ábyrgdina av barnaverndarøkinum. Allar fráboðanir um umsorganarsvík verða sendar til barnaverndina í kommununi. Kommunan hevur skyldu til at lýsa málið og taka avgerð um møguligt tiltak. Um barnið skal á døgnstovn, viðgerðarstovn, fosturheim ella annað skal kommunan søkja fylkeskommununa um eitt slíkt stovnspláss. Um talan er um at seta barnið heimanuttan foreldranna samtykki, skal barnaverndin venda sær til Fylkesnevndina.

Fylkiskommunan umsitir tey hjálpartiltøk s.s. døgnstovnar og fosturfamiljuskipaninar, sum kommunan hevur tørv á. Fylkiskommunan hevur eftirlit við skipanini og virkar sum kærummyndugleiki. Fylkiskommunan er eitt fólkavalt organ har leiðarin verður nevndur “Fylkesordfører”. Fylkiskommunan hevur sína egnu umsiting, og hevur m.a. ábyrgdina av sjúkrahúsum, børn yvir 9. klassa, samferðslu, mentan og økismenning.

Fylkesmannen er ovasti embætismaður í Fylkinum. Hann er ikki fólkavaldur, men er settur í starv av statinum og hevur sína umsiting. Uppgávan hjá Fylkesmannen er at hava eftirlit við játtanini hjá kommununi innan ymisk øki t.d. tilbúgving, umhvørvisvernd, landbrúk, sosial og familjuøki. Fylkesmannen er eisini kærummyndugleiki í avgerðum á barnaverndarøkinum, sum eru tiknar av fylkeskommununi.

Fylkesnevndin er nevnd, sum er sett í hvørjum Fylki, til at taka sær av málum viðvíkjandi tvang. Hesar nevndir vórðu settar á stovn í 1993 í samband við nýggju lógina um Barneværnstjenester.

6.3.1. Barnaverndarskipanin í kommununum.

Sambært norsku lógini hava kommunurnar ábyrgdina av at fremja uppgávur eftir lógini, sum ikki eru lagdar til fylkiskommununa ella fylkisnevndina.

Uppgávan hjá barnaverndini er at fylgja við í teimum viðurskiftum, sum børn liva undir í kommununi. Barnaverndin hevur ábyrgdina av teimum tiltøkum, sum kunnu fyrbyggja umsorganarsvík og atferðartrupulleikar og tekur avgerð í øllum málum, har foreldrini hava givið sítt samtykki

Kommunustýrið kann avgera at uppgávur, ið standast av barnaverndarlógini, skulu leggjast fyri eina politiskt valda barnaverndarnevnd, sum skal hava 5 limir. Limirnir kunnu ikki verða í kommunustýrinum.

Tað er ikki sambært lógini álagt kommununum at hava politiskar barnaverndarnevndir, men kommunurnar kunnu velja, um tær vilja hava politiskt valdar barnaverndarnevndir ella ikki. Um kommunan velur ikki at hava barnaverndarnevndir, er tað sosiala umsitingin í kommununi, sum viðger og tekur avgerð í øllum barnaverndarmálum, sum ikki eru lagdar til fylkiskommununa ella fylkisnevndina.

Tá ið nýggja barnaverndarlógin varð tilevnað, var ætlanin, at barnaverndarnevndirnar skuldu hvørva heilt, men politiskur meiriluti var ikki fyri hesum uppskoti. Tí varð ein neyðsemja gjord sum viðförði, at sambært galdandi lóg kunnu kommunurnar sjálvar gera av, um tær vilja hava eina politiskt valda barnaverndarnevnd ella ikki. Í dag eru umleið helvtin av kommununum í Noregi, sum ikki hava politiskar barnaverndarnevndir.

Sambært lógini skal í hvørjari kommunu vera ein umsiting, sum hevur ábyrgdina av uppgávanum eftir hesi lóg. Umsitingin skal taka sær av tí dagliga arbeiðinum, herundir at geva ráð og vegleiðing, taka avgerðir eftir lógini, evt. innstilla til avgerð, fyrireika mál til viðgerð í fylkisnevndin, seta tiltøk í verk og fylgja tiltøkunum upp.

Hóast tað í summum kommunum eru politiskar barnaverndarnevndir og í øðrum kommunum bara ein sosial umsitingin, sum avgreiða hesi mál vegna kommununa, verður skipanin í báðum førum kallað “kommununar barnaverndarnevnd”.

6.3.2. Skipanin við Fylkisnevndum.

Fylkisnevndirnar sum eru upprættaðar við lóg ”Om barneværnstjenester frá 1993” eru fíggaðar av statinum. Tað eru 12 Fylkisnevndir í Noregi, tvs. umleið ein fyri hvørt Fylki. Nøkur fylkir hava sligið seg saman um at hava eina Fylkisnevnd í felag.

Um samtykki ikki er fingið til vega frá foreldramyndugleikanum, sendir barnaverndin málið til fylkisnevndin. Barnaverndin skal upplýsa málið til fulnar, áðrenn málið verður lagt fyri fylkisnevndina.

Uppgávan hjá Fylkesnevndini er at taka avgerð í málum, sum viðvíkja tvangs avgerðir, at:

- áleggja dagstovnapláss,
- áseta forboð um flyting av barni,
- tvangslæknakanning,
- umsorganaryvirtøku/frátøku av foreldramyndugleika/adoptión,
- noktan av samverurætti,
- kærur um fyríbils avgerðir í bráðfeingis tilburðum tiknar av formanni,
- kærur um flyting av børnum.

Harumframt hevur Fylkisnevndin ávísar uppgávur sambært ”lov om sosiale tjenester”, herundir t.d. tvangsfyriskipanir fyri rúsmisnýtarum og serliga fyri rúsmisnýtarum, ið eru við barn.

Áðrenn Fylkisnevndirnar vórðu settar á stovn, vóru tað tær politisku nevndirnar í kommununum, sum avgjórdu mál um tvangsfyriskipanir fyri børn. Orsøkin til at skipanin í Noregi varð broytt, var við atliti til rættartrygdina hjá foreldrum og børnum, og við atliti til at politiski myndugleikin, helst í teimum smáu kommununum, ikki var førur fyri at taka rættar avgerðir vegna ógegni. Tí varð mett, at avgerðir viðvíkjandi tvangsfyriskipanum máttu liggja á einum hægri stigi. Mett varð ikki at dómsstólarnir høvdu ta fakligu vitanina til at viðgera hesi mál, og tí varð heldur valt at stovnseta eina nýggja skipan innan umsitingina, hesar sokallaðu Fylkisnevndirnar.

Í Fylkisnevndunum sita ein lögfrøðingur, tveir serkønir og tvey leikfólk, ið verða vald av Barne- og Familiedepartementet alt eftir útbúgving og arbeiðsroyndum. Lögfrøðingurin er formaður í nevdini og settur í starv hjá Fylkisnevndini. Afturat arbeiðinum á Fylkisnevndarskrivstovuni eru PP-tænasturnar tilknýttar.

Tá ið Fylkisnevndarskipanin varð sett á stovn, varð tað nógv umrøtt, um henda skipanin fór at verða ov dýr. Men av tí at avgerðirnar viðvíkjandi tvangsfyriskipanum fyri børn og ung ikki vóru tiknar í fyrisitingini, men í rættarskipanina, vóru útreiðslurnar har hóast alt. Rættarskipanin er dýr, um ikki dýrarari enn skipanin við Fylkisnevndum.

Sum nú er virka Fylkisnevndirnar óheftar av øðrum myndugleikum, tvs. tey virka sum ein fyrisitingardómstólur. Málgongdin í Fylkisnevndunum er tann sama, sum við borgarligum málum í rættinum.

Mannagongdin viðvíkjandi einum máli í Fylkisnevndini er, at Fylkisnevndin fær eitt tilmæli um eina avgerð viðvíkjandi tvang. Skyldan hjá kommununi er at upplýsa málið, áðrenn tað verður sent til Fylkisnevndina. Kommunan hevur tí havt samrøður við sálarfrøðingar, læknar og onnur, og allar hesar verða lagdar við, sum skjal til stødutakan. Um Fylkisnevndin ikki er nøgd við teir upplýsingar, sum kommunan hevur sent inn, kann Fylkisnevndin biðja kommununa um at upplýsa málið gjøllari. Tað er kommunan sum hevur próvbyrðuna, tá ið ein

avgerð skal takast, og um kommunan ekki kann lyfta próvbyrðuna verður einki tiltak sett í verk.

Umframpt prógvini frá kommununi kann Fylkisnevndin innkalla vitnir.

Fylkisnevndin kann bert taka stöðu til tað tilmæli, sum kommunan sendir inn. T.v.s. at um kommunan mælir til at seta barnið heiman, og ikki mælir til adoptión, skal Fylkisnevndin fylgja tilmælinum.

Tað verður ásett í barnaverndarlógini, at frá tí at Fylkisnevndin hefur móttikið eitt tilmæli frá kommununi, skal viðgerðartíðin í Fylkisnevndini verða í mesta lagi 4 vikur.

Kommunan vendir sær til Fylki fyri at fáa ávist eina fosturfamilju. Tað er Fylkið, sum hefur ábyrgdina av at útvega fosturfamiljur. Umframpt fosterheim hefur Fylki eisini ábyrgd av at finna eitt bráðfeingis heim, har børn kunnu búgva, tá ið tey bráðfeingis verða tikin úr heiminum, áðrenn tey verða sett í eina ávísa fosturfamilju.

Avgerðin um at eitt barn skal setast í t.d. eina fosturfamilju skal verða sett í verk av kommununi innan 6 vikur eru farnar, frá tí at Fylkisnevndin hefur tikið avgerð.

Sambært barnaverndarlógini er heimild til at leiðarin av barnaverndini í kommununi tekur eitt barn bráðfeingis, fyribils úr heiminum. Treytin fyri hesum er, at leiðarin innan 48 tímar sendir hesa avgerð til stöðutakan hjá Fylkisnevndini. Fylkisnevndin kannar um lógarheimildin er í lagi, út frá tí frágreiðing, sum kommunan sendir inn. Fylkisnevndin hefur í hesum førum ikki prógvini hjá kommununi at taka stöðu til. Um lógarheimildin er í lagi verður skriv sent til kommununa um, at avgerðin er góðkend.

Sambært norsku lógini um barnaverndartænastur kann barnið verða partur av einum máli. Tørvur er ofta á hesum, tá ið foreldrini og kommunan eru samd um, at tiltøk skulu setast í verk, men barnið er ósamt við foreldrini og kommununa. Í lógini er einki aldursmark fyri, hvussu ung børnini kunnu vera fyri at gerast partar í málinum, men siðvenja er, at børn niður í 12 ára aldur eru vorðin partur í einum máli.

Í tilíkkum málum fær barnið tilboð um lögfrøðiliga hjálp og vegleiðing sum ta almenna rindar.

6.4. Barnaverndarumsitingini Íslandi.

Ovasti umsitingarligi myndugleiki á barnaverndarøkinum í Íslandi er Almannamálaráðharrin, sum hefur sína umsiting í Sosialmálaráðnum í Reykjavík. Almannamálaráðharrin hefur ábyrgd av at tilevna lóggávu á økinum.

Ísland er ikki skipað í amtir, men er skipað í 121 kommunur. Kommunurnar hava ábyrgdina av barnaverndarøkinum.

Barnaverndarstovan er sett á stovn sum ein landsstovnur viðvíkjandi barnaverndarmálum.

6.4.1. Barnaverndarnevndirnar.

Barnaverndarnevndirnar í Íslandi eru politiskt valdar og virka vegna kommununa í barnaverndarmálum.

Uppgávan hjá barnaverndarnevndunum er, at viðgera og taka avgerð í øllum barnaverndarmálum. Bæði í málum, har samtykki er fingið frá foreldrunum og har samtykki ikki er fingið. Tað er ikki skilnaður ímillum tvang og samtykki, sum vit síggja tað í Danmark og Noregi.

Í barnaverndarlógini er móguleiki hjá kommununum at leggja fleiri kommunur saman um at hava eina barnaverndarnevnd í felag. Fleiri og fleiri av teimum smáu kommununum gera brúk av hesum móguleika, tí arbeiðið á henda hátt verður lættari og dygdin av arbeiðinum verður betri.

Í lógini er eisini móguleiki fyri, at arbeiðið hjá eini barnaverndarnevnd verður lagt saman við arbeiðinum í Sosialu nevnd bý- ella bygðaráðsins.

Kommunan velur 5 limir og 5 tiltakslimir í barnaverndarnevndina. Limirnir skulu verða væl lýddir borgarar, við vitan um barnavernd. Um tað er gjørligt, skal ein lögfrøðingur verða limur í barnaverndarnevndini, og harumframt skal dentur leggjast á at velja fakfólk í nevndina, ið hava serkunnleika til børn.

Ikki allar barnaverndarnevndir hava egna umsiting, men fáa ráðgeving eftir tørvi frá Barnaverndarstovuni. Um málið er ov umfangandi, biður Barnaverndarstovan barnaverndarnevndina um at seta ein persón, sum oftast sosialráðgeva, í starv, til at viðgera og avgreiða málið. Kommunurnar taka aloftast undir við hesi vegleiðing, og seta fólk til at loysa tær truplu uppgávarnar. Tað at seta ein persón "ad hoc" at arbeiða við tungum barnaverndarmálum er ein trupulleiki fyri kommununa, tí á henda hátt verður arbeiðið hjá barnaverndarnevndunum ikki støðugt, og gongur tað útyvir tað fyriryrgjandi arbeiðið.

6.4.2. Umsitingin í Reykjavík.

Barnaverndarumsitingin í Reykjavík virkar á ein annan hátt enn umsitingin í hinum kommununum. Sosiala umsitingin í Reykjavík viðger og tekur avgerð í øllum málum, har samtykki er fingið frá foreldrunum. Um samtykki ikki fæst frá foreldrum, verður málið lagt fyri barnaverndarnevndina í Reykjavík. Umsitingin skal lýsa málið til fulnar, áðrenn tað verður lagt fyri barnaverndarnevndina.

Í Reykjavík virkar barnaverndin á nøkulunda sama hátt, sum í Danmark og Noregi, við tað, at tað er umsitingin, sum viðger og tekur avgerð í flestu málum, uttan uppílegging av politiskt valdari barnaverndarnevnd.

Eitt mál í umsitingini í Reykjavík byrjar við, at tað kemur ein fráboðan frá heilsustarvsfólki, lögreglu ella vanligum fólki. Sosiala umsitingin hevur síðan eina samrøðu við tann sum hevur fráboðað, har spurt verður um, hvat viðkomandi

hefur sæð, um viðkomandi hefur tosað um hetta við foreldrini, og hvat viðkomandi veit um foreldrini.

Heilsustarvsfólk kunnu ikki verða anonym, ímeðan vanlig fólk kunnu verða anonym sambært lóggávuni. Tað besta er, um fráboðarin upplýsir sítt navn, soleiðis at málsviðgerin kann vísa á navnið yvirfyri foreldrunum. Hetta vísir seg at geva loysnir í málinum.

Síðan verður eitt skriv sent til foreldrini, og foreldrini verða tikin inn til eina samrøðu. Í samrøðuni kunnu foreldrini siga sína áskoðan um fráboðanina, og um teirra støðu í málinum.

Í víðari viðgerð av málinum, eru foreldrini altíð við á fundum, um tað ikki viðførir stórar trupulleikar fyri barnið.

Allar kanningar av barninum mugu verða gjørdar innan 3 mánaðar eftir at fráboðanin er givin. Síðani verður málið tikið upp av sosialráðgevum í sosialumsitingini. Í deildini í Reykjavík hava starvsfólkini skipað seg í tveir bólkar við 5 sosialráðgevum í hvørjum bólki. Barnaverndarmálið verður tikið upp á fundi í einum slíkum bólki, har avgerð verður tikin, um málið skal halda fram. Um málið heldur fram skal tað sambært lógini niðurskrivast, hví tað er neyðugt at seta fyriskipanir í verk og endamálið við fyriskipanunum, hvat almenna umsitingin kann gera fyri at betra um støðuna, og hvussu foreldrini kunnu betra um støðuna hjá barninum. Hendan ætlan skal endurskoðast innan 3 mánaðir eru farnir. Sosialráðgevararnir skriva eina frásøgn um gongdina í málinum. Søkt verður eisini eftir lögfrøðisligari ráðgeving til foreldrini og einum talsmanni fyri barnið, um tað er yvir 15 ár. Hetta nýtist ikki at verða ein lögfrøðingur, men kann verða ein lærari ella ein persónur, sum kennir barnið væl.

Tá sosialumsitingin hefur gjørt fleiri ætlanir og gingnir eru í 3 mánaðir og einki er broytt viðvíkjandi støðuni hjá barninum, verður málið lagt fyri barnaverndarnevndina. Barnaverndarnevndin hefur ikki, áðrenn hetta, verið inni í málinum. Tey mál, sum verða lögð fyri barnaverndarnevndina, eru mál viðvíkjandi tvang, og mál har mælt verður til at foreldrini missa foreldramyndugleikan.

Í barnaverndarnevndini í Reykjavík sita 1 dómari, sum er formaður, 1 lærari, 1 miðlafólk, 1 húsmóðir og 1 lögfrøðingur. Kommunan avger samansetingina av barnaverndarnevndini, men Reykjavíkar kommuna hefur valt at seta meginpartin av fakligum fólki í barnaverndarnevndina.

Barnaverndarnevndin í Reykjavík fylgir sum oftast tilmælunum frá almennu umsitingini.

Í Reykjavík eru tað umleið 250 mál um árið, sum verða viðgjørd í almennu umsitingini, harav verða 48 lögð fyri barnaverndarnevndina. Í Íslandi verður foreldramyndugleikin ikki ofta frátikin foreldrunum. Í 1998 var eitt mál av slíkum slagi, í 1999 var einki og í ár 2000 verða móguliga tvey slík mál.

Nýggja lógin í Íslandi, sum ásetur størri krøv til málsviðgerð, hevur tó við sær nógv fleiri útreiðslur enn tann gamla lógin. Lógin hevur kravt fleiri sosialráðgevar á deildini, og harumframt eru tað eisini stórar útreiðslur av at rinda sakførara til foreldrini og talsmenn til børnini. Øktu krøvini til málsviðgerð verða ásett í barnaverndarlógini, men eru eisini ásett í fyrisitingarlógini og lóg um alment innlit. Ætlanin er at seta reglurnar í fyrisitingarlógini í barnaverndarlógina.

6.4.3. Barnaverndarstovan.

Barnaverndarstovan er ein 5 ára gamal stovnur, sum er settur á stovn sentralt fyri at ráðgeva, vegleiða og hava eftirlit við øllum barnaverndarnevndum í Íslandi.

Á stovninum arbeiðir ein samfelagsfrøðingur, ein lögfrøðingur, tveir sacionomar, ein pedagogur, ein psykiatriskur sjúkraræktari, ein sálarfrøðingur og 3 skrivstovufólk.

Barnaverndarstovan er bert ráðgevandi yvirfyri barnaverndarnevndunum, og hon tekur ongar avgerðir í barnaverndarmálum. Barnaverndarstovan stuðlar barnaverndarnevndunum í tí fakliga arbeiðinum við at halda skeið og ferðast kring landið við fyrilestrum. Barnaverndarstovan er opin 24 tímar um samdøgrið um eina telefon, har barnaverndarnevndir kunnu ringja. Eisini er ein heimasíða og e-mailur, soleiðis at barnaverndarnevndir altíð kunnu fáa fatur á stovninum.

Uppgávarnar hjá Barnaverndarstovuni eru lógarásettar í íslensku barnaverndarlógini.

Umframt ráðgevingaruppgávuna, hevur Barnaverndarstovan eisini til uppgávu at hava eftirlit við barnaverndarnevndunum. Hetta saman við Almannamálaráðnum. Barnaverndarstovan skrivar frágreiðingar til Almannamálaráðið, tá ið ein barnaverndarnevnd ikki yvirheldur sínar uppgávur sambært lógini. Stovnurin kann tó ikki gera annað enn áhaldandi at minna barnaverndarnevndina á, at fylgja lógini. Barnaverndarstovan kann ikki áleggja revsing fyri ikki at fylgja lógini.

6.4.4. Uppgávubýti ímillum barnaverndarstovuna og barnaverndarnevndir.

Av tí at fleiri kommunur eru ov lítlar til at byggja stovnar fyri børn og ung við trupulleikum, er hetta ein landsuppgáva. Somuleiðis er skipanin við fosturforeldrum ein landsuppgáva.

Tað er Barnaverndarstovan, sum byggir og hevur raksturin av døgnstovnunum og fosturforeldurskipanini, meðan tað er kommunurnar sum hava ábyrgdina av stuðlunum, sum verða settir inn í heimi. Hetta uppgávubýti hevur ta avleiðing, at stuðulsskipanin í heiminum ikki verður serliga brúkt, men at børn og ung heldur verða send á stovnar hjá landinum, tí tað er bíligari fyri kommununar. Um stuðulsskipanin eisini hevði verið undir landinum, høvdu hjálpartiltøk sum stuðul í heimi verði nógv meira brúkt, meina starvsfólkini á Barnaverndarstovuni.

6.4.5. Broyting viðvíkjandi lóggávu og barnaverndarskipan.

Í 1997 var ein arbeiðsbólkur settur at arbeiða við einum broytingaruppskoti til barnaverndarlóggávuna. Í hesum bólki sita umboð fyri Barnaverndarstovuna,

Almannamálaráðið, Kommunalu sosialumsitingarnar, Barnaverndarráðið og Kommunufelagsskapin.

Arbeidssetningurinn hjá bólkinum er, at broyta skipanina við tvangsavgerðum, broyta skipanina av barnaverndarnevndunum, broyta málsviðgerðarreglurnar, gera reglur fyri stovnar, og sum heild at gera børnini meira sjónlig í málunum.

Viðvíkjandi skipan av barnaverndarnevndunum er ætlanin, at barnaverndarnevndirnar skulu verða størri, t.d. á leið sum amtir í Danmark og Noregi. Skotið hevur verið upp, at ein barnaverndarnevnd verður fyri hvørt økið, har ein herredsrettur er, t.v.s. 8 økir í Íslandi.

Tann mest týðningarmikla broytingin verður innan tvangsavgerðir. Tað hevur verið umrøtt, um íslendingar skulu hava ein líknandi fyrisitingarmyndugleika, sum fylkisnevndirnar í Noregi.

Um íslendingar skulu hava eina slíka skipan, er bert tørvur á einari nevnd fyri alt ísland, sum viðger mál, har foreldrini ikki hava givið samtykki.

Nevndin hevur eisini umrøtt, at leggja tvangsavgerðirnar til dómstólarnar. Fyrimunurin við at leggja tvangsavgerðirnar til dómstólarnar í Íslandi er, at tað eru 8 herredsrettir (býarrættir) í Íslandi. Avgerðirnar vildu sostatt verið spjaddar kring alt landið og ikki verið tiknar av einum stovni í Reykjavík. Avgerðirnar skulu kunna kærast til hægsta rætt.

Fyrimunurin við at hava ein fyrisitingarmyndugleika, sum fylkisnevndirnar í Noregi er, at ein slíkur fyrisitingarmyndugleiki hevur størri serkunnleika.

Arbeiðið hjá arbeidsbólkinum er ikki liðugt enn, og tí er avgerð ikki tikin um skipanina av barnaverndini í Íslandi.

6.5. Samandráttur av barnaverndarumsitingunum.

Samanumtikið eru skipaninar rundanum okkum áhugaverdar og kunnu geva íblástur til eina nýggja umsiting í Føroyum. Tey viðurskifti sum eru serliga áhugaverd eru:

1) Avtøka av barnaverndarnevndum.

Í londunum kring okkum verður gingið meira og meira burtur frá at hava politiskt valdar barnaverndarnevndir, har leikfólk taka avgerðir í barnaverndarmálum. Harafturímóti er tað í øllum trimum londunum lógarásett, at ein sosialumsiting skal viðgera eitt barnaverndarmál, áðrenn avgerð verður tikin. Høvuðsjónarmiðið er, at rættartryggin hjá bæði foreldrum og børnum skal verða sett í háseti.

Í Danmark eru allar barnaverndarnevndir, soleiðis sum vit kenna tær í Føroyum, avtiknar. Í staðin er tað sosiala umsitingin í kommununi, sum viðger og tekur avgerð í øllum barnaverndarmálum, har foreldrini hava givið samtykki.

Í Noregi er tað sambært lóggávuni møguligt hjá kommunum at velja, um tær bert vilja hava at sosiala umsitingin í kommununi viðger og tekur avgerð í

barnaverndarmálum, sum eru í samráð við foreldrini, ella um tær vilja hava, at ein barnaverndarnevnd er við í avgerðini. Sambært lóggávuni skal tað undir øllum umstøðum verða ein sosial umsiting í hvørjari kommunu, sum upplýsir máli og leggur eitt tilmæli fyri barnaverndarnevndina til støðutakan.

Fleiri og fleiri kommunur í Noregi velja ikki at hava eina barnaverndarnevnd, men velja í staðin at sosiala umsitingin í kommununi skal taka sær av barnaverndarmálum. Umleið helvtin av norsku kommununum hava tí ikki eina barnaverndarnevnd í dag.

Í teimum kommunum í Íslandi, har ein umsiting er til barnaverndarmál, sum t.d. í Reykjavík, er tað umsitingin sum viðger og tekur avgerð í málum, har samtykki er fingið til vega frá foreldrunum, ímeðan mál har foreldrini ikki hava givið samtykki verða lögð fyri barnaverndarnevndina.

2) Býti ímillum mál viðvíkjandi samtykki og tvang.

Í høvuðsheitum kunnu barnaverndarmál bítast upp í tveir bólkar:

1. Mál, har foreldrini geva samtykki til at tiltak verður sett í verk. Tiltakið verður í hesum førum sett í verk í samstarvi og í samráð við foreldrini.
2. Mál, har foreldrini ikki geva samtykki til at tiltak verður sett í verk, tær sokallaðu tvangsfyriskipanirnar.

Tiltøk eftir nr. 1 eru ikki stórvegis inntriv í rættindini hjá foreldrunum, av tí at tiltakið bert verður sett í verk, um foreldrini samtykkja. Tiltakið er eitt tilboð til børn og foreldur, sum kann betra um sosialu støðuna hjá báðum. Øðrvísi er við tiltøkum eftir nr. 2. Tað er eitt sera álvarsligt inntriv í persónligu rættindini hjá foreldrum, at myndugleikarnir kunnu taka barnið frá teimum við tvang. Ein slík avgerð hevur sum oftast vanlukkuliga ávirkan á lívið hjá foreldrunum, og í summum førum eisini á lívið hjá barninum.

Til samanberingar kann nevast, at í Føroyum viðgera barnaverndarnevndir bæði mál, har foreldrini hava givið samtykki, og har foreldrini ikki hava givið samtykki.

Bæði í Danmark og Noregi verður eitt býti gjørt ímillum mál viðvíkjandi tvang og mál viðvíkjandi samtykki. Tað eru tær kommunalu umsitingarnar, ið taka sær av barnaverndarmálum, har foreldrini samtykkja og serligar nevndir, ið taka sær av málum, har foreldrini ikki samtykkja.

Í Danmark er eitt ”børn- og ungeudvalg” í hvørjari kommunu við trimum kommunustýrslimum og tveimum sakkønum, t.v.s. ein meirluti av politikkarum. Í Noregi er ein nevnd ”fylkesnevnd” í hvørjum fylki, sum er samansett av einum lögfrøðingi, ið er formaður, tveimum heilsufakfólkum og tveimum leikfólkum.

Munurin á hesum skipanum er, at samansetingin av nevndunum er ymisk, og at fylkisnevndin í Noregi fevnir um eitt heilt fylki, ímeðan Børn- og ungeudvalget bert fevnir um eina kommunu.

Í Íslandi eru barnaverndarmál ikki býtt í tvey, sum í Danmark og Noregi, men ein lógarbroyting er á veg, sum væntandi fer at viðføra, at ein líknandi nevnd, sum norska fylkisnevndin, verður stovnstett í Reykjavík við tí uppgávu, at viðgera øll barnaverndarmál í Íslandi, har foreldrini ikki samtykkja at avgerð verður tikin.

6.6. Uppskot til nýggja barnaverndarumsitingin.

Sambært teimum fundum sum Almanna- og heilsumálastýrið hefur havt, og teimum upplýsingum sum eru komnir fram, er semja um, at tørvurin er stórusur at skipa umsitingina av barnaverndarmálum av nýggjum í Føroyum. Sum víst verður á, eru trupulleikarnir við verandi umsiting og skipan fleirtáttaðir. Tað framgongur at avgerðir tíðum vera tiknar á tilvildarligum grundarlagi, tí neyðugar kanningar og málsviðgerð verður ikki gjørd, at barnaverndarlimir eru ógegnigir í fleiri málum og kenna seg trústan av bygðafólki til at taka aðra avgerð enn ta, sum nevndin er komin fram til og heldur vera rætta.

Støðan í dag er ein bági fyri rættartrygdina bæði hjá foreldrum og børnum og sigast kann, at skipanin, sum hon virkar í dag, er í mótstrið við upprunaliga endamálið við lógini, nevnliga at verja børn í okkara samfelag, ið ikki hava tað gott.

Tí er niðurstøðan, at barnaverndarøkið má skipast á ein øðrvísi hátt. Mælt verður til, at barnaverndarnevndirnar verða um ikki avtiknar, so samansettar av fakfólki og leikfólki, og ikki sum nú bara av leikfólki, og at sama nevnd ikki skal taka avgerðir bæði í álvarsligum málum og minni álvarsligum málum. Mælt verður í hesum sambandi til, at ein høvuðsbarnaverndarnevnd verður sett fyri alt Føroyar, og at økisbarnaverndarnevndir verða settar kring landið.

6.6.1. Landsuppgáva.

Tað eigur at verða staðfest, at barnaverndarøkið er ein landsuppgáva við eini høvuðsbarnaverndarnevnd og umsiting tess í Tórshavn, og fleiri økisbarnaverndarnevndir við umsiting kring landið.

Talan er um eina umsiting og skipan, sum skapar tryggjeika um tey børn, sum ikki hava tað gott í Føroyum. Hetta er eitt sera trupult og viðkvæmt mál, sum krevur stóra vitan og serligt ansni yvirfyri børnum og familjum teirra. Økið eigur at verða skipað sentralt, soleiðis at tilboðið til borgaran verður eins kring alt landið.

Umráðandi er eisini at hava eitt greitt uppgávubýti ímillum land og kommunu. Um landskassin skal rinda útreiðslurnar til barnaverndarøkið, eigur tað eisini at verða landið, sum rekur skipanina. Útreiðsluábyrgd og avgerðarrættur eiga at fylgjast at.

6.6.2. Høvuðsbarnaverndarnevndin.

Í høvuðsheitum kunnu barnaverndarmál sum sagt bítast upp í tveir bólkar: 1) mál, har avgerðin verður tikin við samtykki foreldranna og 2) mál har avgerð verður tikin uttan samtykki frá foreldrunum. Tá ið talan er um tvangsmál, verður neyðugt at hava eina dómstólslíknandi skipan til at taka avgerðir. Neyðugt verður eisini at hava eina dómstólslíknandi skipan, tá ið talan er um at børn skifta umsorganarhavana.

Uppgávan hjá høvuðsbarnaverndarnevndini skal verða, at taka sær av málum, har barnið skiftir umsorganarhavara og av málum, har foreldrini ikki samtykkja ta avgerð, sum verður tikin.

Hetta eru mál viðvíkjandi umsorganaryvirtøku, frátøku av foreldramyndugleika, adoptión, mál har talan er um at flyta ella heimtaka barnið til annan bústað, sýtan av samverurætti, at áleggja foreldrum at barnið skal á dagstovn ella at barnið skal til læknakanning.

Høvuðsbarnaverndarnevndin eigur at verða samansett av fakfólki. Mælt verður til, at nevndin verður samansett av einum dómara, einum fakfólki við servitan um børn og einum leikfólki. Nevndin skal hava fastan skrivara og skotið verður upp, at hesin er lögfrøðingurin. Mælt verður til, at høvuðsbarnaverndarnevndin skal virka á nøkulunda sama hátt, sum fylkisnevndirnar í Noregi.

6.6.3. Høvuðsumsitingin

Mælt verður til, at gera eina høvuðsumsiting fyri alt Føroyum. Høvuðsumsitingin skal hava til uppgávu at fyrireika málini til høvuðsbarnaverndarnevndina, t.v.s. áðrenn avgerð verður tikin, skal umsitingin upplýsa málið og gera tilmæli um loysn. Tilmælið verður síðan lagt fyri høvuðsbarnaverndarnevndina til støðutakan.

Høvuðsumsitingin skal eisini samskipa arbeiði hjá økjum. Regluligir fundir eiga at verða hildnir fyri starvsfólkunum í høvuðsumsitingini og økisumsitingunum, har barnaverndarmál verða umrødd. Tað er av stórum týðningi, at starvsfólkini í økisumsitingunum hava eitt fakligt umhvørvið at venda sær til við ivamálum.

Neyðugt verður at seta fakfólk í starv í høvuðsumsitingini s.s. sosialráðgevar, sálarfrøðingar, familjuráðgevar og lögfrøðingar. Hesi starvsfólk skulu síðan ráðgeva og vegleiða starvsfólkini í økisumsitingini og viðgera og kanna børn og familjur teirra, sum hava serligan tørv.

Mett verður ikki, at henda høvuðsumsiting fer at hava stórvegis eykaútreiðslur við sær, tí sambært barnaforsorgarútreiðslunum sum í 1999 vóru útvið 27 mill. kr. vóru útreiðslurnar til fyrisiting (barnaverndarfundir, annað barnaverndararbeiði og lögfrøðingurin) omanfyri 2 mill. kr. Hesin peningur kundi í staðin verið nýttur til at seta nýggj fólk í høvuðsumsitingi. Viðvíkjandi hinum størvunum, eru á Almanastovuni fleiri størv, sum kundi verið flutt til høvuðsumsitingina. Tað vil siga, at talan verður ikki um stórar eykaútreiðslur til starvsfólk í høvuðsumsitingini, men neyðugt verður tó, at finna hølir til høvuðsumsitingina. Hølisútreiðslurnar viðføra eykaútreiðslur fyri landskassan.

Niðanfyri verða barnaforsorgarútreiðslurnar settar upp í talvu:

Veiting	Kr.
Pleygulønir	3.597.225,24
Umlætting	213.690,00
Stuðulstiltøk í heiminum	646.076,00
Viðbøtir fyri børn við sertørvi	227.072,98
Vigerð psykolog o.a.	397.460,00
Serstovnur í Danmark	2.398.703,00
Skúlagongd í Danmark	454.334,00
Skúlagongd í Føroyum	85.940,00
Institutións gjøld	405.313,00
Barnaverndarfundir	1.489.991,49
Annað barnaverndararbeiði	428.974,27
Stuðulsfólkaskipan	10.577.930,32
Frípláss	4.848.145,39
Ymiskt	1.314.779,82
Tilnevndi lögfrøðingurin	148.635,00
íalt	27.234.270,51

Høvuðsumsitingin skuldi eisini havt sum arbeiðsuppgávu at samskipa eina fosturfamiljuskipan og eina stuðulsfólkaskipan. Ætlanin er (jf. part 7) at gera eina fosturfamiljuskipan, har allar fosturfamiljur eru tilknýttar, sum skulu fáa ráð og vegleiðing frá fakfólkum úr høvuðsumsitingini og at eina stuðulsfólkaskipan, har allir stuðlar, ið eru settir kring landið, skulu hava tilknýti til. Ætlanin er eisini, at høvuðsumsitingin skal samskipa virkseimið á døgnstovnunum í landinum. Í løtuni eru tveir døgnstovnar í Føroyum.

Høvuðsumsitingin kundi eisini verið eitt stað, har kanningar verða gjørdar av børnum. Tað vil siga soleiðis sum Barnahúsið virkar í Íslandi. Í høvuðsumsitingini kundi sostatt verið móguleiki fyri at gera sálarfrøðisligar og læknaligar kanningar av børnum. Mett verður, at sálarfrøðingur eigur at verða settur í starv, og at lækni verður tilknýttur. Móguleiki átti at verið fyri at børn kundu verið avhoyrd á høvuðsumsitingini av lögregluni.

Lögreglan í Tórshavn hevur í dag leigað eitt serligt høli úti í býnum, sum verður brúkt til at avhoyra børn í. Hetta er gjørt fyri at barnið skal føla seg tryggan við eina avhoyring.

6.6.4. Økisbarnaverndarnevndir.

Mælt verður til, at kommunurnar í felag velja eina økisbarnaverndarnevnd fyri hvørt økið. Í lógini kann tað, á sama hátt sum tað verður gjørt í Noregi, verða ásett, at kommunurnar kunnu velja, um tær vilja hava eina økisbarnaverndarnevnd afturat umsitingini ella ikki.

Mett verður, at tað er neyðugt at nevndirnar í ein ávísan mun eru fakliga samansettar, t.d. at limirnir hava heilsu- ella sosialfakliga útbúgving og/ella hava serkunnleika til børn. Mett verður tó, at nevndirnar eisini skulu hava leikfólk tilknýtt, sum umboða vanligu borgaran. Tað kundi verið ásett at nevndirnar skulu hava 3-5 limir.

Økisbarnaverndarnevndirnar virka saman við økisumsitingunum. Mælt verður til, at økisbarnaverndarnevndirnar fáa til uppgávu at verða ráðgevandi yvirfyri økisumsitingunum.

6.6.5. Økisumsitingin.

Skotið verður upp at økisumsitingarnar verða tilknýttar økisbarnaverndarnevndunum. Neyðugt verður, at økini hava eina ávísa stødd, tí vandi er fyri góðskuni í málsviðgerðini um økini eru ov lítil.

Tað er ymiskt hvussu stór umsitingin kann verða, tá hugt verður eftir barnatalinum í økinum. Í Suðurstreymoyarøkinum búgva 5.282 børn og ung undir 19 ár, ímeðan tað í Sandoyarøkinum búgva 422 børn og ung undir 19 ár. Starvsfólk mugu setast í mun til tørvin, men mett verður at uml. tveir sosialráðgevar mugu setast í starv í hvørjum øki.

Sum dømi kann nevast, at Tórshavnar býráð hevur tveir sosialráðgevar og Klaksvíkar kommuna hevur ein sosialráðgeva, sum burturav taka sær av barnaforsorgarmálum. Um økini Havn og Klaksvík verða víðkaði, soleiðis at tey fevna um ávíkavíst Suðurstreymoy og Norðoyggjar verður møguliga tørvur á, at seta fleiri sosialráðgevarar í hesum økjum.

Viðvíkjandi útreiðslunum til starvsfólk í økisumsitingini, skal upplýsast, at barnaforsorgarútreiðslurnar til barnaverndarfundir vóru í 1999 kr. 1.5 milliónir. Fyri hesa upphædd er møguligt at seta uml. 6 sosialráðgevar í starv.

Økisumsitingarnar skulu taka sær av avgerðum í flestu málum. Allar avgerðir, sum økisumsitingarnar taka, skulu verða tiknar í samráð við foreldrini, tí kemur hetta at krevja, at starvsfólkini hava serligan kunnleika til at samskifta og samstarva við foreldrini.

Mett verður, at økisumsitingarnar skulu hava heimild til at:

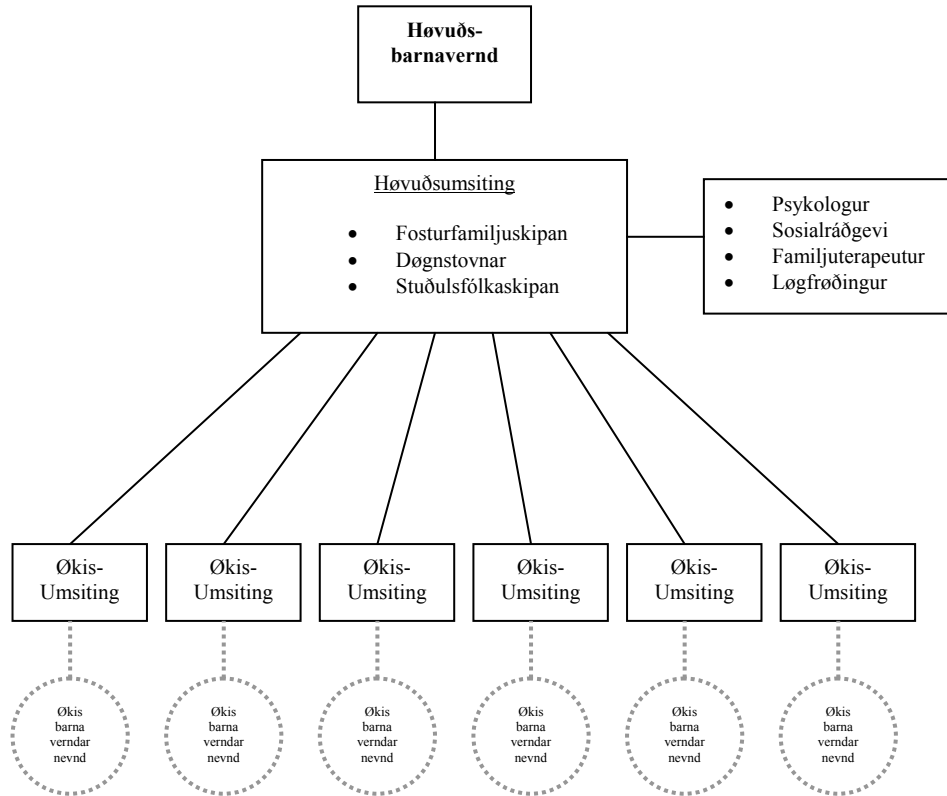
- seta hjálpartiltøk í verk yvirfyri barninum í samstarvi við foreldrini,
- herundir undirvísa foreldrnum í at uppala børn,
- veita familjuviðgerð til familjuna heima ella á stovni, herundir eisini á samdøgurstovni,
- veita konsulent hjálp til barnið,

- veita ansingarpláss á dagstovni, í dagrøkt e.l.,
- veita útbúgvingar- ella arbeiðspláss,
- pláss á stovni e.l. fyri ung,
- menna um frítíðarvirksemi hjá barninum ella tí unga,
- veita stuðul í heiminum,
- tilnevna ein varandi kontaktpersón fyri barnið,
- veita persónligan ráðgeva til barnið,
- geva tilboð um umlættingarskipan á samdøgurstovni, í fosturfamilju ella á góðkendum uppihaldsstaði,
- hjálpa foreldrum til at gjøgnumføra viðgerð vegna sjúku, rúsevnismissnýtslu ella aðrar persónligar trupulleikar,
- veita fíggarligan stuðul til útreiðslur, tá ið foreldrini ikki sjálvi kunnu bera útreiðsluna,
- seta barnið fyribils úr heiminum á samdøgurstovn ella í fosturheim, við foreldranna samtykki yvirtaka umsorganarskylduna yvir barninum og við foreldranna samtykki,
- syrgja fyri varandi fosturheimi og verja fyri barnið.

Hetta er á leið tey tiltøk, sum sosialu umsitingarnar í Danmark, Noregi og Íslandi hava heimild til at seta í verk uttan uppílegging frá yvirornaðum nevndum.

6.7. Uppskot til barnaverndarskipan sett upp í talvu.

Sett upp í eina talvu, sær uppskotið til nýggja barnaverndarumsiting soleiðis út:

7. Fyrbyrgjandi hjálpartiltøk.

Grundsjónarmiðið í okkara samfelag og í londunum rundan um okkum er, at foreldur hava ábyrgdina fyri vælferð og trivnaðinum hjá teirra børnum. Men tað kunnu vera ymiskar orsøkir til, at foreldur ikki klára at røkja hesa uppgávu. Tað er tå, at samfelagið skal taka um endan við ymiskum tiltøkum, sum flest øll verða sett í verk fyri at stuðla uppgávuni hjá foreldrunum, soleiðis at foreldrini betur kunnu klára sína ábyrgd.

Tað er uppgávan hjá tí almenna at fylgja við, at viðurskiftini hjá børnum eru trygg og góð, og eru tey ikki tað, má myndugleikin seta inn við tiltøkum. Hesi tiltøk kunnu setast í verk sambært barnaforsorgarlógini og kunnu verða sett í verk bæði í heiminum og uttanfyri heimið.

Á barnaforsorgarøkinum eru lóggávarnar í Føroyum, í Danmark, Noregi og Íslandi sera eins, tå talan er um at seta tiltøk í verk í heiminum. Semja er í øllum londum um, at stórir dentur eigur at verða lagdur á tað fyrirbyrgjandi arbeiðið, sum tiltøk í heiminum verður mett at vera. Tað fyrirbyrgjandi arbeiðið skal hava sum høvuðsendamál, at børn og ung skulu vaksa upp í tryggum og góðum viðurskiftum heima, og verða verandi í heiminum saman við foreldrunum so leingi sum møguligt.

Hugtakið fyrirbyrging verður sum oftast knýtt til heilsuøkið, og hevur eisini sín uppruna frá hesum fakunum. Í tí høpinum verða hugtøk sum diagnosa, viðgerð og fyrirbyrging nevnd. Her verður altso skilt ímillum at staðfesta ein trupulleika, at viðgera ein trupulleika og at fyrirbyrgja ein trupulleika. Tað er spurningurin hvussu samfelagið kann fyrirbyrgja ein trupulleika sum skal viðgerast her.

Tå tosað verður um fyrirbyrging innan barnaforsorgarøkið verður skilt ímillum almenna fyrirbyrging og einstaklinga fyrirbyrging. Almenn fyrirbyrging er tað arbeiðið sum barnaverndarnevndin ger, sum viðvíkur vælferðina hjá øllum børnum og ungum, meðan einstaklinga fyrirbyrging er fyrirbyrging, sum verður sett í verk yvirfyri tí einstaka barninum og familju tess.

Í sambandi við eina nýggja barnaverndarlóg er neyðugt at taka støðu til, hvussu fyrirbyrgjandi tiltøk skulu skipast bæði í heiminum og uttanfyri heimið. Fyri at kunna taka hesa støðu, verður í hesum parti lýst, hvørji tiltøk londini rundan um okkum seta í verk, fyri á henda hátt at taka tær bestu royndirnar til okkum.

7.1 Fyrirbyrgjandi tiltøk í heiminum.

7.1.1. Føroyar

Í Føroyum verða fyrirbyrgjandi tiltøk sett í verk sambært § 22 í barnaforsorgarlógini. Endamálið við hesum tiltøkum er, at gera tað møguligt hjá barninum at verða verandi í heiminum so leingi sum gjørligt. Hesar fyriskipanir verða oftast nýttar, tí nevndirnar skulu, sambært endamálinum við lógini, roynd at gera tað møguligt hjá barninum at vera verandi heima.

Ein avgerandi fyrirtreyt fyri at seta í verk fyrirbyrgjandi tiltøk í staðin fyri at seta barnið heiman er, at tað er forsvarligt við atlit til tørvin og vælferðina hjá barninum.

Forsorgin av barninum er framvegis hjá foreldrunum, tá vit tosa um fyrirbyrgjandi fyriskipanir, ikki hjá barnaverndarnevndini.

Sambært § 22 í barnaforsorgarlógini kann barnaverndin eisini seta stuðul til eitt barn fyri at forða fyri at barnið verður sett heimanífrá. Stuðulin skal arbeiða fyri at fáa heimið at virka og hjálpa barninum og foreldrunum við hesi uppgávu.

Sambært upplýsingum frá Almannastovuni eru tað sera fá dømi um, at børn verða tikin frá foreldrunum ímóti eignum og foreldranna vilja, hóast tað er møgult sambært lógini. Dømini hesi seinastu 10 árinu kunnu teljast á einari hond.

7.1.2. Danmark.

Sambært ”Lov om social service” er endamálið við teimum fyrirbyrgjandi tiltøkunum í Danmark, at børn skulu verða verandi í heiminum so leingi sum gjørligt, og at ráðgevingin, sum amtskommunan hevur skyldu til at veita øllum borgarum, kann verða við til at fyrirbyrgja at trupulleikar gerast størri enn neyðugt og at hjálpa til, at familjan verður betur før fyri at loysa trupulleikarnar sjálv.

Sambært somu lóg verður ásett, hvørjar fyriskipanir kunnu setast í verk í heiminum. Hesar fyriskipanir, sum allar eru við foreldranna samtykki, eru:

- 1) at veita konsulent hjálpa til barnið ella hin unga, avgera at barnið ella hin ungi skal søkja eitt dagtilboð, eitt ungdómsfelag, eitt útbúgvingarpláss ella líknandi,
- 2) at veita praktiskan, pedagogiskan ella annan stuðul í heiminum,
- 3) at veita familjuviðgerð ella álíkan stuðul,
- 4) at stovna samdøgurupphald fyri bæði foreldramyndugleikanum, barninum ella tí unga og aðrar limir av familjuni,
- 5) at stovna eina umlættingarskipan á einum samdøgursstovni, í eini fosturfamilju ella í einum øðrum góðkendum upphaldsstaði,
- 6) at tilnevna ein persónligan ráðgeva fyri barnið ella hin unga,
- 7) at tilnevna ein varandi kontaktpersón fyri barnið ella hin unga,
- 8) at veita fíggarligan stuðul til útreiðslur, ið standast av fyriskipanum nevndar í nr. 1-5, tá foreldramyndugleikin ikki sjálvur hevur ráð til hetta,
- 9) at veita fíggarligan stuðul til útreiðslur, ið gera, at tað slepst undan at verða tikin heimanífrá, at skundast kann undir heimsendan, ella at stuðulin munandi kann hjálpa til eitt varandi og trygt samband millum foreldur og børn, meðan eitt ella fleiri børn eru flutt burtur úr heiminum,
- 10) at veita fíggarligan stuðul til upphald á vistar- ella eftirskúla, tá foreldramyndugleikin ikki hevur ráð til tess, og
- 11) at flyta barnið ella hin unga úr heiminum á ein samdøgurstovni, í fosturfamilju ella annað góðkent upphaldsstað, sum verður mett at vera hósandi til tørvin hjá barninum ella tí unga.

Ein serlig nevnd kann vera sett av sosialumsitingini hjá kommununi at taka avgerðir uttan foreldranna samtykki, tá talan er um at veita konsulent hjálpa til

barnið ella hin unga, og kann gera av, at barnið ella hin ungi skal søkja eitt dagtilboð, eitt ungdómsfelag, eitt útbúgvingarpláss ella líknandi. Henda nevnd kann eisini tilnevna ein persónligan ráðgeva fyri barnið ella hin unga, og tilnevna ein varandi kontaktpersón fyri barnið ella hin unga. Henda áseting verður nýtt, tá mett verður at barnið hevur tørv fyri hjálp, og neyðugt er at síggja burtur frá foreldranna samtykki.

Í 1998 vóru tað 28.049 familjur, sum fingtu stuðul í heiminum, sum fyribýrgjandi tiltak. Talan er um tiltøk s.s. stuðul, praktiskan ella pedagogiskan stuðul, familjuviðgerð ella upphald á samdøgursstovni fyri bæði foreldur og børn, fyri at sleppa undan einari flytan heimanífrá av børnunum.

7.1.3. Noreg.

Í Noregi verða fyriskipanir viðvíkjandi hjálpartiltøkum til børn og ung í heiminum mest nýtt. Sambært barnaverndarlógini skal barnaverndartænastan stuðla upp undir, at geva tí einstaka barninum góð livikor og góðar menningarmøguleikar við ráðum, vegleiðingum og hjálpartiltøkum. Sambært lógini eru hesi hjálpartiltøk:

- Stuðulskontakt
- Barnaansingarpláss
- Umlætting í heiminum
- Tiltøk, ið menna frítíðarvirkssemi
- Tiltøk, sum eru til hjálp, soleiðis at barninum verður bjóðað útbúgving ella arbeiði
- Tiltøk, sum geva barninum móguleika fyri at búgva uttanfyri heimið
- Seta heimið undir umsjón við at útnevna eftirlitsverja fyri barnið
- Barnaverndartænastan kann eisini veita fíggarligan styrk, sum hjálpartiltak fyri barnið
- Barnaverndartænastan kann eisini fyriskipa fosturheim, móðurhjálp ella stovnspláss.

Tá ásetingin í hesi grein verður brúkt, skal dentur leggjast á at finna tiltøk, sum eru til besta fyri barnið. Herundir skal dentur leggjast á, at geva barninum tryggja og góða vaksnamannakontakt og samanhag í umsorganini.

Tá ið eitt hjálpartiltak verður avrátt, skal barnaverndartænastan gera eina tíðaravmarkaða ætlan fyri tiltakinum. Barnaverndartænastan skal halda seg kunnuga við, hvussu tað gongst barninum og foreldrunum, og meta um hjálpin er til nakra nyttu, og móguliga meta um nýggj hjálpartiltøk eru neyðug.

Er vandi fyri at eitt barn verður munandi skætt av at verða verandi í heiminum, kann leiðarin fyri barnaverndarfyrisingini ella átalumyndugleikan, uttan foreldranna samtykki, í stundini avgera tíðaravmarkaða viðtøku um at seta barnið heiman. Viðtøkan skal skjótast til ber, og um gjørligt innan 48 tímar, fyribils góðkennast av leiðaranum í fylkisnevndini.

Í 1998 móttóku 24.300 børn fyribýrgjandi tiltøk, 8.737 børn vóru send til umlætting, 5.579 børn fingtu ein stuðul- ella kontaktpersón tilknýttan av kommununi og 8.778 persónar fingtu fíggarligan stuðul.

7.1.4. Ísland.

Sambært íslenskari lóg um barnaforsorg hefur barnaverndarnevndin skyldu til, saman við foreldrunum, at syrgja fyri, at børn og ung sum heild hava tað gott. Barnaverndarnevndin hefur skyldu til at hjálpa foreldrunum at útinna teirra foreldramyndugleika, og um neyðugt at seta tiltøk í verk fyri at hjálpa foreldrunum við hesum.

Fær barnaverndarnevndin illgruna um, at viðurskiftini hjá barninum ikki eru í lagi orsaka av vantandi umsorgan frá foreldrunum, soleiðis at heilsan ella menningin hjá barninum er í vanda, skal barnaverndarnevndin seta tiltøk í verk.

Tað áliggur hvørjari barnaverndarnevnd, at gera eina serliga skráseting av øllum teimum børnum í teirra øki, sum hugsast kunnu at verða í vanda fyri at koma út fyri umsorganarsvík. Tað eru foreldrini sjálvi sum skulu syrgja fyri, at teirra barn, um teirra barn hefur tørv á hjálp frá barnaverndarnevndini, verður skrásett sum eitt barn í vandabólki. Foreldrini skulu síðan eisini syrgja fyri, at barnið ikki longur er skrásett, tá mettt verður at vandin er av.

Barnaverndarnevndin skal, tá vandi er fyri heilsu og menning hjá barninum seta hjálpartiltøk í verk. Við at :

- Informera foraldrar om barns uppfostran och förhallanden,
- Skaffa barn eller familj tillsynsman, personlig rådgivare eller stödfamilj,
- Ordna dagomsorg, skolegang, arbete eller möjlighet till sunda fritidsintressen för barn eller ungdom,
- Vidtaga allmana bistandsåtgärder enligt andra lagar, såsom lag om kommunal social service och lag om handikappomsorg,
- Hjälpa foraldrar att genomgå behandling p.g.a. sjukdom, drogmissbruk eller andra personlig problem,
- Placera barn temporart utenför hemmet i barninstitution eller fosterhem,
- Øvertaga vardnaden av barn med foraldrars samtykke, enl. Par. 44, ordna permanent fosterhem och tillse att barnet får formyndare.

Barnaverndarnevndin kann seta barnið í tíðaravmarkaða pleygu, um samtykki fæst frá foreldrunum. Um barnið, sum er yvir 12 ár, uttan sín vilja skal setast í pleygu, hefur barnið móguleika fyri at fáa ráðgeving frá einum fakfólki um síni rættindi. Børn undir 12 ár hava eisini móguleika fyri slíkari ráðgeving.

Í 1997 vóru 1.080 børn undir einum ella øðrum fyriryrgjandi tiltaki, og 652 børn vóru í styttri ella longri tíðarskeiði hjá fosturfamilju.

7.2. ***Samandráttur viðvíkjandi tiltøkum í heiminum***

Sum tað framgongur viðvíkjandi fyriryrgjandi tiltøk, sum vera sett í verk í heiminum, eru tiltøkini nøkulunda eins í øllum londunum. Ein felags hugburður er, at setast skal nógv inn fyri at hjálpa foreldrunum við at útinna foreldramyndugleikan, áðrenn tiltøk verða sett í verk uttanfyri heimið.

Men tá talan er um tiltøk uttanfyri heimið, eru londini ymisk í teirra arbeiði. Niðanfyri verður lýst, hvørjir møguleikar eru viðvíkjandi tiltøkum uttanfyri heimið.

7.3. Hjálpartiltøk uttanfyri heimið.

Bæði í Føroyum og hinum londunum verður heimilað í barnaforsorgarlógini at seta børn heimanífrá. Orsøkin til at myndugleikin tekur um endan kann verða, at foreldrini hava brúk fyri hjálp til at útinna foreldramyndugleikan, ella at vandi er fyri heilsu og menning hjá barninum og tí unga. Í flestu førum tá eitt barn verður sett heimanífrá, er tað við foreldranna samtykki. Men í øllum lóggávunum eru ásetingar, ið heimila at seta børn heimanífrá uttan foreldranna samtykki.

Tá børn verða sett heimanífrá uttan foreldranna samtykki, er tað tí at barnaverndarnevndin er komin til ta niðurstøðu, at vælferð barnsins er álvarsliga hótt, og tað er óforsvarligt at lata barnið verða verandi heima. Men tað skulu tyngjandi grundir til, áðrenn talan kann verða um tvangsflytan.

Avgerðir viðvíkjandi tvangsflytan av børnum verða í Føroyum tiknar av barnaverndarnevndunum hjá kommununum, í Noregi av fylkesnævnene, í Íslandi av eini serligari barnaverndarnevnd, og í Danmark av ”børne- og ungeudvalget” hjá kommununum.

7.3.1. Føroyar.

Tá barnaverndarnevndin er komin til ta niðurstøðu, at barnið skal heimanífrá, kann hetta sum sagt gerast við ella uttan samtykki foreldranna og verður tað gjørt sambært §§ 24 og 25 í barnaforsorgarlógini. Tað er barnaverndarnevndin sum tekur hesa avgerð, eftir at málið er kannað og fakkfólk hava gjørt sínar niðurstøður. Støðan er tá soleiðis háttað, at barnið orsaka av atferðartrupulleikum, heilsuligum trupulleikum ella teim viðurskiftum tað livur undir, treingir til eina umsorgan, sum er torfør ella ógjørlig at seta í verk heima, ella órímiligt er at krevja setta í verk heima.

Tá fyriskipanir verða settar í verk sambært § 24 í barnaforsorgarlógini, verður ein avtala gjørd millum foreldur og barnaverndarnevndina, sum ásetur nær og hvussu barnið skal koma heimaftur. Fyriskipanir eftir § 25 verða settar í verk, tá barnaverndarnevndin er komin til ta niðurstøðu, at fyribygjandi fyriskipanir í heiminum ella ein fyriskipan við samtykki foreldranna ikki er møgulig. Í hesum førum er tað trupult hjá foreldrunum at fáa barnið heimaftur.

Tá barnaverndarnevndin hevur tikið avgerð um, at barnið skal setast heimanífrá, skal støða eisini takast til, hvat endamálið við fyriskipanini ella tiltakinum skal verða. Út frá endamálinum verður støða tikin til um barnið skal:

- Í fostur
- Undir útbúgving ella í læru
- Í arbeiði
- Til uppalingar
- Undir serforsorg
- Til sálarligar kanningar og eygleiðingar.

Møguleiki er eisini í barnaforsorgarlógini at taka eina fyribilsavgerð um setan av einum barni heimanífrá. Hetta verður nýtt, tá støðan er vorðin so álvarslig og trupulleikin knappliga er so stórur, at málið ikki kann ganga ta vanligu gongd, sum slík mál eiga at gera. Eina slíka støðu hevur lógin tikið hædd fyri, við at heimila formanninum at taka avgerð um fyribils tvangsflytan.

Tá eitt mál er kannað til fulnar og støða er tikin til hvat skal henda, verður tilhaldsstaðið valt, sum í tí einstaka førinum vísir seg at verða besta loysn. Tiltøkini sum mest verða nýtt eru:

- Í fostur hjá vanligari fosturfamilju
- Í fostur hjá familju, ið skal hava serligt yvirskot og førleika til at taka sær av børnum við álvarsligum atferðar- ella øðrum trupulleikum
- Í fostur ella til uppalingar á døgnstovni (Føroya Barnaheim ella Rókin)
- Í læru ella undir útbúgving á vanligum skúla við uppihaldi hjá fosturfamilju
- Í læru ella undir útbúgving við uppihaldi á kollegium
- Til undirvísing á Skúlanum á Trøðni (Sernámsdeplinum) og við tilhaldi á Næmingaheiminum
- Á kost- ella eftirskúla í Danmark
- Til sálarligar kanningar/eygleiðingar á psykiatriskari deild.

Skal barnið á stovn, skal hesin vera góðkendur av tí almenna.

Í Føroyum eru tveir døgnstovnar fyri børn og ung og eru teir Føroya Barnaheim, ið hevur pláss fyri 20 børnum í aldrinum 0 til 18 ár og í serligum føri til 20 ár, og Rókin sum hevur pláss fyri 5 børnum, og er ein viðgerðastovnur fyri sera truplar ungdómar í aldrinum 7 til 15 ár.

Av øðrum fyriskipanum uttanfyri heimið eru møguleikar s.s. fosturfamiljur, sum oftast verður brúkt, ella eitt skúlauppihald í Danmark á eftirskúla ella familjuháskúla.

a) Føroya Barnaheim.

Tað er barnaverndarnevndin sum innskrivar barnið á Barnaheimið, og tað er eisini barnaverndarnevndin, sum tekur avgerð um, nær barnið skal útskrivast og sendast aftur til familjuna ella fosturfamilju. Tá ið Barnaheimið tekur eitt barn inn, hevur Barnaheimið samrøðu við foreldrini og barnaverndarnevndini. Við fyrstu samrøðu eru øll saman og síðani hvør sær, har trupulleikin í familjuni verður umrøddur.

Tá ið børn búgva á Barnaheiminum møtir Barnaheimið upp, sum foreldur fyri barnið, í barnagarði og skúla. Á fundi við umboð fyri Føroya Barnaheim kom fram, at skúlin og aðrir stovnar, ið børn ganga á, eru sera lítið vitandi um trupulleikarnar hjá barninum. Lærararnir leggja dent á at børnini skulu lesa og læra, men síggja ikki trupulleikarnar aftanfyri, hví barnið ikki kann ella vil læra.

Her átti uppgávan hjá læraranum, sambært starvsfólkunum á Føroya Barnaheimið, eisini at verið at tosa um kenslur við børnini, og á tann hátt fingið børnini til at klára seg betur í skúlanum.

b) Rókin.

Rókin hefur pláss fyrir 5 börnum/ungdómum. Rókin er ein viðgerðarstovnur, sum viðger sera truplar ungdómar. Sambært reglugerðini fyrir stovnin, er það ein upptökuneynd, ið avger hvør verður innskrivaður á stovnin. Í hesi upptökuneynd sita trý umboð, eitt fyrir stovnin, eitt fyrir Sernámsdeplin og eitt fyrir Almánastovuna. Tað eru Barnaverndarnevndirnar, ið ávísa børn til stovnin. Børnini eru innskrivaði fyrir 1 ár ísenn.

Á stovninum starvast pedagogar, men sambært leiðaranum fyrir stovnin, er brúk fyrir einum psykologi, og søkt verður tí eftir einum í nærmastu framtíð. Sum nú er, virkar Rókin sum ein serstovnur, ið skal viðgera tey, ið eru innskrivað, til tey verða útskrivaði eitt ár seinni, og skal ikki virka sum eitt tilhaldsstað hjá børnum og ungum at verða. Trupulleikin í dag er, sambært starvsfólkunum á Rókini, at børnini verða verandi á Rókini í ov langa tíð. Hetta er sera dýrt, og ikki í tráð við endamáli hjá stovninum. Tá ið børnini hava verið á Rókini í eitt ávíst tíðarskeið, kunnu starvsfólkini á Rókini ikki læra barnið meira.

Nógv børn hava stóran tørv á at koma inn á Rókina, og tí er tað spill av orku og pengum, at hava somu børn búgvandi í ov langa tíð inni á Rókini.

Tað er barnaverndarnevndin sum hefur ábyrgdina av barninum, frá tí at avgerð verður tikin um at taka barnið úr heiminum og til barnið verður útskrivað. Tá ið eitt barn skal útskrivast av Rókini, eigur barnaverndarnevndin at gera eina framtíðarætlan fyrir, hvat barnið síðani skal. Rókin hefur dømi um, at børn verða innskrivaði á Rókina, og sambandið millum Rókina og barnaverndarnevndirnar hvørvur eftir innskrivingina. Tekur Rókin ikki sambandið upp aftur við barnaverndarnevndirnar, hoyra tey ikki aftur frá nevndunum, tá ið barnið skal útskrivast.

Rókin hefur í flestu førum uppskot um, hvat skal henda barninum, tá tað verður útskrivað. Tað vil siga hvussu skúlagongdin skal verða, at stuðlar skulu verða í heiminum og ymisk onnur ting, sum skulu fáa barnið at trívast heima aftur.

c) Fosturfamiljur.

Sambært barnaforsorgarlógini er høvuðsreglan, at loyvi til at virka sum fosturfamilja verður bert givið til samlivandi hjúnafelagar. Tá lógin er orðað soleiðis, er tað ikki sivilstøðan víst verður til, men at tað eru tvey foreldur, sum er avgerandi. Havast skal í huga, at lógin er gomul og stavar frá eini tíð, har samlaguttan giftu nærum var eitt ókennt fyrbrigdi. Tí hefur lógin verið umsitin soleiðis, at einki er til hindurs fyri, at tvey, ið liva saman, sum hjún kunnu fáa loyvi at verða fosturfamilja.

Einsamallar kvinnur kunnu eisini góðkennast, sum fosturfamilja hjá gentum, og undantaksvís kunnu tær eisini fáa loyvi til at hava dreingir í pinkualdrinum, meðan einsamallir menn einans undir serligum umstøðum kunnu fáa loyvi at verða fosturfamilja.

Víðari stendur í lógini, at fosturfamiljan sjálv ikki má hava fleiri enn 3 heimabúgvandi børn undir 14 ár. Og høvuðsreglan er, at einans 1 fosturbarn undir 1 ár kann vera í somu fosturfamilju, og í mesta lagi 2 børn samstundis. Í hendinga

førum er móguleiki fyri at hava fleiri fosturbørn, um tey eru systkin. Fosturforeldrini skulu helst ikki vera yvir 55 ár, men tá talan er um nærmastu familju, kann aldurin verða hægri.

Fyri at fáa eina mynd av, hvussu tað kennist at virka sum fosturfamilja í Føroyum, hava fundir verið við fosturfamiljur og eitt komandi fosturfamiljufelag. Fosturfamiljufelagið vísti á, hvørjar trupulleikar fosturfamiljur hava í dag við ongari fosturfamiljuskipan. Felagið sóknast eftir einari skipan, har familjurnar kunnu fáa vegleiðing og ráðgeving, soleiðis at kenslan av at vera slept uppá fjall gerst minni. Somuleiðis skuldi skipanin eisini verðið við til, at fáa nýggjar familjur at gerast fosturfamiljur.

Niðanfyrri verða royndirnar hjá eini fosturfamilju, sum er fosturfamilja fyri 3 børnum, endurgivnar.

Talan er um eina fosturfamilju, sum hevur fingið eitt barn til fosturs. Gongdin í málinum var, at barnið varð ansað av øðrum í familjuni eitt vikuskifti og kundi ikki fara heimaftur eftir vikuskifti. Barnaverndarnevndin avgjórði tí, at barnið skuldi í fostur og vendi sær tí til hesa familjuna. Spurningurin hjá barnaverndarnevndini var, um fosturfamiljan kundi hava barnið fyribils, til ein meira varandi loysn varð funnin. Hesum játtaði fosturfamiljan.

Tá ein tíð var fráliðin, fann fosturfamiljan útav, at eingin hevði upplýst fyri teimum, at ein onnur familja í somu bygd, sum plagdi at hava barnið, tá umsorganin svíkti heiman, hevði søkt um at gerast fosturforeldur hjá barninum, men vóru vrakaði.

Hetta var ein keðilig støða at koma í, tí sambært fosturfamiljuni, hevði júst hesin upplýsingur verið sera týðningarmikil hjá familjuni at tikið við í eina avgerð, áðrenn tey tóku endaliga støðu til at taka barnið til sín.

Fosturfamiljan heldur tí, at talan hevur verið um eina tilvildarlíga málsviðgerð frá barnaverndarnevndini, tá avgjört varð, at barnið skuldi setast heimanífrá. Familjan metir, at bæði persónlig áhugamál hjá barnaverndarlimunum, og ávísar politiskar áskoðanir hjá limunum í barnaverndarnevndini hava havt sera stóran týðning fyri viðgerðina av málinum heldur enn sakligar orsøkir.

Eftir at barnið hevði verið hjá fosturfamiljuni í ½ ár, uttan at fosturfamiljan hevði fingið upplýst hvat víðari skuldi henda, setti barnaverndarnevndin ein psykolog at kanna, um familjan var egna til at hava barnið. Fosturfamiljan hevði tá frætt, at orsøkin til hesa kanning var, at limirnir í barnaverndarnevndini vóru ósamd í málinum viðvíkjandi framtíðini hjá barninum.

Ikki fyrr enn nú fekk familjan upplýst, at ein onnur fosturfamilja eisini hevði søkt um at fáa barnið í fostur, og tí skuldi psykologurin kannað báðar familjurnar og meta um, hvør familja var tann best egnaða. Tá kanningin hjá psykologinum varð liðug, helt barnaverndarnevndin ein fund um málið, og avgjórði, at barnið skuldi verða verandi hjá fosturfamiljuni.

Fosturfamiljan greiðir frá, at enn er eingin endalig støða tikin til, hvat skal henda við barninum. Fosturfamiljan føldi seg sum ”svarta Per” í hesum máli og slept uppá fjall av barnaverndarnevndini. Fosturfamiljan eftirlýsir móguleikan um loyvi til at ættleiða barnið. Tað er sera trupult at uppdraga eitt barn, tá ein allatíðina kann rokna við at foreldramyndugleikin kemur og tekur barnið frá einum. Óttin er allatíðina til staðar.

Eisini er tað sera trupult ikki at hava foreldramyndugleikan yvir einum barni, av tí at tú altíð skalt søkja um loyvi, hvørja ferð tú skalt gera okkurt saman við barninum, sum t.d. tá ið tú fert á feriu og skal umboða barnið, sum verji, í eini hvørjari støðu.

7.3.2. Ísland.

Sambært íslenskari lóg er tað kap. 4, § 28 sum heimilar barnaverndarnevndunum at seta børn heimanífrá. Áðrenn tiltøk uttanfyri heimið verða sett í verk, skulu øll onnur tiltøk í heiminum verða roynd, fyri at stuðla barninum í at verða verandi í heiminum.

a) Stovnar.

Í Íslandi eru fimm stovnar fyri børn í aldrinum 12 til 18 ár meðan bert ein stovnur er til børn í aldrinum 6 til 12 ár. Orsøkin sambært starvsfólkunum á Barnaverdarstovuni er, at børn undir 12 ár vanliga ikki verða innskrivaði á stovn, men verða sett í fostur hjá fosturfamilju.

Av teimum fimm stovnunum fyri børn í aldrinum 12 til 18 ár, hevur hvør stovnur sín serkunnleika viðvíkjandi viðgerð av børnum. Talan er um viðgerð av rúsdrekka- og aðrari misnýtslu, ágangandi ungum, psykiskt sjúkum og teimum, ið koma frá familjum, við sera vánaligum viðurskiftum. Stovnarnir hava pláss fyri 5 børnum ella ungum í senn.

Áðrenn børn ella ung verða innskrivaði á ein stovn, koma tey fyrst til ein ávísingarstovn, ið kallast ”Stuðlar”, har tey eru í uml. trýggjar mánaðar. “Stuðlar” er ein stovnur, har børnini verða kannaði fyri at fáa eina mynd av, hvussu støðan er, og hvørjir trupulleikar børnini hava. Henda kanning verður gjørd fyri at myndugleikin kann taka støðu til, hvar barnið skal víðari.

Hesar kanningar vara sum oftast umleið ein mánað. Teir næstu mánaðarnir verða brúktir til at arbeiða við trupulleikanum og viðgera børnini. Tá tíðarskeiðið uppá 3 mánaðar er farið, verður støða tikin til, um barnið hevur tørv fyri meira viðgerð og hvat slag av viðgerð, ella um barnið skal heimaftur til foreldrini. Tað vísir seg, sambært Barnaverndarstovuni, at tey flestu børnini verða útskrivaði til heimið aftur, men har ið mett verður, at trupulleikin enn er tilstaðar, verða tey víst til ein av teimum fimm stovnunum til víðari viðgerð.

Hesir fimm stovnar verða ríknir av fólki, sum hava gjørt eina samstarvsavtalu við statin, sum er ein sokallað ”tjenestekontrakt”. Ein ”tjenestekontrakt” er ein samstarvsavtala millum statin og privatfólk, har privatfólk átaka sær ta uppgávu at reka stovnin, og geva ta viðgerð, sum er neyðug. Hesir stovnar eru allir undir eftirliti av statinum t.v.s. at Barnaverndarstovan syrgir fyri, at stovnarnir fáa tann

serkunnleika sum er neyðug, t.v.s. lækningar og psykologar sum arbeiða fyri Barnaverndarstovna.

b) Fosturfamiljuskipanin.

Barnaforsorgarlógin í Íslandi hevur nógvar ásetingar um fosturfamiljur, fosturforeldur og fosturbørn. Ásetingarnar eru sera ítøkiligar og verða endurgivnar her, tí mettt verður at fosturfamiljuskipanin í Íslandi og tær ásetingar, ið eru í lógini, eru nýtiligar í eini feroyskari skipan og lóggávu.

Sambært kap. 6, § 29 stendur, at barnaverndarnevndin tekur avgerð um eina fosturstaðseting um:

- a) biologiska foráldrar godkänner detta,
- b) barnet saknar vårdnadshavare
- c) biologiska foráldrar har frántagits vårnaden eller barn temporært år i barnavårdsnåmnds omvårdnad.

Tað eru tvey sløg av fosturheimum, langtíðarheim ella fyríbilsheim. Við langtíðar fosturheim meinast við eitt heim, har barnið er, til tað er myndugt. Fosturforeldrini hava tá umsorganina fyri barninum, um barnaverndarnevndin ikki metur at annað er hóskandi. Áðrenn ein avtala verður gjørd um langtíðarstaðseting í fosturheimi, skal ein royndartíð vera, sum ikki má vera longri enn eitt ár. Við fyríbilsheim meinast við eitt heim, har børn koma og eru í stutta tíð til ein meira varandi loysn er funnin.

Fosturfamiljuskipanin virkar á tann hátt, at um fólk ynskja at vera fosturforeldur, søkja tey um hetta til Barnaverndarstovuna. Barnaverndarstovan metir um umsóknina og fær heilsuváttan tilvega, umframt úttalili frá barnaverndarnevndini í kommununi, kannar um fólkini hava blanka revsiváttan, hevur skeið fyri fosturforeldrinum o.a. Um fólkini út frá hesum verða mettt at vera egnaði fosturforeldur, verða tey uppskrivað í fosturforeldrabankan. Í 1999 vóru 189 fosturheim í Íslandi.

Tá barnaverndin skal velja fosturforeldur, vendir barnaverndin sær til Barnaverndarstovuna, fyri at finna røttu fosturfamiljuna. Tað áliggur barnaverndarnevndini at halda samband við fosturfamiljuna og fara á heimavitjan.

Tá ið eitt barn verður sett í fostur, skal ein skrivlig avtala fyriliggja millum fosturforeldrini og barnaverndarnevndina. Í hesi avtaluni, sum verður útfyllt á einum serligum oyðiblaði skal standa:

- a) vem som har vårnaden om ett barn och i vilken omfattning,
- b) beråknad fosterhemsperiod d.v.s. temporår eller permanent fosterhemsplacering,
- c) försörjning av barn och annan kostnad, såsom vårdnadsbidrag,
- d) barns umgänge med biologiska foráldrar och andra,
- e) barnavårdsnåmnds hjälp till barn och fosterföráldrar, medan fosterhemsplaceringen pågår,
- f) annat som kan beröra målet.

Meðan barnið er í fostur, við ella uttan symtykki foreldranna, hefur barnið rætt til at síggja og koma saman við sínum biologisku foreldrum. Tey biologisku foreldrini hava eisini rætt til at vera kunna um viðurskifti sum viðvíkur barninum, meðan tað er í fostur. Samverurætturin skal verða niðurfeldur í fosturavtaluni. Stórir dentur verður lagdur í, at barnið veit, hvørji foreldrini eru, men sambandið má ikki vera so tætt, at barnið ikki kann etablera seg í sínum nýggja heimi.

Um barnið er úti fyri nøkrum tá barnið er saman við biologisku foreldrunum, sum av barnaverndarnevndini verður mett at verða til bana fyri barnið, kann barnaverndarnevndin ógilda ella heilt broyta avtaluna, sum er undirskrivað um samverurætt. Í ringasta føri kann barnaverndarnevndin halda loyniligt, hvar barnið er. Tað er barnaverndarnevndin, sum hefur tann fulla avgerðarrættin viðvíkjandi samverurættinum millum børnini og foreldrini.

Um foreldrini ynskja at fáa barnið heim aftur, og barnaverndarnevndin metir at vælfærdin hjá barninum er í vanda, hefur barnaverndarnevndin heimild til at leingja tíðina, sum barnið skal verða hjá fosturfamiljuni.

Um barnaverndarnevndin fær upplýst, at fosturforeldrini ikki røkja sína uppgávu, sum fosturforeldur, kann barnaverndarnevndin nokta viðkomandi fosturforeldur at virka sum fosturforeldur og sýggja til, at tey ongantíð aftur fáa eitt barn í fostur.

Henda broytingar innan fosturfamiljuni, so sum hjúnaskilnaður ella deyðsfall, skal fosturfamiljan boða barnaverndarnevndini frá hesum, og fosturavtalan kann tá takast upp til nýggja viðgerð. Møguleiki er tá fyri at broyta avtaluna eftir viðurskiftunum í familjuni.

Tá ið talan er um smá børn er høvuðsreglan, at børnini verða sett í fostur fyri longri tíðarskeið, men tá ið talan er um eldri børn er tíðarskeiðið styttri.

Løgmálaráðið í Íslandi hefur heimild til at tvangsadoptera børn, men í Íslandi er fatanin, at barnið hefur tað best hjá foreldrunum, og kann barnið ikki verða hjá foreldrunum skal fyrst og fremst ein fosturfamilja roynast. Tí skulu sera haldgóðar grundgevingar til fyri at tvangsadoptera eitt barn.

Lønin til fosturforeldrini í Íslandi er minimum 2.500 d.kr. um mánaðin. Nøkur fosturforeldur fáa tó ímillum 12-15.000 d.kr. fyri at hava sera trupul børn hjá sær.

Tað eru ongir privatir stovnar til børn í Íslandi.

c) Barnahúsið.

Barnahúsið er ein nýggjur stovnur og tann einasti stovnur av sínum slag í norðanlondum, har myndugleikarnir sum hava við kanning, avhoyring og viðgerð av børnum sum hava verið úti fyri siðamisbrúki er samlað á einum og sama stað.

Stovnurin hefur sín uppruna í einum fyrispurningi í Altinginum í 1996, har ein altingslimur spurdi, hvat samfelagið ger fyri børn, sum hava verið úti fyri siðamisbrúki. Orsøkin til fyrispurningin var, at komið var fram til, at út av 120 fráboðanum um siðamisbrúk um árið, vóru bara 7 persónar dømdir, tí

myndugleikarnir hövdu ekki nógv góð prógv fyri at kunna døma fleiri. Hetta førði til at avgjørt varð, at seta á stovn ein stovn, sum skuldi syrgja fyri, at kanningarar o.a. í tilikum málum blivu betur, og at myndugleikarnir eisini arbeiddu meira saman. Barnahúsið varð stovnsett í 1998.

Í Barnahúsinum eru tvey fólk í starvi. Tann eini er sálarfrøðingur og hin er sosisonomur, og tær hava báðar eina eftirútbúgving úr USA við serkunnleika í viðgerð av siðamissnýttum børnum.

Á stovninum er eitt kanningarrúm til serlæknar, eitt lítið rúm har børnini verða avhoyrd, eitt stórt rúm har allir partar í málinum kunnu fylgja við, tá avhoyringin fer fram.

Endamálið við Barnahúsinum er at samskipa arbeiðið ímillum hesar myndugleikar, sum hava við børn, ið eru siðamissnýtt, at gera ,og at hesi børn einans koma á eitt stað at greiða frá sínari søgu. Á stovninum verður barnið kannað av einum lækna og avhoyrt av terapeutum, og skal sostatt ikki bæði á sjúkrahús til kanningar og til lögreluna at avhoyrast.

Samstarvsfelagir hjá Barnahúsinum eru allar barnaverndarnevndirnar, lögreglan, ríkisákærin, sjúkrahúsini, hjásitara lögfrøðingurin hjá barninum og verjin hjá tí ákærda.

Gongdin í einum máli er, at ein barnaverndarnevnd setir seg í samband við Barnahúsið. Síðani viðger Barnahúsið saman við barnaverndarnevndini málið og avger, um tað er orsök til at melda málið til lögreluna. Um mett verður at orsök er til hetta, sendir barnaverndarnevndin eitt skriv, har greitt verður frá málinum. Eftir at Barnahúsið er byrjað, eru fleiri mál eftirkannað av lögreluni enn áður.

Verður málið tikið upp, verður rættarfundur hildin í Barnahúsinum, ístaðinfyri hjá dómstólinum. Á hesum rættarfundu eru tilstaðar ein hjásitara lögfrøðingur hjá barninum, eitt umboð frá ríkisákæran, verjin hjá tí sum er undir illgruna, umboð fyri barnaverndina, tann mistonkti, um hetta ikki skaðar barnið, og dómarin. Sambært íslenskari revsilóg hava øll hesi krav uppá at verða tilstaðar, ímeðan barnið verður avhoyrt.

Áðrenn barnið verður avhoyrt, hevur eitt av starvsfólkunum á Barnahúsinum fund við øll tey, sum eru tilstaðar. Á hesum fundu verður lagt fram, hvat ætlanin er at spyrja barnið um, og hava fundarluttakararnir nakað at leggja afturat, verður hetta skrivað niður. Síðani fer terapeuturin inn í eitt annað høli og avhoyrir barnið. Í einum øðrum høli í húsinum sita allir hinir persónarnir og fylgja við avhoyringini á einum sjónvarpi.

Tann teknikkur sum terapeutarnir nýta til hesar avhoyringar stava frá USA og er soleiðis háttá, at spurningarnir eru ógvuliga ítøkiligir og uppsettir á ein slíkan hátt, at barnið ikki kann hava kunnleika til tað, sum spurt verður um, uttan at tað hevur verið úti fyri tilburðinum.

Í 1998 voru 125 börn avhoyrd á henda hátt í Barnahúsinum, og 89 av teimum voru missnýtt. Frágreiðingin hjá barninum verður lögð til grund fyri dómstólarnar.

Verður tað staðfest, at barnið er missnýtt, fær barnið tilboð um viðgerð í Barnahúsinum. Børnini fáa tillutað 14 viðgerðartímar. Endamálið við viðgerðini er at fyrirbyggja, at barnið hevur ta fatan, at hava skuldina av tí, sum er hent. Er talan um eitt serliga tungt mál, kann viðgerðin halda fram eftir hesar 14 tímar.

Barnahúsið er figgjað av statinum og kostar umleið 10 mió. d. kr. um árið. Tað eru kommunurnar sum rinda fyri viðgerðina á Barnahúsinum.

7.3.3. *Danmark.*

Tiltøk ið verða sett í verk uttanfyri heimið verða gjørd sambært ”Lov om social service”. Hesi tiltøk verða sett í verk, tá vandi er á ferð viðvíkjandi heilsuni hjá barninum, ella ein útviklingur har barnið kann koma í vanda orsaka av:

- utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge,
- vold eller andre alvorlige overgreb,
- misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge eller,
- andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge.

Tað er ”Børn og ungdomsvalget” sum kann, uttan samtykt frá foreldrunum, seta tiltøk í verk, tá omanfyri nevnda støða ella trupulleiki eru til staðar.

Hvørji fyrirbyggjandi tiltøk eru í eini kommunu, verður niðanfyri lýst við útgangsstøði í Gladsakse kommunu.

a) Stovnar o.a. í kommununi.

Í kommununi hevur familjuráðgeving og familjuverkstøð verið nógv nýtt. Men ætlanin er nú, at øll familjuverkstøðini í kommununi skulu flyta saman við familjuráðgevingini í kommununi, soleiðis at hetta verður ein familjumiðstøð við 15 familjuráðgevarum settar í starv. Enn eru tó nøkur familjuverkstøð, sum virka í kommununi.

Starvsfólkini á familjuverkstaðnum í Gladsakse kommunu hava eina eftirútbúgving sum familjuterapeutar og eru sum oftast fyrst sosialráðgevar ella sosialpedagogar. Familjuverkstaðurin arbeiðir innan ta fyrirbyggjandi arbeiðinum í kommununi. Í byrjanini vendu familjurnar sær beinleiðis til familjuverkstaðin um hjálp, men nú skulu øll venda sær til sosialu umsitingina hjá kommununi, og er tað kommunan sum avgerð, hvørja viðgerð familjur skulu hava.

Viðgerðin er skipað soleiðis, at familjurnar koma til familjuverkstaðið og fáa viðgerð á verkstaðnum. Familjurnar fáa eisini heimauppgávur at loysa. Viðgerðin kann t.d. vera einhvør heimlig støða, so sum at gera mat í einum køki, at eta eina máltíð saman ella at spæla eitt spæl. Øll viðgerðin verður tikin uppá band/video. Videobandið verður síðan gjøgnumgingið saman við familjuni, har familjan verður konfrontera við trupulleikarnar, sum familjan hevur. Tá ein familja er liðug viðgjørd og málið endar, gera terapeutarnir eina frágreiðing til kommununa.

Afturat familjuverkstaðnum hefur Gladsakse kommuna búfelagsskapir, har ung, sum klára at búgva fyri seg sjálvan, búgva. Pedagogar eru knýttir til búfelagsskapirnar um dagin men ikki um náttina. Tey ungu sum búgva her eru ímillum 15 og 18 ár.

Gladsakse kommuna hefur eisini nakrar íbúðir, sum eru undir eftirlitið. Tær eru ætlaðar teimum ungu, sum hava verið sett úr heiminum, men eru útskrivað frá fosturfamiljum ella stovnum og hava onga aðrarstaðni at búgva. Hesar íbúðir hava eitt kamar. Til hvønn ungdóm sum býr eitt tílíkt stað, er ein stuðulspersónur tilknýttur. Hesin stuðulspersónur hjálpir teimum við at finna eina útbúgving, arbeiði ella annað. Tey ungu, ið búgva í hesum íbúðum, eru ímillum 15 og 18 ár.

Í kommununi eru eisini fosturfamiljur. Tað er sambært § 49 í lógini um Social service at fyribyrgjandi tiltøk s.s. fosturfamiljur kunnu brúkast. Hesar fosturfamiljur verða valdar av sokallaðum kuratorunum, sum eisini hava eftirlit við umstøðunum í fosturfamiljuni. Í Danmark eru eisini privat fosturfamiljufeløg.

Tá ein familja skal gerast fosturfamilja, verður ein samstarvsavtala gjørd millum familjuna og kommununa. Í hesari avtalu skal standa hvørji rættindi og hvørjar skyldur familjan hefur og hvussu nógv børn familjan kann hava. Somuleiðis skal standa í avtaluni hvør hefur avgerðarætt viðvíkjandi barninum/tí unga og hvør hefur eftirlit við familjuni. Samstarvsavtalan kann, triggir teir fyrstu mánaðanir, uppsigast av báðum pørtum við eini tíðarfreist uppá 14 dagar.

Lønin til fosturfamiljuna er býtt í ein útreiðslupart og ein lønarpart. Viðvíkjandi útreiðslupartin verður hægst goldið 6- 7.000,- kr. um mánaðin pr. barn meðan lønarparturin verður ásettur eftir hvussu barnið er fyri tá barnið verður sett í fostur. Eitt vanligt gjald er uml. kr. 3.000,- um mánaðin pr. barn, og kann hetta gjaldið fleirfaldast, tó hægst 7. ferðir. Um gjaldið verður fleirfaldað upp til 7. ferðir, skal annað av fosturforeldrunum verða tøkt 1/1 tíð.

b) Stovnar í amtunum.

Uppgávan hjá amtinum er at umsita og reka døgnstovnar, har børn fáa viðgerð fyri teir trupulleikar, ið tey hava.

Amtið hefur eitt ungdómuspensionat har ung ímillum 14 og 18 ár fáa tilboð um at búgva. Starvsfólk eru á stovninum bæði nátt og dag. Amtið hefur eisini eitt barnapensionat, har børn upp til 14 ár kunnu búgva. Hesar báðir samdøgursstovnarir er eitt tilboð, ið kommunan hefur ætlanir um at skifta út við fosturfamiljur ístaðin.

Í Danmark vóru í 1998 6.226 børn og ung á stovnum ella hjá fosturfamiljum, og 1.923 børn á eftirskúla.

7.3.4. Noreg.

Sambært barnaforsorgarlógini er tað heimild hjá barnaverndarnevndini at seta børn heimanífrá. Tað er fylkesnævnet sum avger, um umsorganin av einum barni skal flytast frá foreldrunum til barnaverndina, og harvið seta barnið heimanífrá.

Tá mettt verður, at barnið ikki kann búgva heima saman við foreldrunum vegna vantandi umsorgan, er tað fosturfamilja, sum verður mest nýtt, og verður hetta gjørt í 80% av førnunum. Hetta er eitt tiltak, har mettt verður, at barnið á besta hátt kann uppliva eitt trygt og gott familjulív og fáa gott samband aftur við vaksin fólk.

a) Fosturheim

Við fosturheim meinast:

- privat heim, sum taka ímóti børnum til uppfostran, grundað í barnaverndartænastunnar avgerð um hjálpartiltak ella í sambandi við yvirtøku av umsorganini,
- privat heim, sum skulu góðkennast.

Til fosturforeldur skulu útnevast persónar, sum hava serligar eginleikar at geva børnum eitt trygt og gott heim, og sum kunnu loysa uppgávarnar í samsvari við tær fyrirtreytir, sum lagdar eru til grund fyri tíðarskeiðið av búsetingini v.m. Fyriskipanir um hvørji krøv, ið eiga at lukast í sambandi við vali av fosturheimi, um fosturheimsins rættindi og skyldur, um barnaverndarinnar skyldur til vegleiðing og uppfylging av fosturheiminum, og um eftirlit við barni í einum fosturheimi verða gjørd av ráðharrastovuni. Barnaverndarnevndin skal útnevna eftirlitsverja fyri børn í fosturheimi. Tann kommunan, sum fosturheimið er í, hevur ábyrgdina fyri góðkenning og eftirliti av heiminum.

Tað er ikki loyvt hjá privatum persónum at reka virksema fyri útsetan av børnum við ella uttan ættleiðing fyri eyga. Feløg kunnu ei heldur reka slíkt virksema uttan løggilding frá ráðharrastovuni, sum í slíkum førum hevur umsjón við virkseminum.

Í Noregi verður tosað um ymisk sløg av fosturheimum, har tað hevur verið skilt ímillum ”forsterkede fosterhjem” og ”beredskaphjem”.

Við ”forsterkede fosterhjem” meinast eitt heim, sum kann virka sum eitt umlættingarheim, stuðulsheim, sum ”ekstern” vegleiðing ella eitt heim, har fosturforeldrini fáa eyka løn, sum ger tað møguligt hjá tí eina foreldrunum at hava niðursetta arbeiðstíð ella slett ikki at hava annað arbeiðið. Tað verður eisini sett krav til familjuna, at annað av foreldrunum hevur eina relevanta útbúgving til at taka sær av børnum. Hesi ”forsterkede fosturhjem” hava sum oftast tætt samstarv við ein stovn.

Samsýningin, sum er løn + útreiðslur til hesar familjur, verður ásett fyri eitt ár í senn, og er tað ”Kommunernes Sentralforbund” sum ásetur upphæddina. Samsýningin verður útgoldin í tveimum pørtum, har skilt verður ímillum lønarpartin og útreiðslupartin og var pr. 1. mai 2000:

Aldur	Útreiðslur	Løn	Tilsamans
0 – 7 ár	3.550,-	4.150,-	7.700,-
7-11 ár	4.410,-	4.150,-	8.560,-
11 –15 ár	4.840,-	4.150,-	8.990,-

15 ár og eldri 5.260,- 4.150,- 9.410,-

”Beredskapshjem” eru fosturheim, ið taka børn fyri eitt styttri tíðarskeið ella taka børn, har talan er um bráðfangis tvangsfjerman. Hesi fosturheim eru at kalla sum barnaheim og taka sær av tílíkum uppgávum, sum barnaheim gera.

Samsýningin til hesar familjur er ein skattafrí upphædd, sum verður givin fyri at familjan altíð skal vera tilreiðar at taka børn til sín. Henda skattafría samsýningin er uml. 16. – 17. 000,- um mánaðan. Fyri hvørt barn sum bráðfangis verður sett í heimið, fær familjan ein útreiðslupart afturat lønini fyri hvørt barnið.

Tað er heimstaðarkommunan hjá barninum, ið setur barnið heiman, sum hevur ábyrgdina fyri barninum, meðan kommunan har fosturfamiljan býr, hevur ábyrgd fyri fosturforeldrunum. Ábyrgdina av at útvega og ávísa fosturheim liggur hjá fylkeskommununi.

At seta børn í fosturheim er ein avgerð, ið eigur at verða tíðaravmarkað. Hetta tiltak skal enda við, at barnið verður sett heimaftur til foreldrini, tá foreldrini aftur eru búgvín til at taka umsorgan fyri sínum barni.

Onnur tiltøk í Noregi fyri børn, ið eru sett heimanífrá, eru stovnar. Í Noregi eru yvir hundrað barnaforsorgarstovnar sum eru: 21 barnaheim, 57 ungdómsstovnar, 23 samanskipaðir barna- og ungdómsheim, 14 stovnar fyri foreldur og børn (fyrirverandi ”mødrehjem”), 13 bú- og arbeiðskollektiv, 24 bráfengisstovnar og 23 aðrir stovnar.

Beinanvegin tá ið umsorgarnaryvirtøkan er framd, skal barnaverndartænastan gera eina ætlan fyri barnsins núverandi umsorgarnarstöðu. Í síðsta lagi tvey ár aftaná fylkisnevndarinnar avgerð, skal barnaverndartænastan gera eina ætlan fyri barnsins framtíðar umsorgarnarstöðu, sum ikki kann broytast uttan, at fyrirtreytirnar fyri henni eru burtur. Hendan ætlan skal leggjast fyri fylkisnevndina til møguligt ummæli.

Barnaverndartænastan skal fylgja væl við í menningini hjá teimum børnum, har avgerð er tikin viðvíkjandi umsorgarnaryvirtøku, og somuleiðis í gongdini hjá barnsins foreldrum.

Børn og foreldur hava, um ikki annað er avrátt, rætt til samveru hvør við annan. Tá ið ein avgerð er tikin um yvirtøku av umsorganini, skal fylkisnevndin taka støðu til vavið av samverurættinum, men kann eisini avgera, at tað fyri barnsins atlit ikki skal vera nøkur samvera. Fylkisnevndin kann eisini avgera, at foreldrini ikki skulu hava rættin til at vita, hvar barnið búleikast. Fylkisnevndin kann avgera, at onnur enn foreldrini skulu hava rættin til samveru við barnið.

Eitt barn sum hevur víst álvarsamar atferðartrupulleikar:

- við álvarsamum ella afturvendandi kriminaliteti
- við framhaldandi misnýtslu av rúsevnum ella
- á annan hátt

kann uttan egið samtykki ella samtykki frá tí, sum hevur foreldraábyrgdina fyri barninum, setast á stovn til eygleiðingar, kanning og stuttvarandi viðgerð í upp til 4 vikur, ella í eitt styttri tíðarbil, sum er ásett í avgerðini. Við nýggjari avgerð kann búsetingartíðin leingjast í upp til fyra vikur. Er tað trúligt, at eitt barn, sum nevnt er í fyrsta broti, hevur tørv fyri eini longrivarandi viðgerð, kann avgerð takast um, at barnið skal á ein viðgerðar- ella upplæringsstovn í upp til 12 mánaðir, uttan egið samtykki ella samtykki frá tí, sum hevur foreldraábyrgdina fyri barninum. Í sambandi við nýggja avgerð kann búsetingartíðin í serligum førum leingjast við upp til 12 mánaðar afturat. Barnaverndartænastan skal støðugt fylgja útsetingini upp, og meta tiltakið av nýggjum, tá ið tað hevur vart í seks mánaðir.

7.4. Samandráttur viðvíkjandi tiltøkum uttanfyri heimið

Viðvíkjandi fyriryrgjandi tiltøkum í heimunum, eru endamálini og tey tiltøk sum verða sett í verk í øllum londum sera eins. Felags er, at børn skulu vera verandi í heiminum sum longst, og nógvir móguleikar eru í øllum lóggávunum at seta hesi hjálpartiltøk í verk.

Tá fyriryrgjandi tiltøk skulu setast í verk uttanfyri heimið, kunnu feroingar læra nógv av hinum londunum.

Tann skipanin sum Ísland hevur við fimm smáum stovnum kring landið, har hvør stovnur hevur sín serkunnleika til viðgerð av trupulleikum, er ein skipan, sum mettt verður at vera nýtilig í Føroyum. Av øðrum tilboðum uttanfyri heimið er fosturfamiljan. Her hevur tann íslenska lógin ítøkiligar ásetingar í lógartekstinum viðvíkjandi fosturfamiljum. Av somu orsök hevur Ísland eina sera vælvirkandi fosturfamiljuskipan, har lætt er at finna fram til best egnaðu familju, tá eitt barn skal setast í fostur. Eisini er móguleiki í lóggávuni fyri at lona fosturfamiljunum. Bæði Ísland og Noreg hava móguleika í teirra fosturfamiljuskipan til langtíðar og fyribils búseting av børnum. Í Noregi verða fosturheimini býtt upp í ”forsterkede fosterhjem” og ”beredskaphjem”, tí munur verður gjørdur á, um børnini hava serligan tørv, ella um tey bara skulu verða í fostur eina stutta tíð.

Annars eru bæði í Noregi og í Danmark onnur tilboð uttanfyri heimið, men her er talan um meira traditionellar stórar stovnar. Í Danmark er eisini ein fosturfamiljuskipan, men hendan sýnist ikki at virka so væl sum tann Íslenska. Tað er eisini høvuðsorsøkin til, at tann sosialaumsitingin hjá Gladsakse kommunu hevur avgjørt at seta fólk í starv, sum burturav skulu taka sær av fosturfamiljum.

7.5. Uppskot til skipan av fyriryrgjandi tiltøkum.

Sum tað framgongur av øllum lógartekstum og endamálsorðingum, eru myndugleikarnir samdur um, at børn eiga at verða tryggja ein tryggan og góðan uppvøsktur bæði í barna- og ungdómsárunum. Hetta er nakað øll eru samd um bæði fakfólk og myndugleikar. Trupulleikin er bara at finna fram til, hvat fyriryrging í grundini merkir, og hvør hevur ábyrgdina av at fyriryrgingin verður gjørd, og ikki minst hvør fráboðar tá tørvur er á fyriryrging.

Verður hugt eftir tí fyribýrgjandi arbeiðinum og teimum fyribýrgjandi tiltøkunum, sum londini rundan um okkum hava, er heilt greitt at nógv kann verða íblástur fyri føroyskar myndugleikar og fyri eina nýggja barnaverndarlóg.

Niðanfyri er ætlanin at koma inn á tey viðurskifti, sum mett verður krevja eina broyting, um fyribýrgingin og viðgerðin av børnum og ungum við serligum tørvi, skulu hjálpast av tí almenna.

Í Føroyum er stórus tørvur á tiltøkum uttanfyri heimið, spurningurin er bara um talan skal vera um stovnar ella fosturfamiljur. Eingin landsumfatandi stuðulsfólkaskipan ella fosturforeldraskipan er, og tí virka hesar heldur ikki eftir ætlan.

7.5.1. Tiltøk uttanfyri heimið.

Tað er ein sannroynd, at stórus tørvur er á fleiri tilboðum uttanfyri heimið, tá barnaverndarnevnd-irnar taka um endan. Møguleikin hjá barnaverndarnevndunum tá fráboðað verður um børn, ið hava tørv fyri hjálp og skulu setast heimanífrá, er at seta barnið á Føroya Barnaheim, sum er tann einasti samdøgurstovnurin, sum kann taka børn og ung inn bráðfangis. Men Føroya Barnaheim er ein stovnur har børn helst ikki skulu vera í longri tíð. Tá støða skal takast til, hvat síðani skal henda við barninum, er einki tilboð til barnið ella tann unga, og skal tilboðið í hvørjum einstakum føri finnast.

Hin samdøgurstovnurin Rókin hevur ikki bráðfangispláss og hevur einans pláss fyri 5 børnum/ungum í senn.

Á hesum øki kunnu vit læra nógv úr Íslandi. Tað sýnist sum um stovnsøkið er eitt sera vælskipað tilboð við møguleikum fyri ymiskum loysnum. Øll børn og ung koma fyrst inn á ein stovn, sum kannar barnið og familjuna, fyri at finna út av hvussu støðan er, og hvør orka liggur í familjuni. Síðani verða børnini/tey ungu víst víðari, alt eftir hvat kanningin sigur.

Sambært upplýsingum frá Barnaverndarstovuni, verður meginparturin av børnunum send heimaftur eftir eitt stovnsuppihald á Stuðlum. Tá hava tey børn og ung, sum ikki hava álvarsligar trupulleikar, fingið ta hjálp, sum teimum tørvar. Øðrvísi gongur tað teimum, sum verunliga hava tørv á hjálp. Hesi koma inn á ein av teimum fimm stovnunum, sum liggja úti á landinum, og eru har saman við 5 til 6 øðrum við sama trupulleika.

Fyrimunurin við hesari skipan við lítlum stovnum kring landið er, at tað bæði hóskar inn í ta føroysku mentanina, og krevur heldur ikki stórar íløgur í nýbygging. Mælt verður tí til, at taka royndirnar úr Íslandi við fleiri stovnum kring landið, til okkum og nökta tørvin fyri hjálpartiltøkum uttanfyri heimið á henda hátt.

7.5.2. Fosturfamiljuskipan.

Sum tað framgongur av teimum fundum, ið hava verið bæði við barnaverndarnevndum, fakfólkum og fosturfamiljum í Føroyum, eru tað ikki skipaði viðurskiftir, hvussu børn og ung verða sett í fostur í Føroyum í dag. Tá

avgerðin er tikin um at seta barnið í fostur, verður farið undir at finna familjuna, ið kann taka barnið.

Umboð fyri fosturfamiljur hava eisini víst á henda trupulleika. Hildið verður at stórir tørvur er á einum fosturfamiljufelag í Føroyum. Ætlanin er at hetta felag skal stuðla fosturfamiljum við at halda skeiðir og koma saman at viðgera felags trupulleikar.

Mett verður ikki at eitt felag kann koma í staðinfyri ein stovn/skipan, sum skal arbeiða við eini fosturfamiljuskipan. Men felagið kann røkja onnur áhugamál hjá fosturfamiljunum.

Hesin trupulleikin er loystur í Íslandi við eini fosturfamiljuskipan (fosturfamiljubanka), sum verður rikin av statinum. Barnaverndarstovan bæði útvegar og heldur samband við fosturfamiljunar, soleiðis at tær ongantið føla seg "sleptar uppá fjall".

Sambært fosturfamilju í Føroyum er ein mangul í galdandi barnaforsorgarlóg, at barnið kann setast í fostur í styttri ella longri tíðarskeið. Støða skal tí takast til, um móguleiki skal verða fyri hesum í tí nýggju barnaforsorgarlógini. Mett verður, at hesin móguleiki vildi gjørt tað lættari at fingið familjur at verið fosturfamiljur, tá tíðarskeiðið er ásett, áðrenn barnið verður sett í fostur, og familjan er greið yvir arbeiðsuppgávuna.

Skal fosturfamiljuskipanin í Føroyum gerast til eitt gott tilboð, sum fyrbyrgjandi tiltak uttanfyri heimið, er neyðugt at lona fosturfamiljunum fyri tað arbeiðið, sum í verunleikanum liggur í at hava børn í fostur. Sambært galdandi kunngerð á økinum, er eitt fast gjald ásett í 1993. Hetta gjald er ongantið regulera síðani.

Mælt verður til, at ein fosturfamiljuskipan verður sett á stovn. Spurningurin er, hvussu ein fosturfamilja skal lönast, og um talan skal verða um fleiri sløg av fosturheimum, sum gjørt verður bæði í Íslandi og Noregi.

7.5.3. *Stuðulsfólkaskipan.*

Eingin stuðulsfólkaskipan er í Føroyum uttan í Havn og Klaksvík, sum hava uppbyggt teirra egnu skipan við teirra egnu stuðlum settum í starv. Soleiðis sum stuðlarnir oftast verða brúktir í dag, er tað eitt tilboð ella eitt tiltak, sum verður sett í verk, tí einki annað tilboð er. Hetta er ein av orsökunum til, at útreiðslurnar á økinum eru øktar nógv tey seinastu árin.

Stuðlarnir nøkta í høvuðsheitinum:

- Tørvin hjá dagstovnum á eyka hjálp, tá barnið hevur serligar trupulleikar
- Tørvin hjá foreldrum á ansing, tá barnið er sjúkt (hvat barnið oftani er)
- Tørvin hjá barninum á serligum pedagogiskum atlitum og viðgerð
- Tørvin hjá barninum/ tí vaksna á hjálp, so viðkomandi fær iðka ítrótt og frítíðarítriv annars
- Tørvinum hjá tí unga/vaksna á stimbri og stuðuli til sjálvur at klára tað húsliga o.a. vanligt gerandisvirksemi
- Tørvin hjá foreldrum/familjum á umlætting

- Tørvín á røkt, umsorgan og umsjón

Ein samskipari er settur at útgreina stuðulsfólkaækið fyri at finna útav, hvussu stuðlarnir skulu skipast í framtíðini. Hetta kemst av, at talið á stuðlum sum sagt er vaksið sera nógv hesi seinastu árin, og samstundis hava ymsir organisatiónsformar stungið seg upp s.s. stuðulsstovur, spælistovur, tilhaldsstøð, stuðulsfólkaáskipanir v.m.

Støða skal takast til hvussu stuðlarnir skulu skipast kring landið, soleiðis at hesir arbeiða undir somu treytum og fáa ta neyðugu upplæring.

8. Yvirtøka av umsorganini móttvegis tvangsadoptión.

Ein spurningur sum støða skal takast til, í sambandi við nýggja barnaverndarlóg er, um móguleiki skal verða ásett í lógini, at taka foreldramyndugleikan frá foreldrunum, ella um so víttfevnandi tiltøk, sum tvangsadoptión, skal kunna setast í verk sambært barnaverndarlógini.

Í hesum sambandi verða hugtøk sum adoptión, frátøka av foreldramyndugleika og umsorgarnaryvirtøka lýst. Eisini verða lóggávarnar á hesum økinum í Føroyum, Danmark, Noregi og Íslandi umrøddar. Síðani verður drigið samanum við niðurstøðu um, hvat mælt verður til at áseta av reglum í komandi barnaverndarlóg.

8.1. Hugtøk

Hugtakið adoptión merkir, at almennir myndugleikar stovnseta eftirgjørdan skyldskap ímillum barn og vaksni, t.d. ímillum barnið og tess fosturforeldur. Hervið verður barnið lögfrøðisliga sæð at meta, sum barn hjá fosturforeldrunum, og hevur t.d. sama rætt til arv, sum biologisku børnini hjá fosturforeldrunum. Harafturímóti missur barnið alt samband við biologisku foreldrini, bæði viðvíkjandi samverurætti og rættinum til arv.

Tá ið talan er um, at foreldur hava foreldramyndugleika yvir barninum, merkir tað, at foreldrini hava skyldu til at syrgja fyri barninum fíggarliga og viðvíkjandi uppaling. Tann, ið hevur foreldramyndugleikan, hevur rættindini til at taka avgerð viðvíkjandi persónligu viðurskiftum hjá barninum, herundir rættin til at nokta ella samtykkja adoptión.

Dagliga umsorganin fyri einum barni, er ein partur av foreldramyndugleikanum. Hetta er rætturin og skyldan til at taka sær av barninum í dagligdegnum, og at taka avgerðir viðvíkjandi gerandis spurningum viðvíkjandi barninum.

8.2. Lóggávan í Føroyum, Danmark, Íslandi og Noregi.

Sambært føroysku lógini er tað bert móguligt hjá barnaverndarnevndunum at yvirtaka dagligu umsorganina fyri barninum. Biologisku foreldrini hava tá enn foreldramyndugleikan, ímeðan barnaverndarnevndin kann lata ábyrgdina til at taka sær av barninum í gerandisdegnum frá sær, til fosturforeldrini. (§ 24 og § 25 í barnaforsorgarlógini)

Í Danmark er eisini bert móguleiki fyri at yvirtaka dagligu umsorganina fyri barninum frá biologisku foreldrunum sambært barnaverndarreglunum. Eingin móguleiki er fyri frátøku av foreldramyndugleikanum ella adoptión í donsku barnaverndareglunum (§ 40 og § 42 í lov om social service).

Reglur um adoptión, herundir tvangsadoptión, finnast í staðin í donsku adoptiónslógini. Tað vil siga, at tað í Danmark er umsitingin í kommununi, sum tekur avgerð um at taka børn frá foreldrunum vegna umsorganarsvík o.a., ímeðan tað er Statsamtíð, sum tekur avgerð um adoptión og tvangsadoptión.

Danska adoptiónslógin er sett í gildi í Føroyum við kongiligari fyriskipan nr. 552 frá 08.10.1982. Sambært § 9 í lógini kann Fútin (overøvrigheden) loyva adoptión, sjálvt um samtykki ikki er fingið til vega frá foreldramyndugleikanum. Er barnið á barnaforsorg skal samtykki fáast til vega frá Færøernes Nævn for Børneforsorg. Skipanin er sostatt tann sama, sum í Danmark, við tað, at tá ið talan er um adoptión, skal málið ikki viðgerast av barnaforsorgarmyndugleikunum, men skal viðgerast av Fútanum.

Sambært § 24 og § 25 í íslensku barnaverndarlóggávuni er móguleiki fyri at yvirtaka dagligu umsorganina fyri einum barni, og eisini móguleiki fyri at taka foreldramyndugleikan frá biologisku foreldrunum. Móguleiki er ikki fyri adoptión í barnaverndarlóggávuni. Hetta verður regulerað í íslensku adoptiónslógini.

Í Íslandi er tað eisini móguleiki fyri at seta børn varandi í fostur sambært § 29 í íslensku barnaverndarlógini. Tað vil siga at barnaverndarnevndin tekur avgerð um, at børnini verða sett til fosturs í eitt longri tíðarskeið hjá ávísari fosturfamilju. Hetta tíðarskeið kann vara til barnið fyllir 18 ár. Tá ið talan er um at seta børn til fosturs í longri tíðarskeið, er tað í flestu førum tí, at foreldramyndugleikin er tikin frá biologisku foreldrunum.

Sambært tí norsku lóggávuni er bæði móguleiki fyri at yvirtaka dagligu umsorganina fyri barninum, frátaka foreldramyndugleikan frá biologisku foreldrunum og at tvangsadoptera børn. (§ 4-12 og § 4-20)

Í Noregi hevur man sera liberalar reglur um adoptión, sum t.d. ikki finnast í Danmark. Hetta hevur ført við sær at umleið 30 børn verða tvangsadopterað um árið í Noregi, í mun til umleið eitt barn í Danmark. Í 1995 vórðu 49 børn tvangsadopteraði í Noregi sambært Randi Skar, Fylkesnemden i Oslo.

Í flestu málum viðvíkjandi setan av børnum heiman, bæði tá ið foreldrini samtykkja, og tá ið foreldrini ikki samtykkja, verður foreldramyndugleikin ikki tikin frá foreldrunum, men kommunan og hareftir ein fosturfamilja ella ein stovnur, yvirtekur umsorganarskylduna fyri barninum. Hervið hava fosturfamiljurnar dagligu ábyrgdina av børnunum, men tey hava ikki foreldramyndugleikan. Tá ið talan er um adoptión, harafturímóti, yvirtekur fosturfamiljan foreldramyndugleikan av barninum. Tær fosturfamiljur, sum eru undir skipanini í Fylkinum, hava rætt til, at støðan hjá barninum verður fylgd av teimum sum hava eftirlitið um hendi, og at vegleiðing verður givin viðvíkjandi trupulleikum v.m. hjá barninum.

Áðrenn barnaverndarlógin kom í gildi í Noregi hevði norski hægsti rættur góðkent tvangsadoptión. Tvangsadoptión varð tí praktiserað í Noregi í heilt serligum førum. Lógarheimild til tvangsadoptión kom við barnaverndarlógini frá 1993. Grundgevingarnar finnast í ”Sociallovudvalgets utredning” frá 1985. Í teimum førum har kommunan mælir til tvangsadoptión, er tað oftast talan um smá børn, sum verða sett í fosturheim, og har tað ikki verður mett, at barnið kann koma aftur til foreldrini, antin vegna rúsevnismissnýtslu hjá foreldrunum, ella tí foreldrini eru sálarliga sjúk. Harumframt skulu fosturforeldrini hava prógvað, at tey eru góð

foreldur. T.v.s. at talan verður ekki um tvangsadoptiön fyrr enn fosturforeldrini hava roynt seg sum foreldur í eina tíð.

8.3. Munur á skipanum í Danmark og Noregi.

Tá tað snýr seg um tiltøkini um, at seta børn heiman, er sera stórir munur á hesum skipanum í Danmark og í Noregi. Tí kann verða áhugavert at kanna, hvar munurin er, hesar skipanir ímillum, og eisini hvørjar avleiðingar standast av hesum munum, barnaforsorgarøkini ímillum.

Størsti munur millum Danmark og Noreg á hesum øki, er talið av tvangsadoptiönnum. Í Noregi eru tað uml. 30 avgerðir um adoptiön eftir barnaverndarlógini um árið, av hesum eru 25 mál, har foreldrini hava samtykt adoptiön. Í Danmark verða reglurnar um tvangsadoptiön nýttar í mesta lagi eina ferð um árið.

Hesin munur kemst móguliga av, at reglurnar í Noregi um tvangsadoptiön eru ásettar í norsku barnaverndarlógini, sum hoyrir undir Almannamálaráðharran, ímeðan reglurnar í Danmark um tvangsadoptiön finnast í Adoptiönslógini, ið hoyrir undir Løgmálaráðnum. Hetta gevur eina ábending um, hvønn dent londini leggja á barnaforsorg. Almannamálaráðharrin formar almannapolitikkin í Noregi, og politiski denturin viðvíkjandi barnaforsorg í Noregi verður lagdur á atlitid til barnsins besta. Foreldrini verða sett í aðru rekkju. Í Danmark harafturímóti, verður høvuðsdenturin viðvíkjandi børnum lögð á rættartrygdina hjá foreldrunum, av tí at tvangsadoptiön hoyrir undir Løgmálaráðið.

Í Noregi verður endalig, umsitingarlig avgerð um tvangsadoptiön tikin av Fylkisnevndini, sum er einasti myndugleiki, ið viðger tvangsadoptiön. Í Danmark verður avgerðin tikin av Statsamtet, sum á sama hátt sum Fylkisnevndin er ein statsligur, regionalur stovnur. Málið um tvangsadoptiön skal í Danmark tó altíð leggjast fyri Civilretsdirektoratet, og í flestu forunum eisini fyri Den Sociale Ankestyrelse, áðrenn avgerðin endaliga verður tikin av Statsamtet. Í Danmark fer málið ígjøgnum fleiri myndugleikar, áðrenn endalig avgerð verður tikin. Hesir eru Børn- og ungeudvalget, Den Sociale Ankestyrelse, Civilretsdirektoratet og Statsamtet. Allir hesir myndugleikar kunnu gera av, um málið skal fara víðari ella ikki.

Um málið verður lagt fyri dómstólarnar, er enn ein lógartekniskur munur, nevniliga at tvangsadoptiön í Danmark hevur sín egna kapitlul í Rættargangslógini, jb. *kap. 43 b Prøvelse af beslutning om adoption uden samtykke*, ímeðan mál í Noregi verða viðgjørd bæði eftir *tvistmålsloven kap. 33 Saker om overprøvnning av administrative vedtak om frihetstap og andre tvangsinngrep*, og eftir reglunum í *sosialtjaenestloven kap. 9æ Saksbehandlingen i tvangssaker*.

Harumframt verða reglurnar um tvangsadoptiön í Noregi tíðum nýttar til yngri børn, ímeðan børn, ið verða tvangsadopterað í Danmark, eru frá 7 árum og uppeftir. Tað er ikki nakað til hindurs fyri at nýta reglurnar um tvangsadoptiön fyri yngri børnum í Danmark, hetta krevur bert eina broyting í siðvenjuni.

Munur er eisini á rættindunum hjá fosturfamiljunum at sökja um tvangsadoptión av børnum í Noregi og Danmark. Í Noreg eru ongar avmarkingar viðvíkjandi rættinum hjá fosturforeldrunum at leggja mál um tvangsadoptión fyri dómstólarnar, men í Danmark hava fosturforeldur bert loyvi til at leggja mál fyri dómstólarnar, tá ið biologisku foreldrini ikki longur samtykkja, at barnið er hjá fosturforeldrunum.

8.4. Fyrimunir og vansar við tvangsadoptión.

Ein av fyrimununum við tvangsadoptión er, at adoptivforeldrini fáa foreldramyndugleikan yvir barninum, samstundis við at barnið lögfrøðisliga sæð verður líkastillað við møgulig onnur børn í familjuni. Hetta er bæði av fíggarligum, men eisini av kensluligum týðningi fyri barnið, í mun til at hoyra til og verða sum hini børnini í familjuni. Harumframt skulu adoptivforeldrini ikki hava løn, hvat helst eisini hevur ein positivan týðning fyri uppfatanina hjá barninum av at hoyra til í familjuni. Adoptivforeldrini kunnu heldur ikki uppsiga fosturforholdið, og málið skal ikki støðugt takast upp. Hetta kann viðføra at sambandið ímillum barnið og adoptivforeldrini verður tryggari, jb. serritgerð “Tvangsadoptión – adoption uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren”.

Størsti vansin við tvangsadoptión er, at tað er eitt sera umfatandi inntriv, bæði yvirfyri barninum, sum missur síni foreldur, men eisini yvirfyri foreldrunum, sum missa rættindini yvir sínum barni. Harumframt er vandi fyri, at foreldrini og barnið missa sambandið, eftir at adoptiónin er førd út í lívið. Tey biologisku foreldrini missa øll rættindi, og eftir núgaldandi lóggávu er ikki møguleiki fyri at áseta samveru við biologisku foreldrini eftir adoptión. Um barnið hevur knýtt seg til biologisku foreldrini, kann ein fullkomin skilnaður verða ein stórur trupulleiki.

Ein vansi við at nýta tvang í samband við adoptión er eisini, at foreldrini í størri mun føla seg hóttan av myndugleikunum. Roknast kann tí við at samstarvið ímillum foreldrini og myndugleikarnar versnar, og hetta kann í síðsta enda ganga út yvir barnið.

8.5. Alternativ til tvangsadoptión.

8.5.1. Adoptión við samverurætti.

Sum eitt alternativ til tað víttfevnandi inntriv, sum tvangsadoptión er, kundi ein hugsa sær eitt slag av adoptión við møguleika fyri samverurætti fyri biologisku foreldrini. Her er talan um eina víðkan av adoptiónshugtakinum. Í galdandi reglum um adoptión hendir fult familjuskifti, soleiðis at “der ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptant og adoptivbarn som mellem forældre og deres ægtebarn ...” og “samtidig bortfalder retsforholdet mellem adoptivbarnet og dettes virkelige slægt”, jb. § 16 í føroysku adoptiónslógini.

At hava samverurætt við biologisk foreldur kann í summum førum verða ein fyrimunur fyri barnið og í summum førum ein vansi. Um barnið hevur nátt ein ávisan aldur, áðrenn tað verður adopterað, kann samband við biologisku foreldrini hava stóran týðning fyri barnið. Eisini vísir tað seg seinni í lívinum at hava týðning fyri barnið at kenna sínar røtur. Men um biologisku foreldrini gera

barninum skaða, tá ið tey eru saman við tí, sum kemur fyri í fleiri førum, tá ið talan er um tvangsadoptión, kann samverurættur verða ein stórus vansi fyri barnið.

Mett verður, at atlitid til barnið í hesum føri má koma í fremstu røð. Um tað verður lógarásett, at biologisk foreldur skulu hava samverurætt, má hetta bert verða, um mettt verður, at tað er fyri tað besta hjá barninum.

8.5.2. Yvirtøka av foreldramyndugleikanum.

Ein loysn kundi verið, at lógarheimild fekst til vega, soleiðis at foreldramyndugleikin verður tikin frá biologisku foreldrunum og givin til fosturforeldrini. Soleiðis verður móguleikin til at taka avgerðir viðvíkjandi barninum tikin frá biologisku foreldrunum, og eisini rætturin til at krevja, at børnini verða heimaftursend.

Hetta er móguleikin, sum verður nýttur í Noregi, áðrenn støða verður tikin til adoptión, sí omanfyri. Aftaná at fosturforeldrini hava havt barnið í minst eitt ár og hava víst seg fòran fyri at verða góð foreldur at barninum, kunnu tey søkja um at adoptera barnið.

Mett verður, at neyðugt er at hava hesa millumloysn í nýggju føroysku barnaverndarlógini, men samstundis eigur eisini at verða móguleiki fyri adoptión.

8.5.3. Setan varandi til fosturs.

Ein minni víttfevnandi loysn kundi verið, at lógarheimild var fyri, at barnið kundi verða sett varandi heiman. Tað vil siga, at avgerð verður tikin um, at barnið allan sín barn- og ungdóm skal verða sett til fosturs hjá ávísari familju. Hesin móguleiki verður nógv nýttur í Íslandi í staðin fyri adoptión. Men tá er oftast talan um, at foreldramyndugleikin er tikin frá biologisku foreldrunum.

Við slíkari skipan var framhald og tryggleiki í forholdinum ímillum fosturfamiljuna og barnið, og fosturforeldrini høvdu móguliga, í slíkum málum, havt lættari við at góðtaka sambandið ímillum biologisku foreldrini og barnið. Vansin við skipanini er tó, at vandi er fyri, at barnið ikki kennir seg á líka fót við hini børnini í familjuni, og at fosturforeldrini kunnu uppsiga fosturforholdið, um tey ikki meta seg fòra fyri uppgávuna.

8.5.4. Setan heiman í longri tíð

Ein síðsti móguleiki er, at lógarheimild verður fyri, at barnið í longri tíð kann setast til fosturs hjá fosturfamilju, tvs. soleiðis at fosturforholdið ikki verður tikið upp til nýggja meting hvørt ár, men longri tíð, t.d. 2 ella 3 ár, ganga áðrenn málið verður tikið upp til nýggja stødutakan.

Hesin móguleiki kann eisini skapa størri framhald og tryggleika í lívinum hjá barninum, men mettt verður, at móguleikin ikki er nøktandi fyri barnsins uppvøxstur.

8.6. Niðurstøða viðvíkjandi tvangadoptión

Omanfyri er ein gjøgnumgongd av trupulleikunum og móguleikunum, íð liggja í tvangsadoptión og teimum trupulleikum sum liggja í, at barnaverndin bert kann taka dagligu umsorganina frá foreldrunum.

Mælt verður til, at vit í Føroyum áseta reglur um tvangsadoptión í okkara barnaverndarlóg. Móguleiki eigur eisini at verða fyri yvirtøku av foreldramyndugleikanum, varandi fosturforholdum ella setan heiman av einum barni í longri tíðarskeið, men hetta útilokar ikki móguleikanum fyri adoptión.

Hesir móguleikar eru neyðugir, um vit í eini nýggari føroyskari barnaverndarlóg fyrst og fremst vilja verja børnini og tryggja teimum ein tryggan og støðugan barndóm, sum barnakonventiónin eisini áleggur okkum.

Samandráttur

Samanumtikið kann sigast, at galdandi barnaforsorgarlóg ikki er tíðarhóskandi og treingir til nakrar broytingar. Samfelagið er nógv broytt síðan galdandi lóg varð sett í gildið uttan at lógin er broytt.

Frágreiðingin lýsir viðurskiftini í Føroyum og í londunum rundan um okkum og hvat fyri broytingar er gjørdar innan barnaforsorgarøkið í hesum londum. Roynt hevur verið, at samanborið broytingarnar við føroysk viðurskifti fyri á tann hátt at taka tær broytingar til okkum, sum vit kunnu gera nyttu av.

Niðanfyri verður gjørdur ein stuttur samandráttur av teimum meginspurningum sum Almanna- og heilsumálastýri leggur fram til tjak í sambandi við gerð av eini nýggjari barnaverndarlóg.

1. Lógarøkið

Tá tosa verður um **bústaðartreytir**, verður mælt til, at barnaverndarlógin skal vera galdandi fyri børn, ið upphalda sær í Føroyum, t.v.s. eisini tey børn, sum ikki eru danskir statsborgarar og sum fyri eitt tíðarbil upphalda sær í Føroyum. Hetta kunnu vera ferðafólk, flóttafólk ella onnur.

Mett verður at **aldursmarkið** í Føroyum, í serligum førum, kann verða 21 ár. Tá persónurin fer úr skipanini eigur at verða ásett, at barnaverndarmyndugleikarnir skulu kunnað Almanastovuna, Heimarøktina og Serforsorgina um, hvørji tilboð tann ungi hevur fingið frá barnaverndini, og hvørjum tann ungi hevur tørv á í lötuni, soleiðis at tilboðið, um neyðugt, kundi hildið fram eftir forsorgarlógini.

Mælt verður til, at nýggja barnaverndarlógin skal viðvíkja børn og ungum ímillum 0-18 ár, og at ein fyriskipan, ið er sett í verk áðrenn barnið er fyllt 18 ár, eigur at kunna verða longd til barnið fyllur 21 ár.

Skotið verður upp, at lógin eisini verður galdandi fyri ófødða barninum, um mamman hevur álvarsligar trupulleikar, meðan hon er við barn. Endamálið við hesum er, at mamman kemur í viðgerð ímeðan hon er við barn, og at barnið kann fáa hjálp frá barnaverndarmyndugleikunum, beinanvegin tað er føtt.

Mett verður, at ásetingarnar viðvíkjandi **brekaðum børnum** skulu vera í forsorgarlógini, soleiðis sum bæði er galdandi í Danmark og Noregi, heldur enn í eini barnaverndarlóg. Orsøkin til hetta er, at børn, ið eru fødd brekað koma at hava tørv á ymiskum fyriskipanum, og ikki sum í barnaforsorgarlógini, har ásetingin einans er frá 0 til 18 ár.

Tørvurin hjá børnum við breki og børnum, ið av ymiskum orsøkum liva undir vánaligum umstøðum, er sera ymiskur. Brekað børn hava tørv á stuðlum, hjálptólum, stovnum, og øðrum fyriskipanum, sum lætta um teirra brek, meðan børn við serligum tørv hava tørv á umsorgan og øðrum, sum kann betra teirra umstøður at vaksa upp.

Skotið verður tí upp, at barnaverndarlógin skal viðvíkja børnum, ið liva undir viðurskiftum, ið skaða teirra heilsu og menning og ikki sum galdandi barnaforsorgarlóg sum viðvíkur **trivnaðunum hjá børnum yvirhøvur**. Trivnaðurin hjá børnum eigur at vera ábyrgdin hjá kommununi har barnið býr.

Fíggarligt frípláss eigur at vera ein partur av barnaansingarøkinum, og skuldi tí verði lagt út til kommunurnar at umsita. Mælt verður til, at broytingar verða gjørdar í lögtingslóg um dagstovnar og dagrøktir, soleiðis at figgjarligt frípláss verður ásett í hesi lóg.

Skotið verður samstundis upp, at sosialt frípláss verður við í nýggju barnaverndarlógini, tí frípláss vegna sosialan tørv er eitt hjálpartiltøk, ið verður sett inn, tá ið barnaverndin metir, at barninum tørvar at verða á stovni tí barnið ikki verður nóg væl stimbrað heimanífrá.

2. Rættartryggin hjá børnum og foreldrum

Foreldur hava rætt og skyldu til at forsyrgja og uppala síni børn, og tað er bert tá ið foreldrini ikki megna hesa uppgávu, at tað almenna yvirtekur hesa uppgávu.

Tað at taka børn frá foreldrum ella at seta tiltøk í verk yvirfyri børnum uttan foreldranna samtykki, er eitt álvarsligt inntriv í persónliga frælsi hjá bæði børnum og foreldrum. Tað er tí sera umráðandi at rættartryggin hjá foreldrum og børnum verður sett í hásæti í eini nýggjari barnaverndarlóg.

Hugtaki rættartrygd í sambandi við barnavernd, er foreldranna og barnsins verja ímóti skeivum ella óhóskandi tiltøkum frá myndugleikanna síðu.

Fyri at styrkja um **rættartrygdina hjá børnum** í barnaverndarmálum, verður mælt til, at tað verður lógarásett, at børn á sama hátt sum foreldrini, skulu verða hoyrd í málinum. Tað kann verða trupult at seta eitt aldursmark á, nær eitt barn er nóg búgvið til at siga sína egnu meining, men mett verður at aldursmarkið eigur at verða sett til 12 ár, á sama hátt sum tað verður gjørt í Danmark og Noregi.

Málsviðgerin, ið hevur málið um hendi, eigur at kenna søguna hjá barninum, óansæð hvussu gamalt barnið er, og taka hetta við í metingini, tá ið avgerð skal takast. Tað eigur eisini at verða móguleiki fyri, at børn undir 12 ár, ið verða mett at verða nóg búgvín til at hava sína egnu meining, verða hoyrd í málinum, áðrenn ein avgerð verður tikin.

Eisini verður mælt til, at ung, tá ið tey eru fylt 15 ár, kunnu verða partar í málinum. Tá ið talan er um tvangsmál, eiga ung, sum eru partar í málinum, at hava rætt til ókeypis sakførarahjálp.

Fyri at tryggja **rættartrygdini hjá foreldrunum** skal nevndin, tá ið hon hevur tikið avgerð í einum máli, geva skrivliga boð til foreldrunum frá avgerðini og upplýsa teimum at avgerðin kann kærast. Tilskilast skal, hvør kærmyndugleikin er, og hvar hann heldur til. Fráboðanin skal latast foreldrunum skrivliga uttan mun til, um tey hava úttalað seg ella ei.

Mælt verður til, at omanfyrinevndu rættindi hjá foreldrunum verða staðfest í nýggjari barnaverndarlóg.

Orsøkin til, at **løgfrøðilig hjálp sum ta almenna skal rinda** er avmarkað til mál viðvíkjandi tvang er, at slík mál verður mett sum eitt stórt inntriv í ta persónliga frælsi hjá foreldrunum og skal rættartrygdin hjá foreldrunum tí tryggjast við lögfrøðiligari hjálp og vegleiðing, sum tey fáa endurgoldið frá tí almenna.

Mælt verður til, at foreldur í Føroyum, á sama hátt sum í Danmark og Noregi fáa tilnevndan lögfrøðing, tá ið talan er um barnaverndarmál viðvíkjandi tvang og mælt verður somuleiðis til, at børn gerast partar í málinum og fáa eisini lögfrøðiliga hjálp sum ta almenna rindar.

Mett verður, at krøvini til **samtykki** eigur at herðast í nýggju lógini. Áðrenn eitt tiltak verður sett í verk, eigur eitt samtykki at fyriligga. Tað vil siga, at barnaverndin skal hava kunnað foreldrini um møguligar avleiðingar av tiltakinum, áðrenn foreldrini geva sítt samtykki. Barnaverndin eigur eisini at boða foreldrunum frá, hví barnaverndin metir tað verða neyðugt, at tiltak skal setast í verk, hvat endamálið við tiltakinum er, og hvussu leingi tiltakið væntast at vara. Tað vil siga at foreldranna samtykki fyriliggur, tá ið ætlanin fyri barnið er fastløgð.

Mælt verður til at reglur um at kunna foreldrini, áðrenn eitt samtykki verður givið, verður ásett í nýggjari barnaverndarlóg.

Mett verður at tað í flestu førum er av stórum týðningi bæði fyri barnið og foreldrini, at varðveita eitt samband. Mælt verður tí til at reglur viðvíkjandi **samverurætti** verða ásettar í nýggju barnaverndarlógini. Meginreglan má verða at foreldrini hava samverurætt við barnið. Samverurætturin eigur at verða galdandi fyri bæði foreldrini, og ikki bert tað av foreldrunum, ið hevur foreldramyndugleikan. Bæði foreldrini kunnu hava líka tætt tilknýti til barnið.

Mett verður, at tað í fleiri førum er týðningarmikið fyri barnið, at tað varðveitur sambandið við onnur, ið standa tí nær, til dømis við ommur og abbar. Mælt verður tí til, at hesin møguleiki verður ásettur í lóggávuni, á sama hátt, sum tað verður gjørt í Noregi.

Málsviðgerðarreglur eru ásettar í barnaforsorgarlógini og í fyrisitingarlógini, men neyðugt er at vegleiða foreldrini um, hvussu fyrisitingarlógin skal nýtast í barnaverndarmálum og at áseta í lógini, hvørjar reglur skulu leggjast afturat viðvíkjandi málsviðgerð í barnaverndarmálum.

Í sambandi við málsviðgerðina skal málið kannast til fulnar, tíðarfreistir skulu yvirhaldast og neyðugt skal ikki verða at hava læknaváttan um barnið skal setast heimanífrá.

Mælt verður til at áleggja limir í barnaverndarmálum og teirra starvsfólk eina **tagnarskyldu** og øllum øðrum sum arbeiða við barnaverndarmálum.

Ein partur av rættartrygdini hjá foreldrunum og børnunum er, at móguleiki er fyri at **kæra** avgerðina til annan umsitingarlígan myndugleika ella til dómstólarnar. Soleiðis fáa partarnir móguleika fyri at royna um avgerðin, ið myndugleikarnir hava tikið, er røtt.

3. Fráboðanarskyldan

Sera umráðandi er at **fráboðanarskyldan** verður hildin. Fráboðanarskyldan er fyrirtreytin fyri, at barnaverndarmyndugleikar gerast varugir við ein trupulleika so skjótt sum gjørligt, og kunnu seta tiltøk í verk yvirfyri barninum og familjuni so tíðliga sum gjørligt. Á henda hátt kann eitt barn verða hjálpt í so ungum aldri sum gjørligt, og áðrenn ov stórir skaði er hendur.

Trupulleikarnir viðvíkjandi fráboðanarskylduni í Føroyum stava ikki frá manglandi ásetingum í barnaforsorgarlóggávuni, tí har er orðingin nóg greið, men stava harafturímóti frá, at fakfólk ikki hava nóg stóra vitan ella vilja til at síggja og gera nakað við tað, tá børn eru misrøkt. Fakfólkini hava heldur ikki eitt fakligt forum har trupulleikarnir kunnu takast upp. Tað krevur stóra vitan, opinleika og serligt ansni yvirfyri børnum og familjum at kunna fráboða so tíðliga sum gjørligt.

Mælt verður til, at fakfólk í Føroyum eins og í Danmark, fáa tilboð um skeið, har tey læra at síggja, nær børn eru misrøkt, og hvussu tað einkulta fakfólkið kann hjálpa hesum børnum, móguliga í samstarvi við barnaverndarmyndugleikarnar. Harafturat eiga støðugar vegleiðingar at verða til taks hjá fakfólkum, sum dagliga arbeiða við børnum.

Mælt verður eisini til, at víðka fráboðanarskylduna í føroysku lóggávuni til eisini at verða galdandi fyri kvinnur við álvarsomum rúsevnistrupulleikum, ið eru við barn, fyri á henda hátt at seta í verk eitt tiltak so skjótt sum gjørligt.

4. Tvørfakligt samstarv

Hugtakið **”tvørfakligt samstarv”** verður nógv nýtt í londunum rundan um okkum, bæði sum ein arbeiðsháttur og sum ein áseting í lógum.

Tvørfakligt samstarv merkir, at arbeiða saman yvirum fakligmørk og yvirum faklig øki. Hóast líkheit við hugtakið ”at samstarva”, er eitt tvørfakligt samstarv eitt meira skipað samstarv, og sostatt meira enn bara fundarvirksemi.

Á fundinum sum Almanna- og heilsumálastýrið skipaði fyri fakfólkum innan almanna-, heilsu- og skúlaverkið, har nýggja barnaverndarlógin var til viðgerðar, var spurningurin um tvørfakligt samstarv eisini umrøtt. Fundarluttakararnir vóru á einum máli um, at neyðugt er við einum tvørfakligum samstarvi í Føroyum millum sosialar myndugleikar, læknar, heilsusystarar, stovnar osfr..

Spurningurin er um eitt tvørfakligt samstarv skal staðfestast í lógini, ella um samstarvið skal verða av einum meira óformiligum sniði.

Einki er ásett um tvørfakligt samstarv í føroysku barnaforsorgarlógini, men mælt verður til, at líknandi ásetingar, sum í donsku, íslensku og norsku lógunum, verða ásettar í nýggju føroysku lóggávuna um barnavernd.

5. Barnaverndarumsiting

Tá tosa verður um sjálva **umsitingina av barnaforsorgarmálum** í Føroyum, er semja um at her krevjast broytingar.

Samanumtikið eru skipaninar rundanum okkum áhugaverdar og kunnu geva íblástur til eina nýggja umsiting í Føroyum. Tey viðurskifti sum eru serliga áhugaverd eru spurningar s.s.:

1) Avtøka av barnaverndarnevndum.

Í londunum kring okkum verður gingið meira og meira burtur frá at hava politiskt valdar barnaverndarnevndir, har leikfólk taka avgerðir í barnaverndarmálum. Harafturímóti er tað í øllum trimum londunum lógarásett, at ein sosialumsiting skal viðgera eitt barnaverndarmál, áðrenn avgerð verður tikin. Høvuðsjónarmiðið er, at rættartrygðin hjá bæði foreldrum og børnum skal verða sett í háseti.

Í Danmark eru allar barnaverndarnevndir, soleiðis sum vit kenna tær í Føroyum, avtiknar. Í staðin er tað sosiala umsitingin í kommununi, sum viðger og tekur avgerð í øllum barnaverndarmálum, har foreldrini hava givið samtykki.

Í Noregi er tað sambært lóggávuni møguligt hjá kommunum at velja, um tær bert vilja hava at sosiala umsitingin í kommununi viðger og tekur avgerð í barnaverndarmálum, sum eru í samráð við foreldrini, ella um tær vilja hava, at ein barnaverndarnevnd er við í avgerðini. Sambært lóggávuni skal tað undir øllum umstøðum verða ein sosial umsiting í hvørjari kommunu, sum upplýsir máli og leggur eitt tilmæli fyri barnaverndarnevndina til støðutakan.

Í teimum kommunum í Íslandi, har ein umsiting er til barnaverndarmál, sum t.d. í Reykjavík, er tað umsitingin sum viðger og tekur avgerð í málum, har samtykki er fingið til vega frá foreldrunum, ímeðan mál har foreldrini ikki hava givið samtykki verða lögð fyri barnaverndarnevndina.

2) Býti ímillum mál viðvíkjandi samtykki og tvang.

Í høvuðsheitum kunnu barnaverndarmál býtast upp í tveir bólkar:

3. Mál, har foreldrini geva samtykki til at tiltak verður sett í verk. Tiltakið verður í hesum førum sett í verk í samstarvi og í samráð við foreldrini.
4. Mál, har foreldrini ikki geva samtykki til at tiltak verður sett í verk, tær sokallaðu tvangsfyriskipanirnar.

Tiltøk eftir nr. 1 eru ikki stórvegis inntriv í rættindini hjá foreldrunum, av tí at tiltakið bert verður sett í verk, um foreldrini samtykkja. Tiltakið er eitt tilboð til børn og foreldur, sum kann betra um sosialu støðuna hjá báðum. Øðrvísi er við tiltøkum eftir nr. 2. Tað er eitt sera álvarsligt inntriv í persónligu rættindini hjá foreldrum, at myndugleikarnir kunnu taka barnið frá teimum við tvang. Ein slík avgerð hevur sum oftast vanlukkuliga ávirkan á lívið hjá foreldrunum, og í summum førum eisini á lívið hjá barninum.

Til samanberingar kann nevast, at í Føroyum viðgera barnaverndarnevndir bæði mál, har foreldrini hava givið samtykki, og har foreldrini ikki hava givið samtykki.

Bæði í Danmark og Noregi verður eitt býti gjørt ímillum mál viðvíkjandi tving og mál viðvíkjandi samtykki. Tað eru tær kommunalu umsitingarnar, ið taka sær av barnaverndarmálum, har foreldrini samtykkja og serligar nevndir, ið taka sær av málum, har foreldrini ikki samtykkja.

Í Íslandi eru barnaverndarmál ikki býtt í tvey, sum í Danmark og Noregi, men ein lógarbroyting er á veg, sum væntandi fer at viðføra, at ein líknandi nevnd, sum norska fylkisnevndin, verður stovnssett í Reykjavík við tí uppgávu, at viðgera øll barnaverndarmál í Íslandi, har foreldrini ikki samtykkja at avgerð verður tikin.

5.1. Uppskot til nýggja barnaverndarumsitingin

Sambært teimum fundum sum Almanna- og heilsumálastýrið hevur havt, og teimum upplýsingum sum eru komnir fram, er semja um, at tørvurin er stórus at skipa umsitingina av barnaverndarmálum av nýggjum í Føroyum. Sum víst verður á, eru trupulleikarnir við verandi umsiting og skipan fleirtáttaðir. Tað framgongur at avgerðir tíðum vera tiknar á tilvildarligum grundarlagi, tí neyðugar kanningar og málsviðgerð verður ikki gjørd, at barnaverndarlimir eru ógegnir í fleiri málum og kenna seg trýstan av bygðafólki til at taka aðra avgerð enn ta, sum nevndin er komin fram til og heldur vera rætta.

Støðan í dag er ein bági fyri rættartrygdina bæði hjá foreldrum og børnum og sigast kann, at skipanin, sum hon virkar í dag, er í mótstrið við upprunaliga endamálið við lógini, nevniliga at verja børn í okkara samfelag, ið ikki hava tað gott.

Tí er niðurstøðan, at barnaverndarøkið má skipast á ein øðrvísi hátt. Mælt verður til, at barnaverndarnevndirnar verða um ikki avtiknar, so samansettar av fakfólki og leikfólki, og ikki sum nú bara av leikfólki, og at sama nevnd ikki skal taka avgerðir bæði í álvarsligum málum og minni álvarsligum málum. Mælt verður í hesum sambandi til, at ein høvuðsbarnaverndarnevnd verður sett fyri alt Føroyar, og at økisbarnaverndarnevndir verða settar kring landið.

6. Fyribyrgjandi tiltøk

Tað er uppgávan hjá tí almenna at fylgja við, at viðurskiptini hjá børnum eru trygg og góð, og eru tey ikki tað, má myndugleikin seta inn við **fyribyrgjandi tiltøkum**. Hesi tiltøk kunnu setast í verk sambært barnaforsorgarlógini og kunnu verða sett í verk bæði í heiminum og uttanfyri heimið.

Á barnaforsorgarøkinum eru lóggávarnar í Føroyum, í Danmark, Noregi og Íslandi sera eins, tá talan er um at seta **tiltøk í verk í heiminum**. Semja er í øllum londum um, at stórus dentur eigur at verða lagdur á tað fyribyrgjandi arbeiðið, sum tiltøk í heiminum verður mett at vera. Tað fyribyrgjandi arbeiðið skal hava sum høvuðsendamál, at børn og ung skulu vaksa upp í tryggum og góðum viðurskiptum heima, og verða verandi í heiminum saman við foreldrunum so leingi sum møguligt.

Men tá talan er um **tiltøk uttanfyri heimið**, eru londini ymisk í teirra arbeiði. Bæði í Føroyum og hinum londunum verður heimilað í barnaforsorgarlógini at

seta børn heimanífrá. Orsøkin til at myndugleikin tekur um endan kann verða, at foreldrini hava brúk fyri hjálp til at útinna foreldramyndugleikan, ella at vandi er fyri heilsu og menning hjá barninum og tí unga. Í flestu førum tá eitt barn verður sett heimanífrá, er tað við foreldranna samtykki. Men í øllum lóggávuunum eru ásetingar, ið heimila at seta børn heimanífrá uttan foreldranna samtykki.

Tá fyriryrgjandi tiltøk skulu setast í verk uttanfyri heimið, kunnu føroyingar læra nógv av hinum londunum.

Tann skipanin sum Ísland hevur við fimm smáum stovnum kring landið, har hvør stovnur hevur sín serkunnleika til viðgerð av trupulleikum, er ein skipan, sum mettt verður at vera nýtilig í Føroyum. Av øðrum tilboðum uttanfyri heimið er fosturfamiljan.

Annars eru bæði í Noregi og í Danmark onnur tilboð uttanfyri heimið, men her er talan um meira traditionellar stórar stovnar.

Í Føroyum er ein stórus tørvur á tiltøkum uttanfyri heimið, spurningurin er bara um talan skal vera um stovnar ella fosturfamiljur. Eingin landsumfatandi stuðulsfólkaskipan ella fosturforeldraskipan er, og tí virka hesar heldur ikki eftir ætlan.

Tað er ein sannroynd, at stórus tørvur er á fleiri **tilboðum uttanfyri heimið**, tá barnaverndarnevndirnar taka um endan. Møguleikin hjá barnaverndarnevndunum tá fráboðað verður um børn, ið hava tørv fyri hjálp og skulu setast heimanífrá, er at seta barnið á Føroya Barnaheim, sum er tann einasti samdøgurstovnurin, sum kann taka børn og ung inn bráðfangis. Men Føroya Barnaheim er ein stovnur har børn helst ikki skulu vera í longri tíð. Tá støða skal takast til, hvat síðani skal henda við barninum, er einki tilboð til barnið ella tann unga, og skal tilboðið í hvørjum einstakum føri finnast.

Hin samdøgurstovnurin Rókin hevur ikki bráðfangispláss og hevur einans pláss fyri 5 børnum/ungum í senn.

Ein mangul í tí føroysku barnaforsorgarlógini, er at barnið kann setast í **fostur í styttri ella longri tíðarskeið**. Støða skal tí takast til, um móguleiki skal verða fyri hesum í tí nýggju barnaverndarlógini. Mettt verður, at hesin móguleiki vildi gjørt tað lættari at fingið familjur at verið fosturfamiljur, tá tíðarskeiðið er ásett, áðrenn barnið verður sett í fostur, og familjan er greið yvir arbeidssuppgávuna.

Skal fosturfamiljuskipanin í Føroyum gerast til eitt gott tilboð, sum fyriryrgjandi tiltak uttanfyri heimið, er neyðugt at lona fosturfamiljunum fyri tað arbeiðið, sum í verunleikanum liggur í at hava børn í fostur. Sambært galdandi kunngerð á økinum, er eitt fast gjald ásett í 1993. Hetta gjald er ongantíð regulera síðani.

Eingin **stuðulsfólkaskipan** er í Føroyum uttan í Havn og Klaksvík, sum hava uppbyggt teirra egnu skipan við teirra egnu stuðlum settum í starv. Soleiðis sum stuðlarnir oftast verða brúktir í dag, er tað eitt tilboð ella eitt tiltak, sum verður sett

í verk, tí einki annað tilboð er. Hetta er ein av orsøkunum til, at útreiðslurnar á økinum eru øktar nógv tey seinastu árin.

Ein samskipari er settur at útgreina stuðulsfólkaøkið fyri at finna útav, hvussu stuðlarnir skulu skipast í framtíðini. Hetta kemst av, at talið á stuðlum sum sagt er vaksið sera nógv hesi seinastu árin, og samstundis hava ymsir organisatiónsformar stungið seg upp s.s. stuðulsstovur, spælistovur, tilhaldsstøð, stuðulsfólkaáskipanir v.m.

Støða skal takast til hvussu stuðlarnir skulu skipast kring landið, soleiðis at hesir arbeiða undir somu treytum og fáa ta neyðugu upplæring.

7. Yvirtøka av umsorganini móttvegis tvangsadoptión

Ein spurningur sum støða skal takast til, í sambandi við nýggja barnaverndarlóg er, um møguleiki skal verða ásett í lógini, at taka foreldramyndugleikan frá foreldrunum, ella um so víttfevnandi tiltøk, sum **tvangsadoptión**, skal kunna setast í verk sambært barnaverndarlógini.

Mælt verður til, at vit í Føroyum áseta reglur um tvangsadoptión í okkara barnaverndarlóg. Møguleiki eigur eisini at verða fyri yvirtøku av foreldramyndugleikanum, varandi fosturforholdum ella setan heiman av einum barni í longri tíðarskeið, men hetta útilokar ikki møguleikanum fyri adoptión.

Hesir møguleikar eru neyðugir, um vit í eini nýggari føroyskari barnaverndarlóg fyrst og fremst vilja verja børnini og tryggja teimum ein tryggan og støðugan barndóm, sum barnakonventiónin eisini áleggur okkum.

Kelduyvirlit

Udvilkings- og Formidlingscentret for Fyn og Sønderjylland, (1998). *Erfaringer med metodeudvikling af specialtilbud i forhold til de svagest stillede børn og unge.*

Udvilkings- og Formidlingscentret for Fyn og Sønderjylland, (1999). *Tidlig indsats, illustreret ved praksisportrætter af seks sundhedsplejersker.*

Udvilkings- og Formidlingscentret for Fyn og Sønderjylland, (1998). *Fra gamle rutiner til nye metoder, overvejelser og erfaringer vedr. metodeudviklingen af den tværfaglige indsats over for de svagest stillede børn og unge.*

Udvilkings- og Formidlingscentret for Fyn og Sønderjylland, (1997). *Speciadagtilbud til debat.*

Udvilkings- og Formidlingscentret for Fyn og Sønderjylland, (1996). *Projekter på tværs.*

Nielsen, Jens Bundgaard. *Kommuner på tværs, den tværfaglige indsats overfor de svagest stillede børn og unge.* Socialministeriet (1995)

Fylkesmannen i Østfold social- og familieavdelingen, (1998). *Kvalitetsutvikling i sosialtjenesten ved hjelp av brukerundersøkelser.*

Klefbeck, Johan, (1993). *Sosialt nettverk. En ressurs i barnevernsarbeidet.* Temahefte nr. 5. 1993.

Barne- og familiedepartementet, (1999). *Satsing på barn og ungdom. Regjeringens mål og innsatsområder i statsbudsjettet 2000.09.*

Socialministeriet, (1998). *Vejledning til Lov om social service. Klubtilbud og andre socialpedagogiske fritidstilbud til større børn og unge.*

Socialministeriet, (1998). *Vejledning til Lov om social service. Særlig støtte til børn og unge.*

Socialministeriet, (1990). *Betænkning nr. 1212. Betænkning om de retlige rammer for indsatsen over for børn og unge.*

Barne- og familiedepartementet, (1999). *Norges offentlige utredninger. Barnevernet i Norge. Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer.*

Sosialdepartementet, (1985). *Norges offentlige utredninger. Lov om sosiale tjenester m.v.*

Barne- og familiedepartementet, (1992). *Lov om barneverntjenester.*

Socialministeriet, (1997). *Lov om social service.*

Socialministeriet, (1997). *"Lov nr. 453 af 10 juni 1997 om retsikkerhed og administration på det sociale område".*

The Ministry of Social Affairs, (1995) *Children and Youth Protection ACT. Íslenska barnaforsorgarlógin.*

Haugen, Anni G. (1998) *Fyrilestur á Hótel Ørk. Maktanvendelsens etik. Barnevern på Ísland, oppbygning, organisering og ideologien bak.*

Fog- Nielsen, Charlotte, (1999). *Obligatorisk afhandling. Tvangsadoption. Adoption uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren.*

Hestbæk, Anne-Dorthe. Socialforskningsinstituttet, (1998). *Tvangsanbringelser i Norden. En komparativ beskrivelse af de nordiske landes lovgivning.*

Grinde, Turid Vogt, (1993). *Kunnskapsstatus for barnevernet.*

Nososko, Nordisk socialstatistik komité , (1995). *Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering.*

Ankestyrelsens Praksis, (2000). *Social Service. Retssikkerhed og administration.*

Nordisk Ministerråd, (1999). *Barn og ungdoms levekår i Norden. Sociale indikatorer på børns levekår.*

Ketscher, Kirsten, (1990). *Jurist- og Økonomforbundets forlag. Offentlig børnepasning i retlig belysning.*